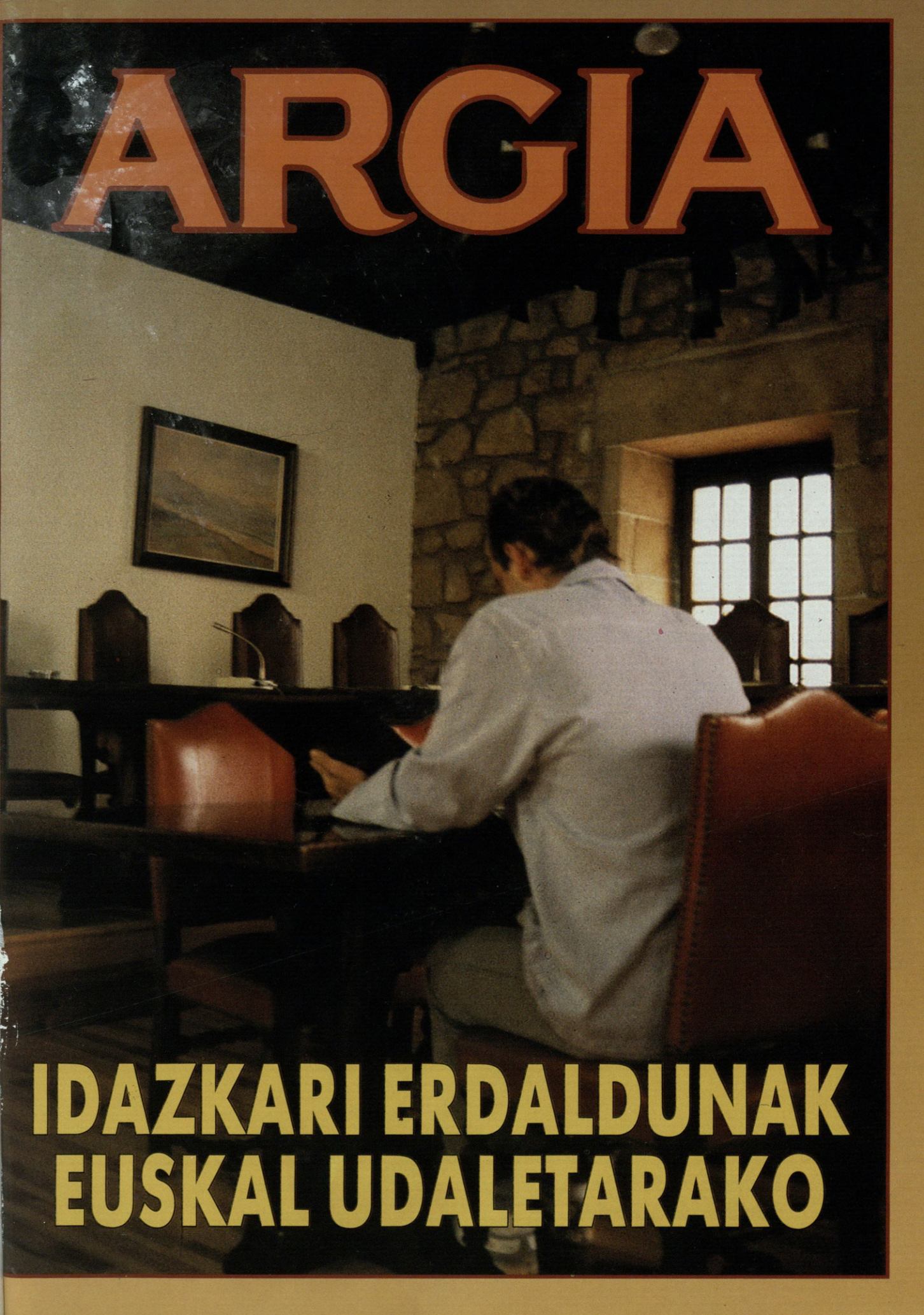

ARGIA

A photograph of a person in a white lab coat sitting at a dark wooden desk in a courtroom. The person is seen from the back, looking towards a window with multiple panes. The room has stone walls and a framed picture on the left wall. The overall tone is somber and official.

**IDAZKARI ERDALDUNAK
EUSKAL UDALETARAKO**

EKO ALTZA
Larratxo ibibidea, 96 zbk.
ALTZA

**AUTO SERVICIO
DURANGO**
Retentxu kalea 30
DURANGO

**MERKEK
IGLESIAS**
TRINTXERPE

EKO AIETE
Grupo Elxadi. Telf.: 21 14 88
AIETE. DONOSTIA

**S.JUAN BAUTISTA
Kooperatiba**
Villas auzoa. Telf.: 55 01 99
HERNANI

SUPER AMARA
Isabel II.a. 16 zbk. Telf.: 46 11 77
DONOSTIA

BETI MERKEK
Loiola kalea 12.
DONOSTIA

EKO ASTEASU
Keelavite poligonoa z/g.
Telf.: 69 25 26. ASTEASU

**AUTOSERVICIO
VILLALBA**
Urkizu, 13. Telf.: 12 05 73-71 61 60
San Juan, 9. Telf.: 70 26 38
EIBAR

EKO TOLOSA
TOLOSA

EKO

Vivodist

1.257. zenbakia

POLITIKA

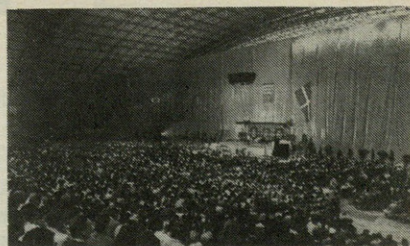
- 6.— Kronika politikoa. N. Arrastoa.
- 8.— Ginés Cervantes zinegotzi pszoialista iruñearrekin solasean. X. Lekuona.
- 16.— Nazioartekoa: Israelek gerra zabalago bati ekin liezaioke. P. Sastre.

ERREPORTAIK

- 18.— Ekonomiak berotutako negua. I. Camino.
- 21.— Ze haizetara joko dute FMko frekuentzia berriek? J.J. Petrikorena.
- 24.— Idazkari erdaldunak euskal udaletarako. I. Murua.
- 39.— Patxi Larrainzar: «Nire jainkoa erlijio guztien aurka dator». J.J. Petrikorena.

KULTURA

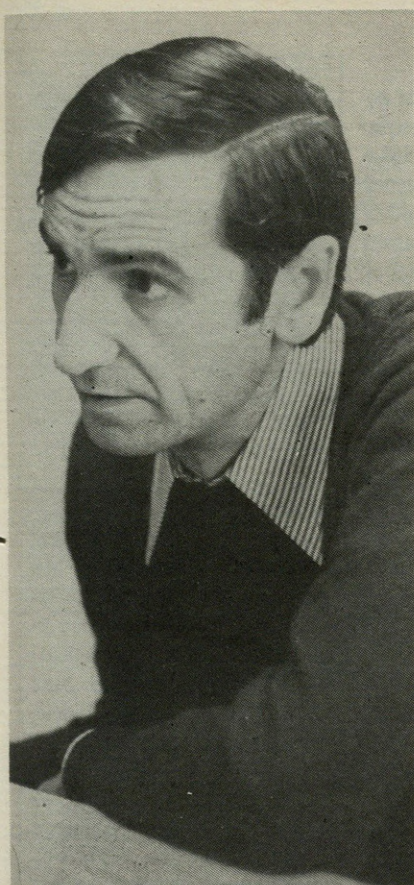
- 45.— Kultur ataria.
- 48.— «Enbido», hitz-gurutatu eta den borapasa aldizkariaren 3. zenbakia argitaratu da. G. Arrese.
- 51.— Bertsolari Txapelketa Nagusirako dena prest. I. Agirresarobe eta I. Usarralde.
- 53.— Munduko kultura: R.D. Laing antisikiatira hil da. J.M. Heritz.
- 54.— Aste Giroa.
- 64.— Aste Borrastea.
- 58.— Azkena: «Ezin bukatuzko nobela». J.L. Maitia.

Bertsolari Txapelketa Nagusiko finala jokoan jartzen hasteko bi hilabete besterik ez dira falta. Urriaren azken aldera izanen da lehen kanporaketa Hernanin, eta honez gero epaimahaiari eta bertsolari nortzuk aritu diren finkatua dago. Ausentzien artean: Azpillaga, eta baita Amuriza ere, ezdarri gaisotasuna sendatzen ez badu bederen. (51. or)

Iruñeko udaletxeko Ginés Cervantes zinegotziak bertako talde sozialistan suertatzen ari den ustelkeria salatzen du egunotan, aste honetan PSOE alderdia politikari honen espultsio eztabaidatzen ari delarik. Nafarroaren ikur euskaltzaileen defendatzaile sutsua, elkar hizketaren zehar hitz handiak bota arren gizon apala dela begibistako gertatu zaigu. (8. or)

Elkar hizketa luzea Patxi Larrainzar nafar apaizarekin osatu dugu, gizarite honen sustraia irakiten diren hainbat arazori buruz mintzatu garelarik. Honez gain, erreportaietan, azala eskeini diogun euskal udaletarako izendatutako idazkari erdaldunetaz egindakoa nabarmen; bertan, izendapenak errefusatu dituzten bederatzik alkateren nondik norakoa, eta idazkariak udaletan jokatzen duten papera izan dira aztergai. (21. or)

Jabea: Zeruko ARGIA S.A.L.

ARGIA egiten dugu:

Donostia: Mikel Antza, Gorka Arrese, Mikel Arrieta, Josu Landa, Xabier Lekuona, Joan Oiz, Juan Jose Petrikorena, Pablo Sastre, Iñaki Uribe, Pello Zubiria.

Bilbon: Jesus Artetxe, Arturo Izarzelai, Luis Fernandez, Ermife Madariaga, Laura Mintegi, Imanol Murua, Jon Sarasua, Iñaki Uriarte, Pello Urzelai.

Gasteizen: Bagare euskaltokikoak.

Iparaldean: Isabel Etxeberria, Tala.

Iruñean: Iñaki Camino, Marta Diez, Joxe Martin Gogortza, Imanol Haranburu, Itziar Mendibe.

Kolaboratzaileak: Xabier Agirre, Enrike Amonarriz, Jon Mikel Arano, Ladix Arrosagari, Antton Azkargorta, Jose Azurmendi, Balere Bakaikoa, M.J. Barandiaran, Amaia Elosegi, Enbido, Xarlot Etxezaharreta, Joxean Gezalaga 'Zaldubi', Mielanjel Harana, Iñaki Irazabalbeitia, Mikel Iribarren, Gure Irratikoak, Irulegi Irratikoak, Xiberoko Boza Irratikoak, Koldo Izaguirre, Kanko Izpizua, Edorta Jimenez, Karmelo Landa, Emilio Lopez Adan 'Beltza', Bego Montorio, Morau eta Mattin, Allande Sokarros, Joan Mari Torrealdai, J.L. Alvarez 'Txillardegi', Asisko Urmeneta, Mikel Zabaleta eta Patxi Zarautz, Joxemi Zumalabe, Xalbardin.

Diselnu eta montajea: Eneko Abrego, Leire Albisu, Jon Barandiaran eta Patxi Puertas.

Fotomekanika: Agus Barandiaran.

Azala: Garbiñe Ubeda.

Publizitatea: Lema 7

Promozioa eta Administrazioa: Txumai Iturria.

Ardura teknikoa: Simeon Barroso, J. Jose De Marcos, Xabier Agirre.

D.L.: 80—1963.

Helbideak: ARGIA, Mundaiz bidea z/g. 20012 Donostia. / Ibañe de Bilbao 3, 7.a. 48009 Bilbo.

Telefonoak: (943)283399, (94)4248543.

Telefaxes: (943)293613.

Inprimategia: ANTZA inprimategia.

1989. urterako harpidetza sariak: (BEZ barne)

Hego Euskal Herria.....	6.500 pezeta.
Ipar Euskal Herria.....	430 libera.
Estatu Espainola.....	6.500 pezeta.
Beste atzerriak.....	8.600 pezeta.
Airez.....	13.000 pezeta.

Euskararen irakaskuntzarako proposamen zenbait

Iragan uztailaren 20ko «Eguna»ko artikulua: «AEK Kontrola eta Borroka, autonomiaren eta profesionaltasunaren kontra» gogoetarako gaia eskaini dit, eta, batetik, artikulua horri darrion aidea eta, bestetik, euskararen irakaskuntzan dudak eskarmentuak horretaraturik, ondoren doakizuen zenbait kontsiderazio eta proposamen euskal kulturaren onerako direlakoan: bereziki, euskara irakasleoi zuzendutako, erantzunaren zain geratzen naizela.

Nagokion artikulua honen gaia, alfabetatze mugimendua delarik, 1966an eta Euskaltzaindiaren babesean sortu zenetik gaurdaino izan duen bilakaera, hain zuzen, beste auzi askoren artean —eta, beharbada, ez artikulua- ren ardatz baina niri dagokidenerako bai— bada hor mezu bat behin baino gehiagotan agertzen dena: batzuk, AEKn jakina, irakaskuntza bide normalera jotzen ari direnean, besteek mobidari eusteari eta jendea esnatu eta oldartzeari garrantzia gehia-

go ematen diotela euskara irakasteari baino. Gainera, azken hauek nagusi direnetara ez omen da euskara, nahitaez, ikastera beharturik dagoenik hurbiltzen —zilegi bazait, Arturo Campion euskaltegiak espreski dioena bestetara hedatzea—.

Ongi mailakaturik eta gogozkion taldeari egokiturik, neurritxikitan baina ongi hautatuetan —irakaslearen esku geratu beharko luke aukeraketak, honi interesgarri ez bazaio nekez gertatuko bait zaio gustagarri ikasleari— euskal literatura idatziaren berri eman beharko genuke eta nola ez ahozko literaturarena abestiekin batera, azken honetan bestean ez bezala, edonorena bezain duina bait da gurea. Honekin batera Euskal Herriaren historia jorratzen ere ahalegindu beharko ginatke, oso gai-

Aurreko hau aurreritirik gabek irakurtzen duenak, ohartuki ala oharkabea, honelatsu pentsatzera lerratuko dela derizkiot: bai, bai, horrela behar du, politikak urruti egon behar bait du eskolatik, horra jendea ikastera joaten da ez manifestapenak antolatzea. Konforme, bat nator, baina... gauzak ez dira hain ximpleak, teorian bai baina, praktikan hori baino konplexuago dira. Edukiozue begia ondoren diodanari!

Euskara irakaslearen egitekoa ez da, zalantzarik gabe, ezin partidu edo alternatibaren propaganda-gune bihurtzea euskaltegiak, baina bai, horratik, euskal kontzientzia eta kulturaren aldeko isuria txertatzea ikasleengan. Gurea bakarrik ez, baina, gurea ere bai.

Gauza jakina da, gero eta gehiago direla euskara ezinbesteko zailako ekiten diotenak euskarari bai alfabetatzera datozenen artean eta halaber, euskalduntzera datozenetan. Alfabetagaiei mugaturik, asko maisu-maixtrak dira heuren klaseak, maiz, gazte-laraz ematen dituztenak. Beste sail polita, 17-20 urte inguruko ikasleek osatzen dute, nahiz euskaldunak izan euskaraz baino maizago erdaraz mintzo direnak eguneroko solasaldietan eta hauek gain, funtzionari izan eta beren hizkuntza 'profil'a iritsi nahi dutenak gero eta ugariago izan ditugu, zorionez. Honelatsuko oreka aurrean izanik, ze nola opila moldatu behar dugu euskara irakasleek?

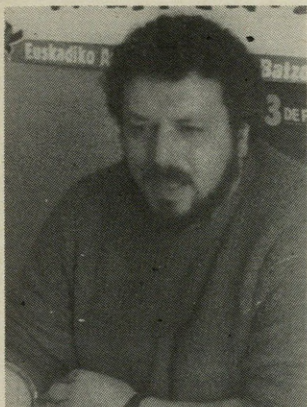
Beren hizkuntz ohiturak oso ere gaztelaniara lerraturik izan eta EGA ezer baino gehiago gaintu beharreko oztopo zaienten aurrean edota giroa, hain kontrako izan gabe ere aldekoa ere ez denean zer egin behar dugu? Profesional aseptiko eta ariketa emale-zuzentzaile huts bihurtu? Tori ariketa mordoak: ahalera: ziezaioketen, zeniezaguketen; sinonimoak lantzeko ariketak: etsai, arerio, izterbegi; aukerak anitzeko galderak, testuak dioenari baino areago aukerei begiratzen zaie, azkenean 1a, 2b, 3c, horrela bukatzen dela. Burutu eta zuzendu, ia beti presaka. Dinamika horrek izan behar al du nagusi klaseetan? Irakasle profesional, apolitiko eta kualifikatuaren lekukotzarik onena dinamika hori al da? netik bada ere. Izan ere, adin batetik gorako jendeak ikasketak erdaraz eta Espainiakoaz egin

bait ditu eta ez hemengo historiaz. Ikastolakoentzat ere ez le- torke batere gaizki, zeren hauek jantziago etorri arren, puntu batzuk sakonkiago aztertze-ko me- sedegarri bait lukete. Txangoak ere antola litezke xede hauek ditugularik gida.

Euskaldungaiak doakienean, berriz, gorago aipatu gehienak hauei ere dagozkie. Mailaketa, dosifikazioa desberdina beharko du, esate baterako, lehenik, Euskal Herriaren historiatik eta abestietatik abiatu beharko dugu hasi-masiak ikasten direino, aurreratu ahala literatura idatziari lotzeko. Hauekin batera, ezbaierik gabe, garrantzitsuak dira testu pragmatikoak, aldizkari eta egunkarietakoak eta baita halaber euskal komunikabideek eskaintzen duten egokiera ere.

Amaitzeko eta «Eguna»ko artikulua eskaini didan hariari jarraituz, egia bada ez dagokigula alternatiba politiko zehatzik aldarrikatzen eta haizerik ematea ez da gezurrago, ezta ere, ez dagokigula profesionaltasunaren edo oker ulerturiko efikaziaren izenean erabateko neutraltasunik, ezinezkoa izateaz gain, erabat antzu gerta bait dakiguke Euskal Herriaren berreuskalduntzerako.

PAKO SUDUPE ELORZA
(AZPEITIKO UDAL
EUSKALTEGIAN LANEAN)

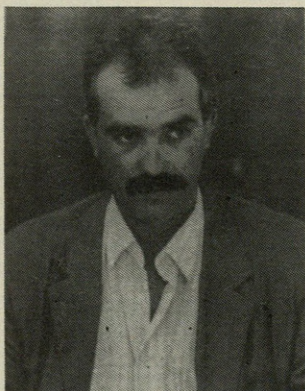

«Hemendik esan behar diegu Mújica, Arzalluz eta kideei kontuz ibiltzeko».

Juan Mari Olano
(Egin, 89-8-23)

«Zaila dauka EEk hiri haundi batetako alkatetza lortzeko».

Iñaki Gurrutxaga
(D.V., 89-8-24)

«'Beltzak' polizia eta goardia zibilarren lan zikina egiten ari dira».

Koldo Celestino
(Deia, 89-8-28)

«Askatasunari beldur diolako babesten da gazteria erradikalismoan».

Joseba Egibar
(D.V., 89-8-27)

GORDETZEKOAK

GURUTZE GORRIA DEKLARATZERA

LA SALVE-KO istiluak direla bide, epailea lekukoak deitzen ari da. Tiroen unea gertutik bizi zutenen artean Andoaingo Gurutze Gorriko anbulantziakoak daude, hauek postaz zaurituta-koak jaso eta gero, zaurituak ikusteko polizia nazionalen asmoei ezetza emateagatik gorputz polizia honekin gora-behera larriak izan dituztelarik. Dagoeneko epaileak deklaratzera ager daitezen agindu judiziala luzatu die.

IDAZKARI EUSKALDUNA LEGORRETAN

DAGOENKO Hegoaldeko idazkari postua hutsik zegoen zortzi udaletan idazkaria euskalduna izatea derrigorrezko baldintza da. Hauetako bostetan alkatetza Herri Batasunarena eta hiru independenteena badira ere, bederatzigarrenak, Legorretako udalak, Euskadiko Ezkerrako alkateaz, idazkaria kontratatzeke ezinbesteko baldintza bera onartu du.

EA FREKUENTZIARIK GABE

ABUZTUAREKIN batera banatu ditu Gasteizko Jaurilaritzak FMko frekuentzia berriak, zeintzuek —gure iturriek aditzera eman digutenez— PSOE, PNV eta elizaren eskutara pasa diren hein haundi batean bederen. Gauzak honela, eta besteak beste, banaketatik kanpo geratu da, lizentziarik gabe, EAK Bilborako prest zuen La Voz de Euskadi emisora.

ROBERTO MARTINEZEN ESKAERA UKATU

● Roberto Martinezek, 87ko abendutik aurrerantzean Fleury Merogis-eko espetxean, utzi berri du 15 egunez egin gose greba, zeinaren bidez beste euskal preso politikoeekin batera egon asmoz La Santé-ko espetxera bidal zezaten seskatzen zion frantses gobernuari. Haser batean gorputz judizialak baiezkoka eman bazion ere, azkenez Paristik ezetza etorri zaio, Madrilgo gobernuari jarraikiz dispersio politikaren arrazoietan oinarrituz.

«EUSKADI INFORMATION» BAHITURIK SUIZAN

● Suizako fiskalia orokorrak hiru astez bahiturik eduki du alemanieraz Suiza-Euskadi Elkartasunezko Koordinakundeak argitaratutako «Euskadi Information»en edizio osoa. Bi hilabetekari hau, «Euskadik askatasuna helburu daraman borrokari buruz informatzen duelarik», European zehar banatzen da, eta azken ale honetan erreprearioari buruz eta dispersioaz mintzatzen da. Suizako Kazetarien Elkarteak prentsaren askatasunaren aurkako neurria izan dela adierazi du.

UPN-K EZEZKOA EMAN PP-REKIN ELKARTZEARI

● Nahiz eta prentsak egunotan kontrakorik ere adierazi duen, UPNren ejekutibak erabakia du jadanik PPrekin ez elkartzea datozen hauteskundetarako, Jesús Aizpún.UPNko lehendakariak Del Burgo PPko zuzendariari esan dion lez. Halere, erabakiak Erregio Kontseilura pasa behar da, non erabaki hau berrikusterik badagoen. Historia piskat eginez gogoratu UPN, azken europear hauteskundeetan ezik, beti bakarrik aurkeztu izan dela.

'Normaltasuna' ezean, hauteskunde deia urrirako

DONOSTIA eta Bilboko Aste Nagusiek Hego Euskal Herriko tentsioak oporrik ez duela hartzen agerian utzi dute. Biotan gazte eta polizia espainiarra nahiz Ertzantzaren arteko istiluak dozenaka zaurituekin amaitu dira, Donostian postaz zauritutako hiru gazteen kasua benetan kezagarria

suertatu delarik. Gobernadore zibil espainiarrek beren poliziak istiluekin amaitzeko erabili ohi dutela behin eta birritan adierazten badute ere, Donostiako kaleetan zehar 'lanean' dabilen poliziak gazte multzo baten aurka tirokatzeak Hego Euskal Herriko gizartearen 'normaltasuna' kolokan ipintzen duela ezin ukatu. Eta ekintza arriskutsu honen aurrean prentsa gehienak etxafuegoen edota tiragomas-ekin jaurtikiriko berun postak zirela aipatzen zuenean, nahi gabe seguruenik, hainbat errealitatez izkutatzeko-beharra azalarazten zuten.

Bestalde, Ertzantza ere ez da Bilbon motz aritu eta bandera espainiarra defendatzerakoan ateratako argazki eta bideoak gutxitxo balira, manifestarien tartean sartuz beste atxilotzeko metodo polizial berria erakutsi du, aurrez aurreko borrokan ere iaioa dela edeki frogatuz.

POLITIKA instituzionala oporrak hartzen dituen eta biztanlegoa gorputzak beztutzero doan garai honi kezkatu begiratzen zaio Amnistiaren aldeko Batzordeetatik, azken urteotan ezaguna bait da Estatu frantsesak nola espainiarrak eginiko 'ohizko mugimenduak'; eta kezka hauek berriro frogatuak gelditu dira Mitterrand-en gobernuak lau euskal errefuxiatu estraditatu bait ditu pasa den hilean eta González-enak dozenaka preso Estatu espainiarreko mutur urrunenetara sakabanatu.

Hala ere, sasoi berotsu honen hasieran Juanra Aranburu ordiziarraren heriotzak errefuxiatu deportatuen urruntasuna hurbildu zuen egunkarietako lehen orrialdeetara, Gobernu frantsesak Cabo Verdere indarrez eramandako Juanra itsasoak irentsia bizitza galdu bait du. Deportazioak hiru euskaldun eramatu dagoeneko.

Eta abuztu oldartsu honen hasieran ere, euskal preso politiko kolektiboak Mùgica Herzog-en sakabanaketa politikari erronka egin dio, txapeo borroka moietari helduz. Dagoeneko Estatu espainiarreko 79 espetxetan sakabanaturik daude presoak, hau egiteko garai batean erabiltzen ziren arrazoin teknikoak ez dira aipatu ere egiten, Aljerren moztu ziren elkar hizketa politikoen porrotaren ostean PSOEk ETA erakunde armatuari ezarri nahi izan dion neurri zigortzailea begibistakoa da eta.

Autobiarekiko bankarien interesak

DENBORA gutxi barru hasiera emango zaie, Nafarroa eta Gipuzko batuko dituen Autobia eraikitzeke lanei. Istilu izugarri sortzen ari den bide-proiektu honek, bi probintzien arteko zirkulazio trafikoa azkartu eta bide batez, Euskadi eta Nafarroaren arteko zubi izan nahi du. Baina luzaroan egon da jendea, zirkulazioa arintzeko beste formula batzuk badirela esanaz, eta Euskal Herriaren barruan, bi autonomien arteko erlazioak ez direla Autobiatik azkarrago etorriko esanaz.

BORROKA luzeak egon dira, Autobia hau berebizikoz defendatu dutenen artean eta proiektu ezberdinak aztertu eta aukeratzea planteatu dutenen artean. Aurreko errejimene-ko egikera batzuk gutxienez garaituak zirela eta, jendeak proiektua ezagutu eta aztertzeke eskubidea aldarrikatu zuen. Zerbait jende nazkatu da, Frankismoan bezala, botere ezberdinek izugarrizko proiektu handiak onartu eta besterik gabe egitea. Jendeak bere aukera eskatu du, bere eritzia eman du eta kalera atera da proiektuaz dioena azaltzera. Puntu honetan, Autobiaren proiektua, eta ez zirkulazio arintasun proiektu bat, defendatzen dutenek, lan gogorrari ekin behar izan diote, kalean herri guztia proiektu ezberdinak aztertzearen alde atera bada, agintariak bederen ados gera zitezten. Zentzu honetan ohizko borrokan murgildu da autobia proiektu hau; herria aurka atera da, baina herriko ordezkariak alde. Hala ere, asko galdetu dira, agintari ezberdinek Autobia honetan hainbesteko interesa agertzen badute, arrazoirik ez dela falta-ko, eta hala da. Milioiak balio dituen proiektu hauetariko batean, Diputazio eta herri-dirutzen iturriekin batera, banko eta elkarte pribatu asko biltzen dira. Ekonomi iturriekin kontaktatu eta eragiketarak egiteko unea somatu da, denek nahi dute partehartu eta gainera interes jokoak elkarlotu eta "proiektu beretsuak" elkartzeko aukera suertatzen da. Kontaktoak zuz-
pertsu behar dira, elkartrukeak bideratzeko.

HONELA, botere ezberdin denak Autobiaren aldeko borrokan tinko eultzi dira, interesak ez bait dira txantxetakoak. Baina Autobia, eta garraioaren arintasun proiektu bat defendatzen dutenen artean borroka ez da amaitu. Lanak hastear daude, baina ez horregatik bukatuta eta agian orain hasiko da benetako borroka, etekin bat atera nahi dutenek inbertsioa egin eta martxan jartzean arriskatzen bait dute dirua. Autobiaren aurkakoei, diru kanpaina bat egingo dute dirua atera eta proiektu alternatibo bat ateratzeko. Proiektuaren inbertsioareei ez zaie axola beste proiektu bat hobea edo zilegiagoa denik frogatzea, horrexegatik mantentzen bait dute tinko euren postura, baina orain arte kalera atera ez diren beste herritar askori, begiak ireki diezazkioke. Inbertsioarek eta Autobiaren defendatzaileak sare hedatu batean mugitzen dira eta arazoa konpontzeko irtenbideak aztertzearen aldekoak lokalismoaren arriskuan eror daitezke. Baina proiektuaren kezka jasotzen dutenak ez dira herri txiki bateko biztanleak soilik, haran oso baten inguruan aurkitzen diren hiri eta herri eta bi probintzietako biztanleak baizik.

A.OLALDE

PRESOEN arteko zatiketaz mintzatu dira Arza-lluz eta Garaikoetxea. Azkoitiarrak Alemaniako RAFeko presoak ezarritako neurriak aztertu ditu, gizabanakoen eskubideak zapuzten ez dituztela baieztatuz. Aldi berean, agian Anasaga-

gastiren bitartez, presoak kalera ateratzeko inork baino ahalegin handiagoak egingo dituztela iragarri du, ziurtatu den bezala hauteskundeak urriaren 29ra aurreratzen badira, botatako hitz handi horien atzetik gerta daitekeen edozein mugimenduz etekinak ateratzeko prest legokeela susmatu beharra dago, hitz handiak bota arren alferrikakoak botatzen ez dituen horietako bait da Arza-lluz jeltzalea. Hala ere, PNVn ez dira denak Arza-lluzen eritzi berekoak eta, Joseba Egibarren haserre-rako, PNVko herrietako zinegotzi anitzek herriko seme-alaba presoak diru laguntzak ematea erabaki dute, Bilboko Gorordo (PNV) alkatea eritzi berekoa delarik. Garaikoetxeak, ordea, ETAK bere militanteak espetxean jarraitzea kondenatu dituela luzatu duen heinen berean, Azkarragak, PNV garaian errein-sertzioaren bultzatzaile, sakabanaketa porrota egingen duen neurria dela iragarri du.

Bitartean ahulen dagoen kolektiboa espetxeetako funtzionarioena dela aski frogatua izan da. ETAK Alcalá-Mecon eginiko atentatuaren ondorengo erantzunak, senideen kontrako harri-kadak, irainak... jarraipena izan dute eta jadanik funtzionari batzuk armak eskatzen dituzten bitartean beste batzuk aurka-ko eritzia erakusten dute, espetxe batzuetako zuzendaritzek ez dituzte ETAKo presoak hartu nahi, beste batzuetan gogor ekiten diote presoak bizi-baldintzen kontra... hau da, eritzi bateratu bat ez da inondik ageri, PSOEak aplikatzen hasi duen neurri politikoa honen sustengua funtzionari hauek direla jakin arren, ez ditu —orain arte bederen— nahi bezala lotu eta ETAK iragarri bezala erasotuak izaten jarraitzen badute, ondorio txarrak ekar diezazkioke Múgica Justizia ministrari espainiarrari.

EUSKAL. Herriko politikak daraman erritmoa ikusirik, 10 urte beteko dituen Estatuto zaleen eta egungo Konstituzio espainiarrak mugatzen duen marko hau aldatu beharra dagoela dioten arteko zubia ez dago inondik, baina

alde biak horren beharra dutela ez du inork ukatuko, tartean dagoen PSOE espainiarrak lan minimo orain lau urte pentsaezinezkoa ziren etekinak erdiesten ari bait da. Elkarren arteko eraso hauen ostean iniziatiba politikoa nork hartuko duen ikusteko dago baina, aidanez berriro ere, hauteskunde garaian gaudenez ez du inork dituenak erakutsiko, Madrileko parlamentuko eserlekuak betetzeko lehentasunak mezu erakargarriak igortzea primatuko bait du. Baldintza egokiak prestatzea luze jo badezake ere, hauteskundearen emaitzek eta espetxeetan eusten ari diren erronka norantz jotzen duen berebiziko garrantzia izanen du.

N.ARRASTOA

Ginés Cervantes, Iruñeko udaletxean PSOEko zinegotzi

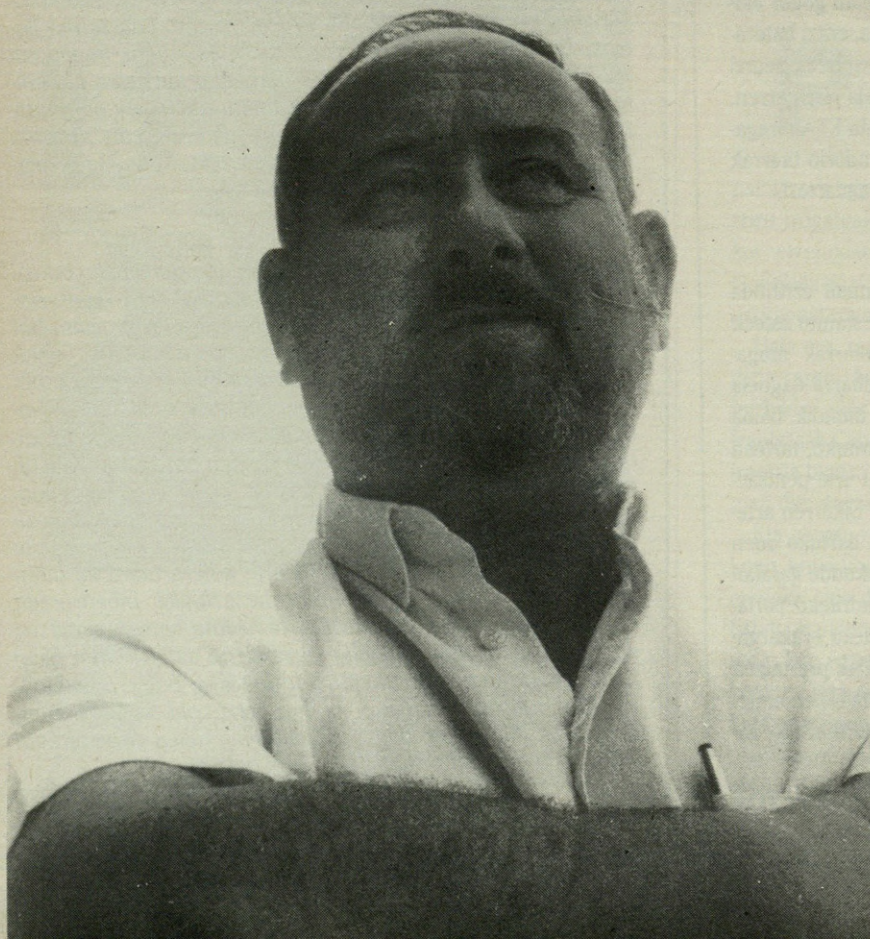
«PSOEren ahuleziak ez dio euskal aferan politika argiago bat egiten uzten»

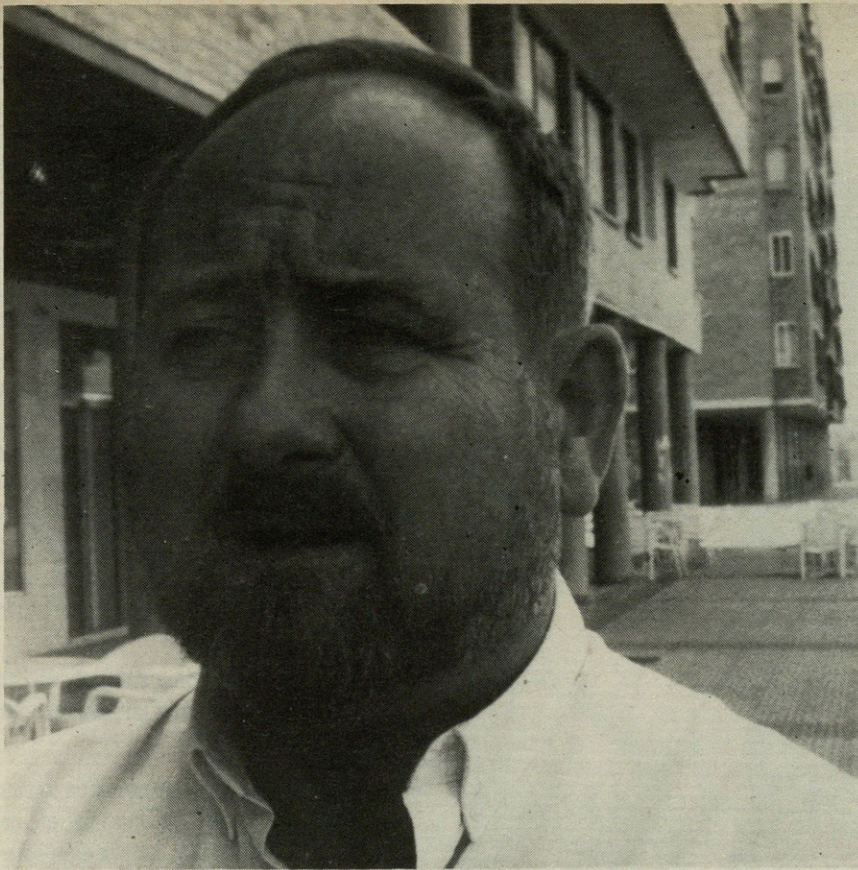
Errepublikar familia bateko semea dugu Ginés Cervantes sozialista. 53 urte, gerra osteko gordintasunaren lekuko eta Francoren diktadura garaian langileriaren aldeko militantea, Partido Socialista Popular-a (PSP) desagertu eta gero, PSOEra pasa zen. CCOOn ere aritutakoa, orain bi urte Iruñeko zinegotzi hautatua izan zen, egun alderdi sozialista honetatik noiz botako duten zain dagoelarik. Arrazoin bakarra: alderdian dagoen zenbait politikarien jokabidea ikusi eta salatzea. Hitz handiak jaurtiki arren handikerietatik ihes egin duen pertsonarekin egin dugu topo, pentsatzen duena edonoren aurrean botatzeko gai dela frogatu digularik.

ARGIA.— Zuk adierazi berri duzu Iruñeko udaletxean PSOEko taldearen hainbat kideren axolagabekeria. Zehaztuko al zeniguke zertan den hori?

Ginés Cervantes.— Ni borrokazaleztat dut neure burua eta arrazontzeko eta elkar ulertzeko gaitasuna ditut maite. Beraz, politika egin nahi duen edonork elkar ulertzeko eta kontsentsua lortzeko saiorik egiten ez badu, politika gestio moeta horrek ez du zentzurik. Bizi dugun gizarte honek dituen sozial eta politiko arazoen tamaina izugarria denez konstantziak ezinbesteko garrantzia izan behar du. Era berean, Instituzioetara lan egitera joan behar izateak prestatuturik gabe eta lan horren alde ez dagoen jende asko erakarri du.

Galderari atxekiz, gure taldean funtzionamendu organiko arazo bat dakusat eta horixe da publikoki azaldu dudana; ez dago informaziorik, ez debaterik ez eta esku hartzerik, beraz, politika fikzioa egin beharra edota parasitoen antzera botatu eta kobratzea ez datoz nirekin bat. Gure eskubi-deak defendatzeko dugun aukera probetxatu behar dugu, zeren ezkertiar ikuspegitik dialektika soziala Eskubiaren eta Ezkereraren interesen artean dagoela pentsa-

Ginés Cervantes PSOEko zinegotzia Iruñeko udaletxean.

tzen badugu, barkaezina da honen aurrean parasitoarena egitea.

A.— Eta Iruñeko udaletxeaz gain, Nafarroako beste Instituzioetan arazo bera ikusten al duzu?

G.C.— Arazo hau nafar politikan, espainiarrean.... edonon dago. Eztiaren gozotasunak erraz erakartzen du eta pertsona boterearen atzetik aritzen denez —eta politikak boterea ematen du— etika gutxiko eta giza eta politika interesik ez duten pertsona horiek politikaren bitartez boterea erdiesteko bide erraza aurkitu dute eta hau salatu eta honekin bukatu beharra dago. Horregatik, nahiz ideia oso desberdinak izan, hobeto konpontzen naiz HBko batzuekin adibidez, nire ideologiagatik gertuago dauden baina jokaera anker hau aurrera daramaten askorekin baino”

Demokraziak ez du honelako jokaerak gerta ez daitezen bermatzen baina honelako jokaeren kontrako defentsak baditu; horregatik larriena ez da jokaera hauek gertatzea, hauen kontrako defentsak ez funtzionatzea baizik, zeren demokraziarik ez dagoela diotenei arrazoina eman behar-ko genieke bestela, eta nik demokrazian bizi garela sinesten dut.

A.— Baina zuk hori azpimarratzeak arazo larriak eragin dizkizu, ezta?

G.C.— Nik egindako salaketen aurrean alderdiak zuzenena iruditzen zaiona egingo du. Nik egoera bati aurre egin diot behartua sentitu naizelako, eta nahiz helburu hori ez lortu, alderdi barnean konpondu nahi izan dut; sakrifizio handia izan da ni langabezia naizelako eta irabazten dudana soldata bakarra udaletxetik jasotakoa delako eta orain horri uko egin diot, baina ez da nire kasua gehiegi puztu behar zeren erabakia hartu dudanean maila askotako konpentsazioak jaso bait ditut. Gai honetan garrantzitsuen eritzi publikoarengan politikoen sinesgarritasunaren eztabaida

piztea izan daiteke eta era berean, alderdian bertan barne eztabaida hau emateko urrats bat izan dela da; azkenean alderdiarentzat, politikarentzat eta gizartearentzat onuragarria izango delakoan naiz.

A.— Garai bateko Nafarroak gainontzerako Hegoaldeko hiru herrialdekin bat egin behar zuela zioten Gabriel Urralbururen adierazpenei buruzko eta gai honetan PSOE/PSNren aldatekaren zure eritzia azalduko al zeniguke?

G.C.— Hau askotan errepikatutakoa da: garai hartan Nafarroako PSOEko buruek, haien artean Gabriel, nafarren gehiengoak batzearen aldeko eritzia zuela uste zuten baina emaitza elektoralek —nahiz hauek ez duten adierazten nork duen arrazoina eta nork ez— bestelakoa erakutsi zuten eta PSOEak ausnarketa bat egin ondoren hasiera bateko ustea okerra zela eta zentzu elektoralista honek, hau da, nafarren eritziari lotze honek, jarrera aldaketa bultzatu zuen.

Beste faktore garrantzitsu eta amorrizagarria emaitza elektoralak hiritarrek ematen duten botuetan oinarritzen direla da eta hiritarrek PSOEn botu kopuru bat ematen diote eta PSOEek horrekin egin behar du politika Nafarroan; guzti hau diot zeren ezin da pentsatu politika guztia UPNren edota PSOEn eskuetan dagoenik. HB ere hor dago eta ez dut uste Instituzioekiko duen marginalizazio jokaera hori zuzena denik, eta berak ere bere ideiak defendatzeko aukera izan behar du, gainera HBren barnean Instituzioetara azaldu nahi duen jendea badago. Nafarroan egungo emaitzekin gobernatzeko ezkontza UPN/HB litzateke baina hau inolaz ere posible ez denez, beste bat gelditzen da eta zein den beste batzuk esatea zain nago. HB ez Instituzioetara agertzen eta jarrera horri errespeto handia badiot ere, oker bat dela deritzot.

A.— Esaten duzunaren eta zure alderdiaren jokaeraren artean kontraste nabarmena ageri da, PSOEak HBk dituen alkatetzak kentzea eta ahal duenean gobernu batzordeetatik kanpo utzi nahi bait du aipatu alderdi abertzale hau.

G.C.— Zintzo erantzungo dizut: zein tesuingurutan egiten den jakin arren, ni HB baztertzaren politikaren kontra nago. HB dagoen lekuetan joku politikoa esku hartzen utzi behar zaio, PSOEn edota UPNri botua ematen dioten hiritarrek bezainbat eskubide eta errespeto merezi bait dute HBri ematen diotenei. Argiago, nik ez dut

«Ni HB baztertzearen politikaren kontra nago.»

“Zuzenbide espainiarra nazioarteko Zuzenbideari lotua dagoenez, ez dakit Konstituzioa aldatu beharko ote zatekeen naziorteko Zuzenbidean onarturikoak errespetatu zitzan”

nahi HB Institutzioetara besterik gabe azaltzea, ez HBk Institutzioak erabiltzeko, Institutzioek HB erabiltzeko zentzuan baizik.

A.— Batasunaren gaiari eutsiz, ukazina da PSOEk batasunaren giltza esku artean izan zuenik.

G.C.— Hori egia da baina PSOEk hasieran zuen batasunaren aldeko jarrera legitimoa bazen, egungoa ere legitimoa ez denik ezin da esan. Horrekin ez dut esan nahi alde edo kontra nagoenik.

A.— Eta egun ematen diren baldintza ekonomiko, politiko eta abarrekin Nafarroak ba al dauka etorkizunik?

G.C.— Baiezkoa esango nizuke baina nire eritzia eritzia besterik ez da, makrodatu

askoren beharra beharko nuke horretarako eta ez naiz gai guztia aztertu ahal izateko. Hala ere, Nafarroak nahiz aurrera jo, ezin du bazterrean gelditu, Elkarrekin guztiekin eta batez ere ingurukoekin harreman zabal eta sendoak lotu behar ditu. Euskal elkarteak hitza entzutearekin mamuak ikusi eta asaldatzen diren alderdien jarrera lotsagarria da.

Horregatik PSOEn ahuleziak ez dio euskal gaian politika argiago bat egiten uzten, eta nire aburuz, Euskal komunitatearekin harreman ekonomiko, politiko eta kultural zabal, on, sendo eta disimulorik gabekoak burutu behar direla baieztatzen dut. Honela, Carlos Ortuondo, Nafarroako Gobernuako Sanitate Kontseilariak, Euskal Gobernuarekin komenio on bat sinatzen duenean, betiko histerikoek mamuak ikusteak beren gorroto eta beldurren ondorioa besterik ez du adierazten.

A.— Inguruko komunitateak aipatu duzu, anesioa ere bai. Galdera zuzena: Nafarroa Euskadi da?

G.C.— Hurbiltasun geografikoa aipatu dut baina hurbiltasun historiko bat ere badago. Galderari atxekiz, gerora egin daitekeen erreferendum baten aurrean botua agertzea eskatzen didazu eta botua sekretua denez niretzat gordetzen dut.

Hala ere, lehen esan bezala, ahal diren harreman zabalak aldekoa naiz; are gehiago, Nafarroa eta Euskal elkartearen arteko identifikapena nabarmena da, Catalunya eta Balears-ena bezalakoxekoa. Hau honela, gizabanakoaren askatasunak multzoaren askatasunaren adierazle izan behar du eta nazioarteko Zuzenbideak Herrien eskubideak ezagutzen dituela onartu beharra dago. Honela, Konstituzioari egiten diodan irakurketaren arabera, Zuzenbide espainiarra nazioarteko Zuzenbideari lotua dagoenez, ez dakit Konstituzioa aldatu beharko ote zatekeen naziorteko Zuzenbidean onarturikoak errespetatu zitzan. Honetarako aurrera jotzeko baldintza egoiak prestatu behar ditugu eta borroka armatua desagertu behar den lehen gauza beharko luke izan, ez bait du ezertarako laguntzen eta tamalez, ez asmo txarrez, elkarren arteko min eta gorrotoak pizten ditu.

A.— Behin eta berriro mamuak eta beldurrak aipatu dituzu. Zergatik uste duzu Konstituzio espainiarra edota Gernikako estatutua berrosatzea aipatzen denean sortzen direla kontrako hainbat eta hainbat adierazpen?

G.C.— Horren erru handi bat gizarte beraren tentsioari leporatu beharko genioke

eta zenbait sektoreren fundamentalismo espainiarrari. Bestetan horietakoak esaten dira batzuk uste dugulako demokrazia batean politikoei dagozkien erabakiak ezin direlako beste erakunde batzuren eskutik utzi, honekin ez dut inor deskalifikatu nahi baina ez dut kontraesanetan ere erori nahi. Baina politikoei gaur arte Euskal Herrian zintzilik dauden gaietan bederen kontsentsu zabalagoetara iritsi ahal eta behar dute.

A.— Nafar politikari zenbaitek zergatik diote haibeste beldur eta arbuio euskal ikurra den edozerri, hala nola euskara, ikurriña...?

G.C.— Jokaera hau ulertezina, salagarria eta lotsagarria iruditzen zait. Ulertezina da oraindik euskara eskakizun bat izatea, gure komunitateak berezkoa dituen bi hizkuntzetako izanik, zaharrena gainera, ez da behar bezala babesten eta bultzatzen. Hemen bi tradizio daude baina horregatik ez da bata bestearen kontra ipini behar.

A.— Gizarte tentsioa, politikarien kontsentsurako borondate eza, borroka armatua... Zure ustez azken hau tentsioaren sortzailetariko bat da edota tentsio eta elkar ulertezinaren ondorio bat?

“Instituzioetara lan egitera joan behar izateak prestaturik gabe eta lan horren alde ez dagoen jende asko erakarri du”

G.C.— Gezurra esango nizuke gauza desberdina esanez gero: garai berri honetan borroka armatuarekin jarraitzea oker bat izan da, garai hartan komunitateen eskubi-deen garapena egin behar zen eta borroka moeta honek ez du ezer erraztu eta lehen ez zeuden zenbait sentimendu sortarazi ditu, baina ez dut gaitzesten kontrako eritzia duena, zeren gertakariak gogorrak badirudite, borroka armatuak denon onerako amaitu behar du.

A.— Baina hori nola gerta daiteke?

G.C.— Borroka armatua buka daitekeen modu bakarrez: elkar hizketen bidez.

A.— Gobernu sozialista espainiarrak euskal preso politikoen kontrako sakanaketarekin hanka sartu al du?

G.C.— Galdera hau testuinguru zabalago batean kokatu beharko genuke, zeren hori da nik zuri ETAk ekintza zehatz batean erratu duen ala ez galdetuko banizu bezala. Baina guzti hau Aljerreko negoziaketen porrotaren ondorio bat dela baieztatzen dizut. Beraz, errua nork izan duen eztabaidatu beharko genuke baina ni ziur nago bi parteek irtenbide batera iristeko borondatea dutela.

A.— Hala ere, alderdi batzuk, zurea tartean, Gasteizko paktua eta Nafarroakoa bultzatu dute. Bide zuzentzat hartzen al duzu gizarte normalizatu baterantz jotzeko?

G.C.— Politika honek ez luke zentzurik borroka armatua desagerturik balego. PSOEk HBkiko duen politika baztertzaila gaitzesten duan neurri berean, HBren, Jestoren edota Jarrai-ren hainbat ekintza ere gaitzesten dut; hala ere, honelako kontuak ez dira gehiegi puztu behar, zeren nire eritziz guztiaren funtsean dagoen irtenbide bakarra ETArekin hitz egitea eta akordio batzu erdiestea da. Hortik aurrera guztia errotik aldatuko litzateke.

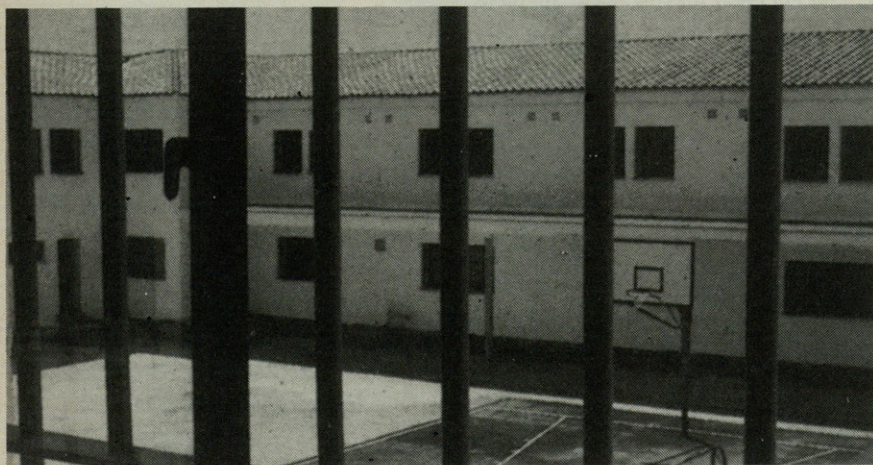
XABIER LEKUONA

Ginés Cervantes-en ustez, PSOERI edota UPNri botua ematen dioten hiritarrek bezainbat eskubide eta errespeto merezi dute HBri ematen diotenean.

Abokatu, irakasle, sendagile eta senideek gero eta zailago gartzela espāñolak bisitatzea

EUSKAL PRESOAK BANAN BANA IRABAZI NAHI DITU PSOEK

1987an hasi zuen PSOE gobernuak azken hilabete hauetan areagotu duen euskal preso politikoaren aurkako sakabanaketa. Sakabanaketak, presoaren arteko egoerak ezberdintzeaz gain, isolamendua du helburu. Sendagileek ezin dute

sartu gartzelara, irakasleek ere ez, lagunek ere ez... abokatuak eta senideak dira euskal presoaren giza harreman bakarra. Hauek 'txapeo' baten bidez ari dira gartzelaren giza duintasuna gorde dadin eskatzen.

Justizia ministeritza espainiarak eta Barne Ministeritzak saio anitz egin dute hainbeste burukomin sortzen dien euskal preso politikoaren kolektiboa non eta nola espetxeratzeko. Rosón Barne ministroari espainiarraren neurriek huts egin zuten, ordezko Barrionuevok ez zuen espetxeetako bizi-baldintzen gordintasuna areagotu baino egin, eta egungo Justizia ministrariaren Múgica Herzog sakabanaketarekin aurrera doa ea euskal presoak hausten dituen.

Gartzelaren ezin ikasi

«Maiatzaren amaieran hasi ziren arazoak. Bidaia egin eta ez ziguten uzten gartzela bakar batean ere sartzen. Orain irailean eta urrian ikusiko dugu zer gertatuko den», dio Goio Etxeberria Kazetaritza Fakultateko irakasleak.

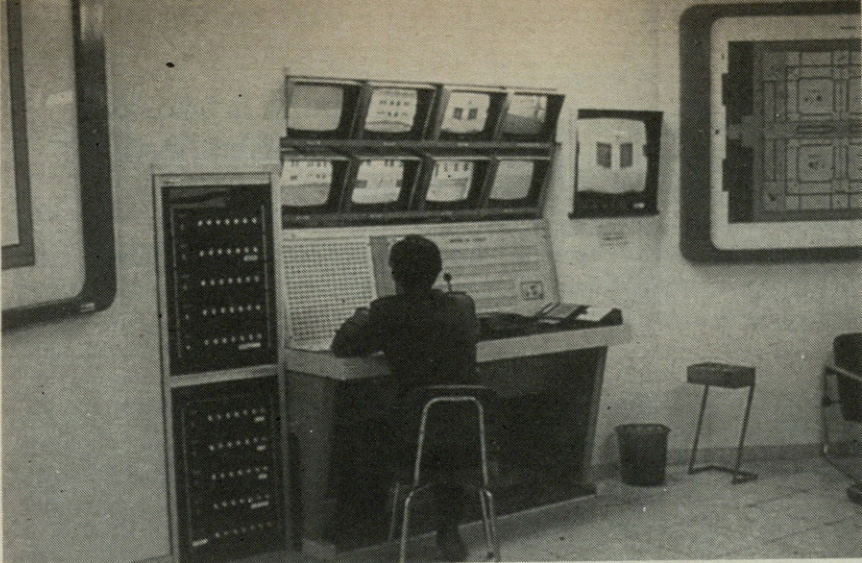
Ekaineko konbokatoria galdu egin dute unibertsitateko ikasketak egiteko matrikulaturik dauden 250 inguru euskal presoetarik gehienek. «Azterketak ezin izan dituzte egin. Informazioa eskatzen digutenean, bi-

daltzen diozunera beste gartzela batean daukazu agian».

Ekainean gutun bat heldu zitzaion UPV-EHuko irakasleei Instituciones Penitenciariasetik. Bertan esplikatzeko zitzaion azterketak eta tutoretza nola bete behar ziren. «Nahiz eta ez zen hori bete esaten ziztaigun onartuko zela azterketak guk egitea, baina tutoretza ezinezko genuela *vis a vis* egitea. Horretarako lokutorioak erabili beharko genituela. Jakina, lokutorioak dauden egoeratan ezin dira erabili tutoretza egiteko. Eta presoek, dauden egoeran, behar dute tutoretza beste edonork baino gehiago: klaseetara ez datoz, ez dakite zertaz doan asinatura, irakaslea ez dute ezaizuten... Arazo mordoa daukate eta tutoretza da laguntzeko dagoen modu bakarra. Bada nik uste dut kendu nahi dutela tutoretza, honela ikasketak oztopatuz eta murriztuz».

UPV-EHuko irakasleek arazoak izan dituzte gai hau dela eta erretoretzarekin. Iraila bitarteko epea eskaini diote berak bere kasa eta bere bidez lor dezaten irakasleak berriz ere sartu ahal izatea gartzelatan. «Gure instituzioaren babes eskatu dugu. Ematen ez badigu ikusi beharko da zer egin. Baina bestela ez dauka konponbiderik arazoak: gartzelaren ezingo da ikasi».

Senideek entregatutako dirua funtzionarioek erabakitzen dute presoek zenbatero eman

Espetxe barruko bizi-baldintzek presoek gaisotasun kroniko eta larriak edukitzea eragin ohi dute.

Presoen arteko hilkortasuna kezagarria oso

1983. urteaz geroztik, eta gartzela barruko bizi baldintzen hobekuntza irabazi zuten 'komunikazio greba'z geroztik hasi ziren 'gartzelaz kanpoko sendagileak' euskal preso politikoei bisitak egiten. Ley Orgánica General Penitenciariaen 36-3 artikulua- ren arabera presoek eska dezakete, be- raiek ordainduaz, gartzelaz kanpoko sen- dagileek bisita egitea 'excepto cuando por razones de seguridad aconsejen limitar es- te derecho'.

Sei urtez gartzela batetik bestera ibili on- doren aurtengo ekainaren 26az geroztik ez zaie utzi sendagileei beren bezeroak sen- datzen. Jabi Hernando sendagileak diosku- nez Arjeleko elkarrizketak amaitu eta gero hasi zitzaizkien zailtasunak jartzen.

Euskal presoen osasunaren ardura bere- gain hartu duen sendagile taldearentzat (104 sendagile) trajikoa da haiek pairatzen duten egoera. «500 presoko biztanleko gazte baten artean 6 hil dira azken urteot- an: Crespo, gose greban, Goikoetxea eta Lopetegi beren buruak botatz, Retolaza melanomaz, Asensio tuberkulosiz eta Al- berdi infarto batez —dio idatzi duten infor- me batek—. Hildako hauen ondoan pato- logia larriak jotako beste multzo garrantzi- tsu bat daukagu: Hogdkin (1), infartoak (2), markapasoak (1), patologia sikiatriko la- rriak (5), muin tumorea (2), hemokromato- sis (2), zintura distrofia (1), tuberkulosia (7), konektibopatiak (2), cavernopatosia portal (1), disko ernia (1, lau urtez operatu gabe), digestio hemorragia larria (1). Guzti hauen ondoan patologia serio mordoa dago na- hiz eta aurrekoen larritasunik ez erakutsi».

Izenak arraroak iruditu arren ezjakinoi kontutan hartzekoa da hogeita hamar ingu- ru preso daudela gaisotasun kroniko larri batek jota. Zer gertatzen da gazte diren, osasun egoera onean gartzelaratzen dituz- ten euskal presoak hil edo larriki gaiso dai- tezen? Sendagileen informea banan bana aztertu ditu presoaren baldintzak gartzelan: higieña, janaria, zelden tamaina, aulkiek bizkarlekurik ez, hotz-bero gora-beherak, sendagile asistentzia eskasa, etengabeko tentsioa, isolamendua...

Isolamendua, etsairik gogorrena

Baldintza fisikoak oso gogorrak izan arren baldintza psikologikoak dira kezka- garienak sendagileen eritzirako. Gartzela as- kotako zuzendariak psikologoak dira eta hala ez denean gabinetetik psikologikoak daude gainontzeko gartzela horietan. Hel- burua, garbia, preso bakoitzaren egoera si- kologikoa ezagutzea, bere izaera, familia- ren egoera, lagunekiko egoera... ezagutu gero suntsitu ahal izateko. «Esperimentoak egiten dituzte —dio Hernando sendagi- leak— presoekin».

Isolamendua pertsona bat mundu errefe- rentzialik gabe uztea da. Norbera bakarrik bere baitan. Bakarrik estatuaren indarra- ren aurrean. «Egoera horretan aterabide jakin batzuk besterik ez dauzka pertsona batek. Orain arte gertatu den bezala mili- tantea bere nortasunean birbaieztatzea eta gogortzea da gehiengoaren erantzuna. Ba- dira ordea isolamendu egoeratik ateratze- ko beste bide batzuk, norberaren izateari uko egitea suposatzen dutenak: erreinser- tzioa da horietako bat eta burua botatzea bestea. Apatia, depresio edota agresibitate

Isolamendua, etsairik gogorrena

Baldintza fisikoak oso gogorrak izan arren baldintza psikologikoak dira kezka- garienak sendagileen eritzirako. Gartzela as- kotako zuzendariak psikologoak dira eta hala ez denean gabinetetik psikologikoak daude gainontzeko gartzela horietan. Hel- burua, garbia, preso bakoitzaren egoera si- kologikoa ezagutzea, bere izaera, familia- ren egoera, lagunekiko egoera... ezagutu gero suntsitu ahal izateko. «Esperimentoak egiten dituzte —dio Hernando sendagi- leak— presoekin».

Isolamendua pertsona bat mundu errefe- rentzialik gabe uztea da. Norbera bakarrik bere baitan. Bakarrik estatuaren indarra- ren aurrean. «Egoera horretan aterabide jakin batzuk besterik ez dauzka pertsona batek. Orain arte gertatu den bezala mili- tantea bere nortasunean birbaieztatzea eta gogortzea da gehiengoaren erantzuna. Ba- dira ordea isolamendu egoeratik ateratze- ko beste bide batzuk, norberaren izateari uko egitea suposatzen dutenak: erreinser- tzioa da horietako bat eta burua botatzea bestea. Apatia, depresio edota agresibitate egoera iragankor batetik iristen da preso- a azken 'soluzio' hauetara. Agresibitatea norberaren aurkakoa bada heriotza, gar- tzela sistemaren aurkakoa bada hasieran aipatu dugun militantearen birbaieztatzea iristen gara».

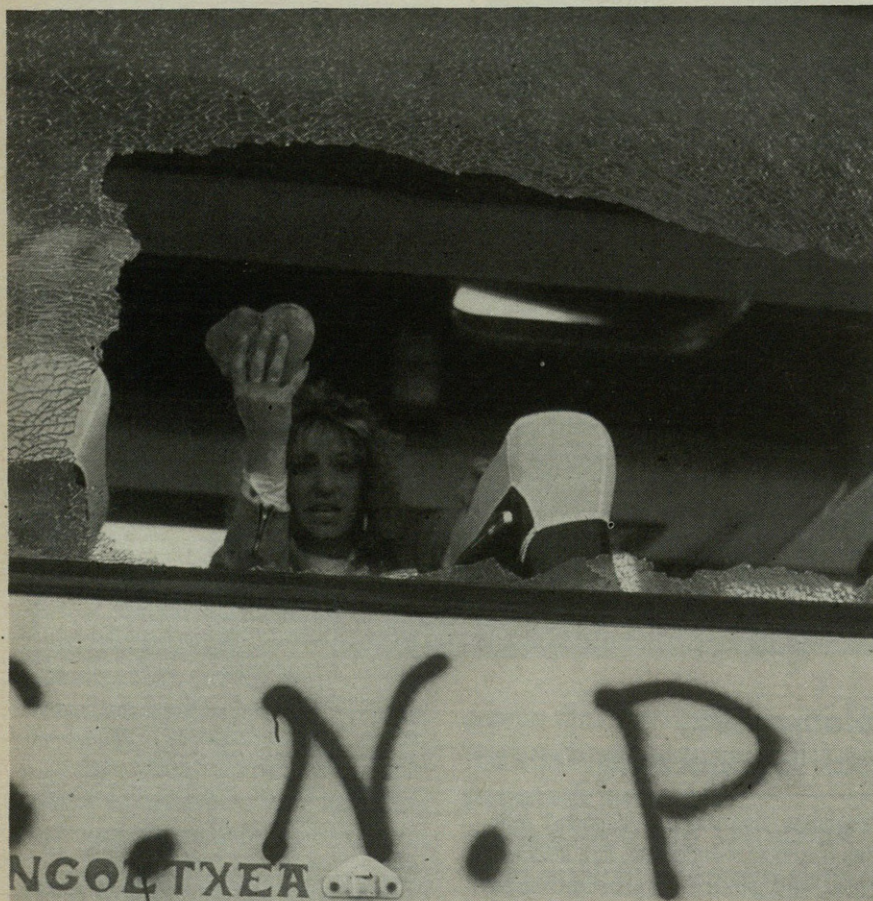
Isolamendua da dispartzioaren helburu nagusia sendagileen informearen arabera, talde erantzunak eragozteko bigarrena eta «edozein unetan presoak jasan dezakeen ji- poi edota hilketa salatuko duen inor gabe geratzea» azkena.

egoera iragankor batetik iristen da preso- a azken 'soluzio' hauetara. Agresibitatea norberaren aurkakoa bada heriotza, gar- tzela sistemaren aurkakoa bada hasieran aipatu dugun militantearen birbaieztatzea iristen gara».

Isolamendua da dispartzioaren helburu nagusia sendagileen informearen arabera, talde erantzunak eragozteko bigarrena eta «edozein unetan presoak jasan dezakeen ji- poi edota hilketa salatuko duen inor gabe geratzea» azkena.

Presoei abokatuen asistentzia ken diezaikete

«Sakabanaketak gartzela gehiagotara joatea behartzen gaituenez presoarengako asistentzia kaskartzeko arriskua areagotu egiten da», Txema Matanzas abokatuaren ustetan.

Presoek egunero eta senideek astero, funtzionarioen irain eta erasoak pairatzen dituzte.

Sakabanatzeak berak, sumarioak prestatzerakoan oztopo izugarriak eragiten ditu; garai batean epaiketa edo defentsa bat prestatu behar izateko enkausatu guztiak bildu eta legezko defentsa bat presta zezaketen, egun, ordea, hau ezinezkoa suertatzen zaie.

Sakabanaketarekin batera berriki indarrean ipini dituzten neurrien ondorioak abokatuengan hauexek izan daitezke: «87ra arte ez genuen arazo handiegirik espetxeetan sartzeko eta presoekin, bezeroak izan ala ez izan, kontaktoak eta gauzak prestatzeko. Orain asistentzia juridikoa murriztu egin dute, adibidez: araudia- ren arabera, abokatu batek preso bat bisitatu ahal izateko hiru posibilidadetatu egin dugu guri horietako bi interesatzen zaizkigu: abokatu defendatzaile gisa eta presoak be-

rak deituriko abokatu izatearena».

Abokatu defendatzaile izanez gero etengabeko kontaktoak izan daitezke presoarekin baina horretarako beharrezko diren kredentzialak lortzea gero eta zailago jartzen ari da Entzutegi Nazionala. «Azken hiru hilabeteotan nahikoa trakets aritu gara kredentzial horiek ez bait zitzaizkigun hel-tzen».

Arazorik handiena presoek espreski deitzen dioten abokatuaren figurak jasan ohi du: gaur egun erabat kendu egin bait dute figura hau.

«Presoekin mintzatzerakoan abokatuen lokutorioen eskubidea dugu eta senideekin gertatzen ez den bezala, teoriarik bederen, grabaziorik egiteko debekua dute» adierazi digu Matanzas abokatuak.

Ez dute ahazten presoek asistentzia edozein unetan ken dezaketela eta honen aurrean legezkoa den ala ez jakin behar dute, «horretarako salaketak sartu eta sartu ari gara, goren mailako epaitegiren batek erabakia publiko egin dezan. Hau da, gure helburua egoera bat bortxatzea da presoenganako zein harreman izan ditzakegun eta zein ez jakin ahal izateko».

Oztopoak ipintzeko ez dute disimulorik behar

Agustin Illarreta presoaren aitak dioskuzenez, «lehen, presoak espetxe gutxi batzuetan zeudenean, autobusak antolatzen genituen baina, egun, oso kasu gutxitan gertatzen da, sakabanaketarekin geroz eta zailagoa bait da hau». Eskuarki kotxetan mugitzen dira orain, bata besteari deitu eta kotxea bete ondoren bueltaka hasiz. Bestetan kotxez Iruñera joan eta hor autobusa hartuz behera aldera.

«Nik semea Darocan daukat -dio Illarretak- eta nahikoa ondo daukat, baina Andaluzian, Ceutan, Canariasetan senidea dute nek....

Janaria entregatzen dugunean ez daki-gu inoiz noiz emango dieten barrukoei eta nik telefonoz deitzen dut paketea zertan den jakin ahal izateko. Lehen alkatxofak eta kristalezko poteetan berdurak eta abar sartzen genuen eta orain berriz, horrelakoak debekatuak daude».

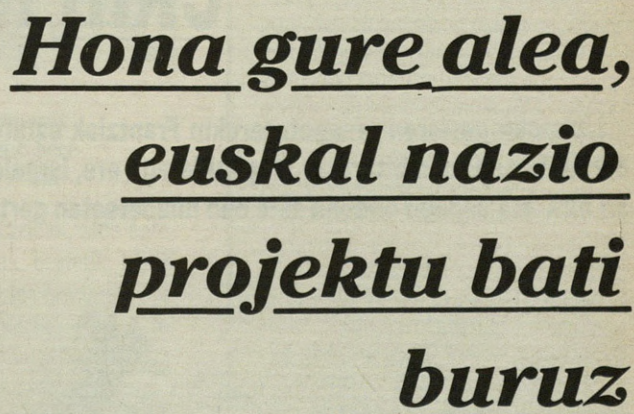
Telegramak askotan galtzen dira: «nire semeak orain gutxi egin zituen urteak eta etxeokoz zazpi telegrama bidali genizkion eta auzotik ere bidali zitzaizkion baina bi bakarrik jaso ditu, bata amarena». «Bisita egiterakoan oztopoak disimulorik gabe jartzen dizkigute. Preso sozialen senideak etorri eta bost minututara barruan daude, gu azaltzen garenean orduak egiten ditugu kanpoan. Sartzen garenean, bisitatze-ko lehen turnoa sartu da eta besteari itxaron beharra. Honelakoak normalak dira. Eta modulo desberdinetan badaude, bata turno batean, bestea bestean... zailtasun eta oztopo guztiak».

Lehen Carabanchelen ordu erdiko bisitak ziren, Alcalán 40 minututakoak eta Her-reran 50ekoak. Orain 20ekoak dituzte Darocan, beste hainbat gartzelatan, abioiez mila kilometro baino gehiago egin eta gero bost edo zazpi minutuz egoten direlarik se-nide presoarekin.

Tentsioa handia bizi dute senideek, «badakigu presoak beldurtzen dituztela, barruan baten bat garbituko dutela edota so-katik zintzilik jarriko dutela mehatxatzen bait dituzte eta beldurra nabari da, baina bisitan hori eta gehiago aguantatzeko prest daudela esaten dizutenean, gu ere gauza bera egiteko prest gara».

I. URIA
X. LEKUONA

**Hona gure alea,
euskal nazio
proiektu bati
buruz**

Palestindarrek ere mehatxu egin dute,
itxuraz negoziaketek porrot egin dutelarik

Israelek gerra zabalago bati ekin liezaioke

Libanoko gerraren areagotzearekin Frantziak estatu hartako kostaldean zortzi gerra-untzi, *Foch* abioi-eramalea barne, batu dituen bitartean, hegoalderago ere, Israelek okupatzen dituen Gaza eta Zisjordanian, borrokak bizitzen ari dira, eta badao ondoko aste edo hilabeteetan gertakizunek bide are okerrago bat har dezaketelako susmoa.

Israello zirkulo militarretan Siriaren aurkako gerra batetaz mintzatzen da aspaldi.

Gazako lerroan eta Jordan-ez mendebaldeko lurretan gazteen bizitzak segatzten segitzen dute Tel Aviv-eko soldaduek, egunean bat, bi, hiruko abiaduran. «*Al Amari* kanpamenduko azokan —erreportatzen du prentsak— gazteek jaurtiki dizkieten harriei erantzuterakoan gertatu da hilda Nasser Shahin 17 urtetakoa. Ohi bezala, heriatz berriaren albisteak manifestaldi berriak piztuarazi ditu, eta zauritutako gehiago, orobat enfrentamenduak berritu dira gaztearen lurperatzerakoan».

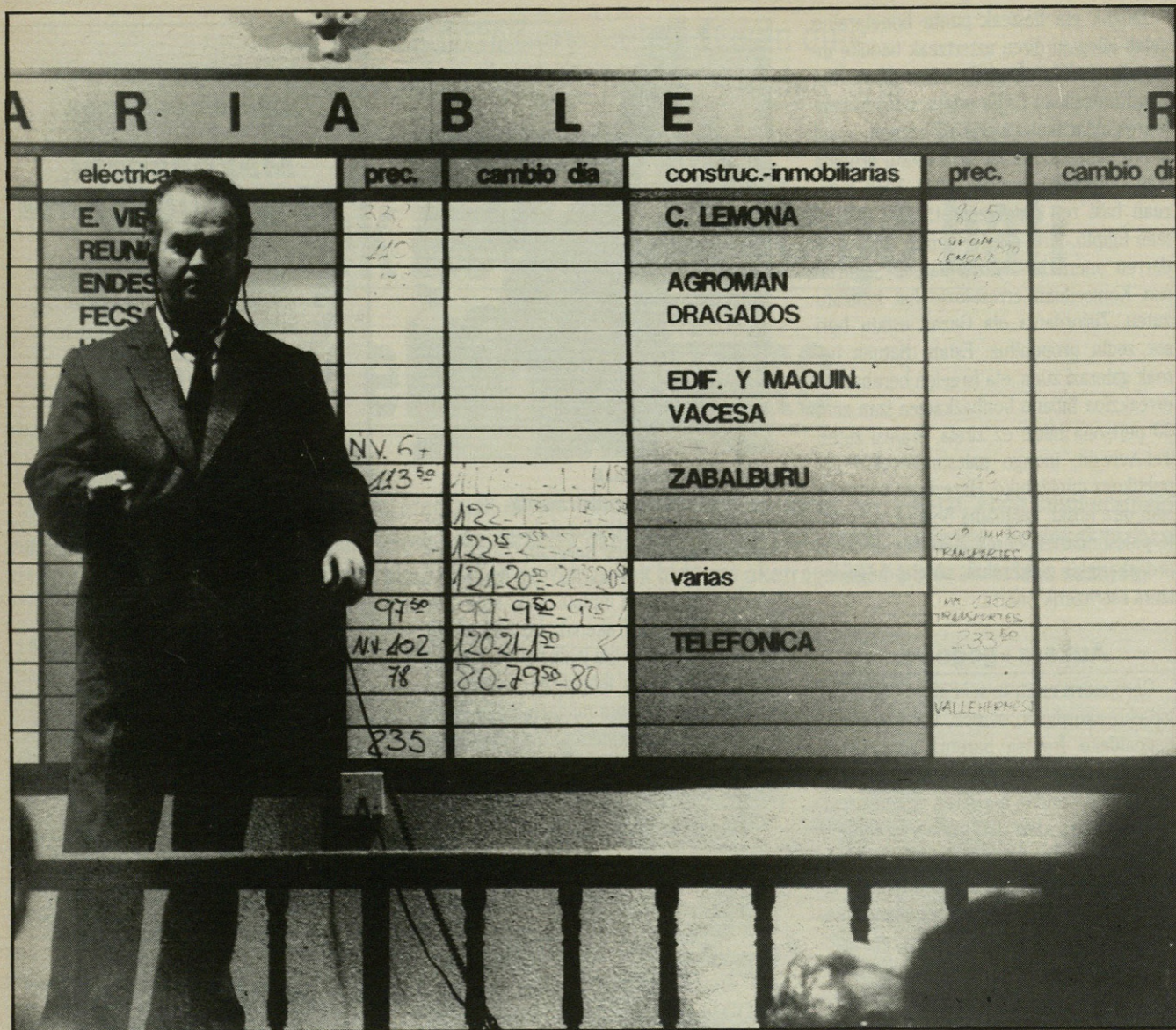
Palestindarren haserrea

Anartean, diplomaziaren bideak poliki poliki ixten ari direla ematen du. Aurki urtebete izango da Palestindarren Kontseilu Nazionalak bere Aljerreko Batzarrean diplomaziaren ofentsibari ekitea erabaki zuenetik, eta ez dute egundaino nahi zuten fruiturik jaso. Ez dute bederen Israel eta Estatu Batuak nazioarteko konferentzia bati buruzko euren proposamenera hurbiltzerik lortu; areago, eta Arafati —bi estatu

horietatik landa— mundu guztian modera-zioa ezagutzen zaion artean, esatea badao israeldarrek ezertan ez dutela amorerik eman.

Horretaz Palestinaren Askatasunerako Erakundeak (PAE) oraingo elkar hizketek porrot egiten badute Intifada —lurralde okupatuen altxamendua— gogortuko dutela, egin berri dute mehatxu, eta batez ere: Kontseilu berri bat konbokatuko dutela —sujerituz ezen berorren linea moderatua alda egin dezaketela.

Espainiko gobernuak inolako neurririk hartu baino lehen hauteskundeak nahi

EKONOMIAK BEROTUTAKO NEGUA

Kalean dabilen kontua dugu ekonomiaren beroketa zorionekoa, ekonomia aztertzen dutenek iragarri eta salatua. Produzitzen dena baino gehiago kontsumitzen omen da, inflakzioa sortuz eskaera igatean. Madrileko Gobernuak neurriak

behar omen ditu dirua kontrolatzeko, eta iritzia da erdi ta behe mailako jendeak jasan beharko duela gehien. Neurri horiek hartu aitzin hauteskundeak irabazita nahi lituzke PSOEk. Horretan dakusate aurreratzearen arrazoina askok.

Gizarte postindustrialaren ezaugarrietan nagusiena kontsumoa dugu zenbaiten ustez, eta egia da horretarako hazi eta hezten gaituztela, mendebaldeko kultura honetan bederen. Aski diru izan gabe ere kontsumitu egiten dugu premiak ez diren beharrak sortuz geure buruari, neurriz gora askotan. Kontsumoak eskarenera ugaltzen dakar eta honek inflakzioa. Galdetu egin behar litzaieke halaz ere, aztertzaileek ekonomia uniformetzat hartzen badute ere, ea ekonomia hain berotuta dagoen lanik gabe daudenei, egunero jatena-

ren bila abiatzen diren hainbat eta hainbat etxekoandrieri, zahar-saria aski ez duten adinekoei edota behe mailako langileei.

Ortodoxiaren konponbide bi

Gobernu batek, ekonomia ortodoxoa egiten duen neurrian, bi konponbide mota erabili ohi ditu honelako kasuetan. Politika monetarioa eta politika fiskala. Goazen beraz lehendabizikoarekin.

Kontsumitzeko aski diru ez duen jende xeheak bankueteetara jo ohi du diru bila, eta han saldu egiten diote dirua kreditu deritzan horren bitartez. Begien bistako gauza da zer egin daitekeen jendea kreditu eske joatek gibelerazteko: aski da interesak goratzea. Dirua hain garesti saltzen baldin bada lagun gutiagok eskatuko du krediturik, ez du kontsumitzeko biderik izanen eta ekonomia hoztu eginen da agintariek desio bezala.

Politika monetarioaren barrenean murgilurik aurkitzen direnek arloan diru larregi dagoela diote bestalde, eta beren asmoa litzateke orain jendeak darabilen diru hori Banku Zentralak, kasu honetan Espainiakoak errekupeatu egin behar duela. Bide horretatik Banku Zentralak eskatuko lieke banku komertzialei haiek erreserban edukitzen duten diru kopurua baino gehiago gordetzeko eta biltzeko. Erreserba hori handitzean berriz ere diruaren interesa igaten da, hau da, dirua garestitu egiten da, eta banku komertzialek dirua interes handiz eskaintzen dute.

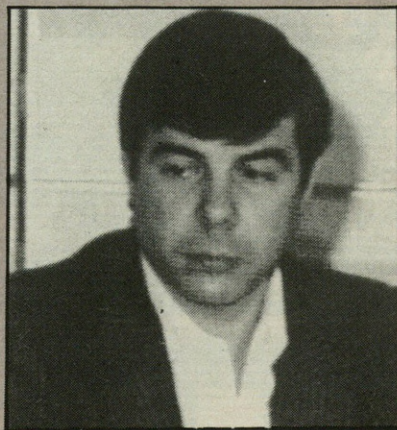
Politika fiskala genseu ortodoxiak ekonomia beroketari aurre egiteko baliatzen duen bigarren bidea. Garbi esanik, gastu publikoen aferra genseu hau, estatuak, autonomi elkarteek, herriko etxeek eta abarrek dituzten gastu publikoen murriztea letorke ortodoxiak bilbatutako ekonomia batean, eta beren kontzeptuak erabiliz, kontsumoa jaitziko litzateke ekonomia hoztuaz.

Hauteskundeentz aitzinatzeak ba omen du erlazorik hartuko diren ekonomiazko neurri garrantzekin

ALBERTO PEREZ

«Sindikatuak segituko dugu erreibindikatu behar dugunarekin»

UGT da gobernuako partiduarekin harreman zuzena duen sindikatu. Jakina izanik CCOO-k gogorki salatu duela gobernuaren asmoa UGTkoen hitza aditu nahi genuen, eta horretarako UGT de Euska-di-ko idazkari nagusiarengana jo dugu.

ARGIA.— Zer irizten diezu gobernuak ekonomi arloan hartu nahi dituen neurri gogorrei?

ALBERTO PEREZ.— Ekonomi arloan gobernuak hartu nahi dituen neurri gogorrek direla ta, hauen besterik gabeko ezarketa-aren aurka gaude UGTkoek erabat. Aspalditik ari gara gure herrian dagoen desberdintasun fiskala salatzen, sistema fiskal espainiarrean soldatek jasaten duten murrizketa salatzen, bestela esan, Espainian ez dutela kopuru gorena ordaintzen dirurik gehien dutenek, eta hori guretako ez da zuzena. Salatu dugu bestake ongi iruditzen zaigun ekonomi-hazkunderaren banaketa ez dela behar bezala egiten, eta honela, birmoldaketak direla eta kargarik gehien jasan behar izan duen langileriaz ahaztu egiten dira mozkinak banatzeko orduan. Ez dago ongi mozkin horien banaketa berri bat negoziatu nahi ez izatea, hor bait daude lanik gabeak, soldata gutxienekoa biltzen dutenak, hainbat eta hainbat pentsionista e.a.

A.— UGTk gobernuaren ekonomiazko jokabidea gogor salatu du beraz:

A.P.— UGTk gobernu sozialistaren azken bizpahiru urtetako politika neoliberalizat salatu du, zinez kontserbadorea izan baita. Azken bi urteetan ekonomia ez da hain

makal joan, baina diru banaketa da huts egin duena. Orain berriz neurri gogorrak iragartzen zaizkigu, dirudienek berriz ere gizarteko maila ahulenaren bizkar joanen direnak. Berriz ere asalaratuak izatea kaltegarri ez da guk uste zuzena, ez bait dira berak urte oparo hauetan ondasunak bildu dituztenak.

A.— Zein da egoeraz egiten zenukeen irakurketa ekonomikoa?

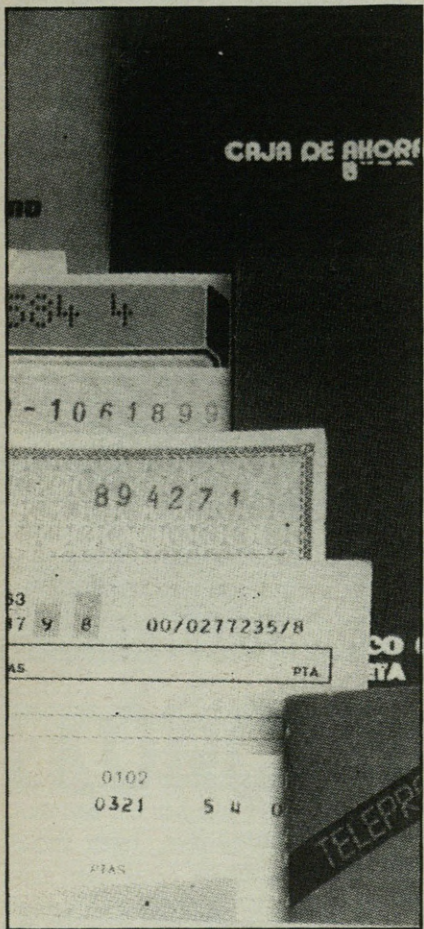
A.P.— Esango nuke inflazioaren errua ez dagoela hainbat aldiz esan den bezala soldatetan, Espainiako Bankuko Gobernadore den Mariano Rubiok berak aitortu du hau. Gastu handitzeak ekarri du inflazioa, ahaztu gabe industri arloan Europako konpetentzia gabe mugitu diren industria batzuk beren mozkinak galanki oparatu dituztela. Inflazioa beraz ez zaio zor soldatei edo negozioz kolektibo goregiari, ondasun bilketari, espekuilaziorari eta abarri baizik. Horregatik gobernuak bilatu egin behar du bere ekonomi-politikaren porrota eragin duena zer den.

A.— Zer iritzi duzu hauteskundeentz aitzinatzeaz?

A.P.— Nik ez nuke gai honi buruz espekulaziorik egin nahi, uste bait dut hori itsutzen gaituen zerbait dela. Azken finean hauteskunde politikoak berak nahi duenean ezartzen ditu presidenteak, berari bait dagokio. Nik diot sindikatuak segituko dugula erreibindikatu behar dugunarekin, hau da, abenduaren 14an ukatu zitzaiguna eskatzen eta CCOO-rekin estatu guztian negoziatu duguna eskatzen. Lehengoan zioen Moranek logika guztiz hobe zela PSOErentzat neurri ekonomikoko gogorrak hartzea parlamentuan gehiago absolutuaren jabe izaki. Batera edo bestera herriaren aurkako neurriek herriaren aurkako izaten segituko dute eta hori da gu kezkatzen gaituena.

Neurrien ondorioen jasaleak nor?

Joseba Tobar-Arbulu euskal ekonomilariren ustez ortodoxiak Europako Mendebaldean daraman ekonomia honek ez du funtzionatzen, ez neurri mota bata ez besteak, eta diosku gainera funtzionatzen baldin badu garbi dagoela zein den kalterik gehien hartzen duen gizarte saila, ekonomiazko botere gutien duena beti. Dioenez gure gizartea ekonomikoki bi taldetan banaturik dago. Enpresa handiak leudeke batetik, eta hauek ez dira multinazionalak bakarrik, pribatuak eta publikoak barne. Beste aldean enpresa txikiak, guri dagokigunerako hauekin batera leudekeelarik kontsumitzaileak eta gizabanakoak.

Dirua aurrezteari ekin beharko diogu aurrerantzean.

Kredituen iturritik edaten duen herri xeheari ahitu dakioke bide hau

Premietarik kanpo dauden gaien erosteko kredituak garestituko omen dira sarri.

Espainian mementu honetan dirua igaten ari da, eta jendeak lehen bezala kontsumitzen baldin badu, garbi da mozkina banketxearentzat dela. Eman dezagun ordea neurriaren gogorrenetatik jendeak, gizabanakoak lehen baino gutiago kontsumitzen duela. Tobar-Arbuluren ustez kasu honetan pizurik eta kalterik handiena lanik gabeek, etxekoandreek, pentsionistek, enpresa txikiak, baserritarrek, arrantzaleak eta bizitzeko kredituen beharrean gertatzen diren denek bilduko dute. Aldiz, neurri gogorrak hartuagatik ere, enpresa handiek aurre egin diezaiokete egoera honi, aurretik mozkin handiak bait dituzte inbertsioetarako eta antzekoetarako aurreraturik.

Gastu publikoen murrizketaz Tobar-Arbuluren iritzia antzekoa da. Honen ustez murrizketa ez da gertatuko armetarako baliatzen diren diru kopuruen aldetik edota polizia eta ertzaintzen gastatzen direnen aldetik, beharrezko diren gastu sozialen aldetik baizik, hala nola, hezkuntzari, osasunari, garrario publikoei edo inguruneari dagozkien sailetan.

Hauteskunde nagusien aurreratzea

Iduri du hauteskunde nagusiak aitzinatu nahian dabilela gobernuak, eta batzuk hori urriaren amaierarako iragarri dute nahiz

goizegi dirudien. Gobernuak ekonomi-programa gogorra ezarri nahi izanen duen ber, behar luke batetik hauteskundeetara azaldu neurri horiek hain argi eta bortitzak gertatu aurretik, eta bestalde bermatzen duen demokrazian oinarrituta, kontutan harturik gobernuaren programan ekonomi-asmoak agertuko direla eta politika horren bidez lanpostuen zuzperraldia aginduko zaiola hiritarrari, gehiengoak eman botoek ekarri politikazko legimitatean oinarritu daiteke neurri gogorrak abia erazteko behin botere politikoa eskuraturik. Tobar-Arbuluren ustez hauteskundeen ondoren etor daitezkeen ekonomi-neurriak zinez gogorrak gertatuko dira, herri xehearrentzat batipat, uste duenez, jasaten ari garen politika monetarista honetan murrizketa fiskala gizaratearen premien aldetik etorriko baita. Dioenez gerta litezke ere murrizketak sindikalgintzan huelgarako halako lege bereziak sortuaz, erregulatzailerak edo. Azken finean hau baita bere ustez Europako Ekonomi Elkartea definitzen duen ezaugarrietarik bat, inflazioari batera edo bestera eustea. Espainian inflazioaren kontrolak gobernuari ihes egin dionez, neurri zinez gogorrak iragaritzen dira. Neurriak hartzeko kontzertu sozial beharrezkoa hauteskundeek ekarriko omen dute.

I.CAMINO

ZE HAIZETARA JOKO DUTE FM-KO FREKUENTZIA BERRIEK?

Bilboko elizbarrutia izan da lizentzia gehien lortu duena, bostekin, zeintzuek Irrati Bide S.A. enpresari luzatu zaizkion, Lekeitio, Markina, Ondarroa, Ganeta eta Aramaion. Beste lau Sociedad de Telecomunicaciones Vasca y la Donostiarraren eskutara pasa dira —PSOErekin lotura duen enpresa—, Komunitateko hiru hiriburretan eta Eibarren altzako dituelarik bere emisorak. Hauek lirateke hain zuzen banaketa honen erabakietan sarituen suertatu direnak.

Enpresa txikiak dira beste hamar lizentziak lortu dituztenak: Gipuzkoari dagokionean, Arrate Irratiak, 30 urtetako jardunaren ondoren legeztatzea lortu du erabaki hau dela medio. INDESCOK (Iniciativas para el Desarrollo de la Comunicación), egun Radio Nacionalarekin batera informatiboak ematen dituenak, Eibarrerako lortu du lizentzia. Azkenez, Juan Antonio Lekuonari, sasoi batean EFEn eta Radio Nacionalen aritutako kazetaria, Irunen aritzeko eman diote berea.

Bizkaian, Algortako batzokiak bultzatutako Itxartu elkarteak, Getxon egingo du saioa. Eta Cadena Vascako partaide ziren Onda 3 eta Busturi Aldeko Irrati Ikastolak Balmaseda eta Gernikan.

Arabar Errioxako Mankomunitateak, PN-Vko Paulino Garcia alkatearen agindupean dagoena, Biasteritik ekingo dio. Audio Irratia —gure iturriek esandakoaz PNVtik gertu legokeena— eta Gasteizen arituko den Euskal Herriko Geriatria eta Gerontologia Elkarteak osatzen dute Komunitateko FMko irratigintzaren panorama berria.

Ginebratik dator notizia...

Gernikako Estatutuak FMko frekuentziak soilik uzten ditu Jaurlaritzaren esku. Uhin ertainetarako kompetentzia oro Madrilek gordetzen ditu (egungo irratigintzaren %50a suposatzen du honek), eta honez gain, Estatutua sinatzeko orduan esistitzen

Abuztuko berotan, eta bederatziko dataz, banatu zituen Jaurlaritzak FMko irrati frekuentzia berriak, 19 orotara, Komunitateko herrialdeen arabera, zortzi Bizkaian, bost Gipuzkoan eta sei Araban, beste 63 eskaera

jokuz kanpo utziz. Banaketarako erabili diren erizpideek haizatu dute beste behin aferra. Gai honi atxekiz, eta egun irratigintzaren panorama zertan garatu den arakatuz osatu ditugu segidako lerrook.

Gasteizek banaketarako erabili erizpideak aski salatuak izan dira leku askotatik.

ziren FMko irratiei buruzkoak (beste %30a). Azken finean, Gasteizen, Komunitate Autonomoko uhinen %20a baino ez da gestiona ahal.

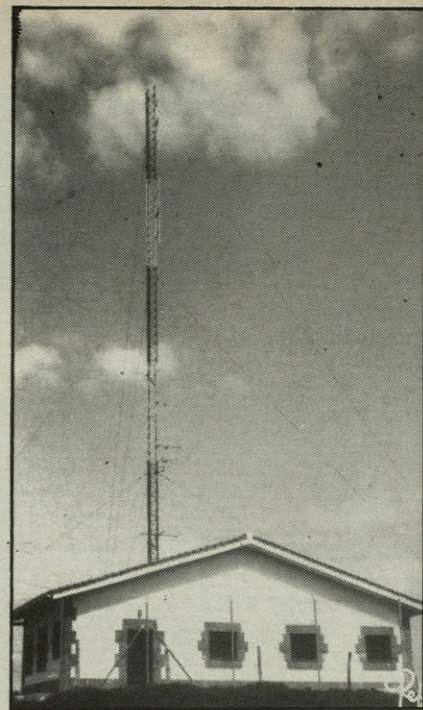
Bestalde, frekuentzia modulatuari buruzko araudia duela 12 urte sinatu zen Ginebrako komenioak ezarria da, Europa mailako sarearen osaketa bertan egiten delarik, non Madrilgo Gobernuak parte hartzen duen. Beraz, Gasteizeko Ginebran paktaturiko banaketa hori noren eskutara pasa besterik ez du erabakitzen.

PSOEk tarta zatirik haundiena

Lehen aipatu bezala Jaurilaritzak bati eman eta besteari kentzeko erabili dituen erizpideek haizatu dute beste behin —87ko azaroan estraineko hamaika frekuentzia banatu ziren— afera. Jokuz kanpo geratu diren irratien botzak dionez PNV-PSOE Gobernu paktuaren itzala antzeman daiteke erabaki honen atzean. «Nagusitu direnak PNV (Getxo, Algorta, Gernika), PSOE eta elizarekin lotura duten irratia izan dira» argudiatu zaigu.

Esan dezagun zehatz-mehatz zergatik: PSOEren babesa duen Sociedad de Telecomunicaciones Vasca y Donostiarri hiru hiriburuetan eta Eibarren eman zaio 500 wattotako emisoreak eraikitze baimena, ondorioz Komunitate osorako sarea burutuz. Gauza bera egin du PSOEk Estatu mailan, joan den abuztuan leian banatu ziren 250 lizentzietatik 70 beretzat hartuaz Radio Blanca izenekoaren inguruan, COPE, SER, Cadena Ibérica eta SERaren antzera, kate estatal haundi bat sortzeko ahaleginetan azken finen.

Nagusitu direnak, PNV PSOE eta elizarekin lotura duten irratia izan dira

Bost frekuentzia eskuratu ditu Herri Irratiak; horietarik 3, egun dituen errepigailu ez legalen egoera konpontzeko.

Abuztuko berotan ere erabaki da hainbat urtez eztabaidarako gai sutsua izan den telebista pribatuaren afera. Madrilgo Gobernuak, hilaren azkenetan, **Gestevisión-Telecinco**, **Antena-3 TV** eta **Canal Plus-Sociedad de Televisión** elkarten esku utzi ditu lizentziak, Canal C eta Univi-

PSOEren tamainako telebista pribatua

sión-Canal 1ek egindako eskakizunak baztertuz.

Gestevisión-Telecinco, Anaia talde editoriala, ONCE eta Silvio Berlusconi aski ezagunaren Fininvest enpresaren elkarteak du, zeina 12.000 milioi dolarrekin eratu den.

Antena 3 TV, La Vanguardia egunkaria eta Antena-3 kaleratzen dituen TISA enpresak batetik, atzerritar kapitala bestetik (Dillon Read Ltd, Rothschild, Rabobank...), Zaragozako Aurrezki Kutxa, Unipapel, Lladró, Abengoa enpresak hirugarrenez, eta azkenez La Voz de Galicia, El Correo Español egunkariak eta Hola, Lecturas, Semana eta Diez Minutos astekariak osatzen dute, 10.000 milioi dolarrekin eratu den.

Canal Plus, Prisa taldeak (El Pais en ditore dena) eta Canal Plus enpresa frantziar enpresak eratu dute, bertan Banco Bilbao-Vizcaya, Grupo March, Cajamadrid, Bankinter eta Grucysa taldeek parte hartzen dutelarik, orotara 10.000 milioi dolarrekin eratu den.

Egurrik latzena **Univisión-Canal 1**, Gru-

po Zren kontrolpean dagoenak, jaso du ez-bairik gabe, bere proposamena atzera bota ondoren **Gestevisión-Telecinco** parte hartzeko eskaintza egin zaiolarik Gobernutik.

Frekuentzien banaketarekin gertatu den lez, telebista pribatuak ere ederki asko kontrolatu ditu PSOEek: **Canal Plus**-en, El Pais luke adiskiderik haundiena, eta **Tele 5n** ONCE (itsuen elkarteak); hain zuzen, bertako administrazio kontseiluko lehendakaria Matilde Fernandez ministraria dugu. Adierazgarria egiten da bestalde, PSOEren egungo politikaz etekin frango bildutako enpresa haundiak, bankuak eta bestek bat egin dutela, Gobernuaren politika begi itxirik jarraitzen duten egunkari eta aldizkariarekin batera, hiru proiektu hauek aurrera ateratzeko orduan. Kanpotik bestalde, diru mordo sartu da. Irekia, plurala, kulturala eta antzeko terminologia erabili dute enpresa hauek datozen urteetan egingo duten telebistaren definitzeko orduan. Urte bukaerarako jadanik martxan izango ditugu...

Elizari errepikagailuak legeztatu

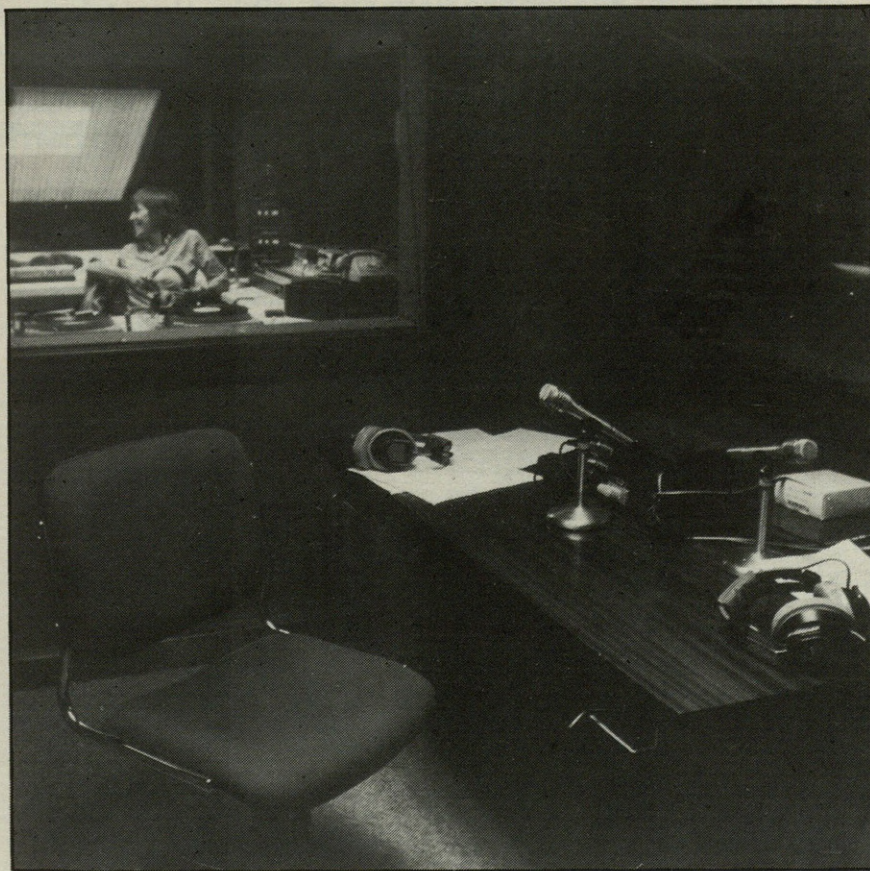
Herri Irratiarekin erlazio estua duen Irrati Bide enpresari —zeina Bilboko elizbarrutia- ren kontrolpean legokeen— emandako lizentziek ez dute 50 watiotako indarra gailentzen, bestearen aldean motz beraz. Hala ere, guzti honek badu tajuzko esplikaziorik: elizatik gertu banatu diren baimenak, irrati lokalizat jo daitezkeenak, funtsean egoera ez legal baten konponketa baino ez dira.

Hain zuzen, orain bitartean, Lekeitio, Markina eta Ondarroan adibidez, eliz do- rrean kokaturiko errepikagailu ez legalez ornitzen bait ziren irratiok zailtasun haundi-

erabat adierazgarri suertatzen direnak. «Irratigintza alternatiboari ez diote lekuri- utzi nahi» kexatzen zitzaigun Ramón Ura- ga, Egin irrati plazaratu duen Orain S.A. enpresako kontseilari ordezkaria. Berak arrazoitu digunez, estraineko frekuentzia banaketatan PNVrekin hiru hiriburuetarako emisorak hitzarmenduta zituztelarik PSOEk atzera bota eta Donostia aldean emititzeko aukera baino ez dute izan, oraingo honetan erabat baztertuak izan direlarik, Ramónen eritziz «boterearen atzaparretatik ihes egi- ten dugun irrati bakarra izaki gure mugimendua ito nahian dabiltzalako».

EAK Bilbon muntaturik duen La Voz de Euskadi izeneko emisora, zeina beste asko-

Sociedad de Telecomunicaciones Vasca y Donostiarrari hiru hiriburu eta Eibarren eman zaio 500 watiotako emisoreak eraikitze- ko baimena

63 eskaera jokuz kanpo geratu dira, uhinen munduan ahotsik gabe.

ko zonaldeetara iritsi ahal izateko. Aurre- rantzean, emisora baten aukeraz indartuta geratzen direlarik eta Euskal Herriko kasik zonalde osora iristeko aukeraz.

Txanponaren beste aurpegia

Txanponaren beste aurpegia lizentziarik gabe geratu diren 63 eskaera horiek erakus- ten digutena da hain zuzen ere. Besteak beste, bi kasu aipatuko ditugu hemen, orain bitartean erabilitako arrazoiketa finkatzeko

ren antzera baimena noiz jaso zai bait ze- goen, izan da baztertutako beste izen sona- tuetarik bat. Irrati lokalen esparruan, gipuz- koarron artean aski ezaguna egiten den Se- gura Irratia, oraindaino lizentziarik gabe, bere egunerokoa utzi beharrean aurkituko da ziurrenik, hautaketa honetan kanpoan geratu den neurrian. «Komunikabideen munduan inolako pluraltasunik onartzeko prestakuntza hutsala erakutsi zaigu beste behin ere. PNV-PSOE partiduekiko depen- dentzia erakutsi duten irratiak lagundu di- ra, beste inolako erizpideak baztertuz» alda- rrikatu zaigu hauen ahotatik.

Irratigintzaren panorama

Ez da noski berdina mintzatzen Kultura Saileko Kontseilaria den Joseba Arregi «eus- kararen eta irrati lokalen promozionatze- ko» helburuz egin dela dela frekuentzien ba- naketa hau, horiek izan direla erizpide ba- karrak, defendatu bait du publikoki behin eta berriro.

Maila honetan, eta uhinen munduan eus- karak suposatzen duen ugartetxoa hedatze- ko intentzio berririk apenas ikusten da. He- rri Irratiak euskara hutsez —eta bizkaie- raz— emititzeko asmoa erakutsi du, orain bitarteko jardunari eutsiz. Irrati lokaletan ere Arrate irratiak euskara hutsez jarraituko du. Baina hortik aurrera... Madrileko kate haundiekin negoziatzen hasi dira emisorak beren programazioa osatu asmoz: INDESCO Radio Nacional eta Radio Estudiorekin; Juan Antonio Lekuona irundarra kate in- portante batekin ari da negoziotan; Onda 3 RATO katearekin; Sociedad de Telecomuni- caciones Vasca y la Donostiarra Radio Blan- caren esku jarri da...

Zer esan nahi du honek? Uhin berri haue- tan entzun ahalko denaren zati haundi bat Madriletik sartuko dela, ondorioz, Estatuko kate estatalak eta irrati tzar pribatuak beren presentzia areagotu baino ez dutelarik egi- ngo, finean %100eko posibilitatez arituko di- relarik.

Eta irrati libreak zer? Ondorengo kolpea eurentzat datorrela iragarri da.

J.J.PETRIKORENA

1919. urtean Hego Euskal Herriko hainbat udaletako ordezkari eta idazkariak, Idazkarien Gorputz Propioa eta nahi-taezko euskalduntasuna aldarrikatu zuten. Ekimen hura 1923an Primo de Riveraren 'Ley Municipal'ek errotik moztu zuen, euskarari uko egin eta udal autonomia erabat murriztuz. Gaurdaino euskal udaletxeetako idazkarien aukeraketak esku harrotzetan iraun du, egoera horrek kalapita ugari ere eragin duelarik. Oraindik denon oroimenean egongo da transizio garaiko 'Idazkarien Gerra' hura: Madrilek aukeratzen baldin bazituen EAJko alkateek idazkariak errefusatu egingo zituztela adierazi zuten, eta egin ere, halaxe egin zuten batzuek. Aia, Hondarribia eta Urnietako alkateak, beste batzuren artean, epaituak izan ziren idazkarien aferra hura zela-ta. Azkenean auzitegiko kaxoiren batean galdurik amaitu zuen auziak.

Prozedura legala

1985eko 'Ley de Bases de Régimen Local' arazoa konpontzera zetorrela zirudien; halaxe adierazi zuten behintzat EAJko ordezkariak. Ordutik aurrera herrialde bakoitzeko Diputazioek izendatuko zituzten idazkariak, baina gero ikusiko dugunez, hautaketaren baldintzak ez ziren erakunde foralaren esku geratzen.

Joan den hamarkadako 'Idazkarien Gerra' hartatik aurrera behin behineko idazkariak aritu dira udal askotan, tokian tokiko baldintzen arabera kontrataturikoak hain zuzen ere, baina legalki idazkariaren postuek hutsik iraun dute. Gaur da eguna hutsune horiek betetzeko 1985eko legearen arabera idazkari berriak izendatu dituztena.

Prozedura Madrilgo Gobernuak BOEn argitaratzen duen deialdiarekin hasten da, Estatu osora egiten den deialdia da beraz;

Udaletxe txikietan idazkariak alkateak baino gehiago agintzen duela esan ohi da

IDAZKARI EUSKAL UD

'Ley de Bases de Régimen Local' delakoak arautzen du, 1985. urtetik aurrera, udaletxeetako idazkarien aukeraketa eta izendapena. Izendapena Diputazioen esku uzten badu ere, hautaketan Madrilgo Gobernuak du pisurik handiena, eta izan ere, ia erabat euskaldunak diren herri

Diputazioek ere argitaratzen dute, baina BOEan agertu ondoren. Oposaketa lehia-ketak egiten dira gero, berdin berdinak guztientzat, eta gainditzen dituztenek ikastaro bereziak burutzen dituzte gero —Eus-

kal Komunitate Autonomokoek IVAPen eskutik jasotzen dituzte, baina gazteleraz eta besteen eduki beretsuak—. Ikastaroen ondoko aukeraketa tokian tokiko Diputazioaren esku geratzen da, baina aurretik

JUAN KRUIZ GALARTZA

Muxikako alkatea

«Udaletxe txikietan ardatza idazkaria da»

Bere lana euskaraz burutzeko gai ez den idazkariaren izendapena atzera bota duten bederatzi alkateetarik bat da Juan Kruz Galartza, Muxikako alkatea. Idazkarien aferra berri honi buruz aritu gara bere baserriko atarian.

Argia— Zer dela sortu dira arazoak idazkariaren kontu honekin?

Juan Kruz Galartza— Udaletxean pertsona bakarra dago 'Cuerpos de Habilitación Nacional' delakoaren arabera izendatzen dena, idazkaria. Beste pertsonal guztia guk aukeratu dezakegu, arkitektoak, peoiak, abokatua... baina idazkaria ez. Frankismoaren ondarea dela uste dut, ez dakit, frankismo garaian idazkariak gobernu zibilak herrietan zituen bitartekoak-edo izaten ziren, kontrolatzeko edo. Eta hori ez da bukatu oraindik.

A.— Esan al daiteke idazkaria dela udaletxe bateko langilerik garrantzitsuena?

J.K.G.— Batez ere herri txikietan, udaletxe handietan errekurtsio gehiago dute.

Atera kontuak: udaletxean idazkaria, administrazio-laguntzailea eta aguazila baino ez ditugu; alkatea figura bat besterik ez da, nik eguneko bederatzi orduz udaletxez kanpoko lanean iharduten dut. Beraz, udaletxe lanaren segimendu erreala egiten duena idazkaria da, berak markatzen du udaletxearen lan dinamika. Udaletxe txikietan, azken finean, ardatza bera da. Garbi dago halako funtzioa betetzen duen idazkariak euskalduna izan behar duela, zer gutxiago!

A.— Kontuan harturik gainera, Muxika ia erabat euskalduna dela...

J.K.G.— Bai, Muxikan 1.500 pertsona bizi bagara, 1.480 euskaldunak izango gara. 20ren bat dira euskaraz ez dakitenak, eta gainera Muxikan D eredu es-

ERDULDUNAK DALETARAKO

batzuetarako idazkari erdaldunak aukeratu dira. Bederatzi alkatek izendapenak errefusatu dituzte, beste batzuk, aldiz, legearen esanetara jarri eta bere lana euskaraz egiteko gai ez diren idazkariak onartu dituzte beren udaletxeetarako.

ezarritako baldintzen arabera: %65a Madrilgo gobernuaren baldintzen arabera, %25a udal bakoitzaren arabera, eta %10 Eusko Jaurlaritzaren arabera. Prozedura alkatearen onespenearekin amaitzen da.

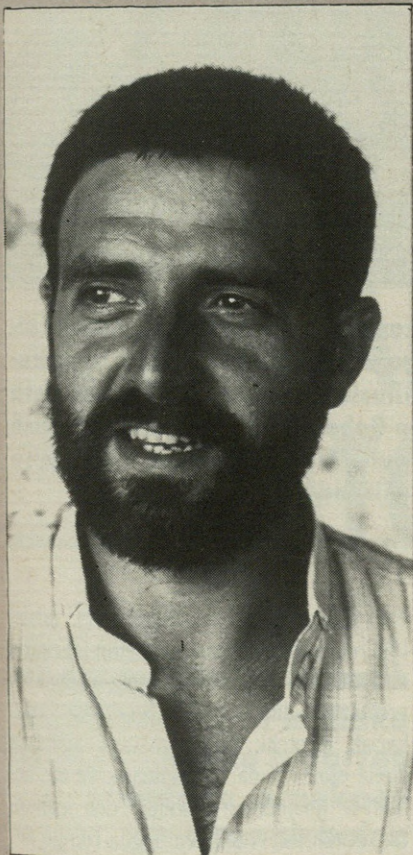
Bederatzi alkate

Oposaketak eta ikastaroak gainditu ondoren aukeratuak izan diren idazkari asko ez dira, ordea, beren lana euskaraz buru-

kola daukagu, hau da, erdaldun horien semeak euskaldunak dira. Nik erdaraz egiten dut, baina ez hain ondo, eta ni bezala jende askok, hemengo jendeak euskaraz erraztasun askoz handiagoa dugu. Beste gauza bat da gero sortzen diren gaiak, euskara administratiboa dela, euskara teknikoa dela... inork ez ditu ulertzen, baina zergatik? inoiz ez direlako egin. Idazkariari buruz... Muxikarako izendatu dutena euskaldun berria da, hitzegiteko gai da, baina bere lana ezin du bete euskaraz, orainarte euskaraz egiten ditugun lan guztietarako itzultzaile bat beharko genuke. Informeak, aktak eta abar euskaraz egiteko gai izan behar du idazkariak, maila hori eskatzen dugu.

A.— Zer gertatuko da orain idazkariaren izendapena atzera bota duzuen alkateekin?

J.K.G.— Badirudi lege aldetik alkatea dela posesioa eman behar duena. Guk bilkura osoko akordioa daukagu, hiru alditan hartua. Azken batean, lege aldetik behintzat nire erantzunkizuna da, nik argi daukat gauza, eta eskertzekoa da gainera beste zinegotzi guztien jarrera ni apoiatzean. HBkoak hiru gara, EAkoak ere hiru dira eta EAJkoak beste hiru, eta guztiak bat datoz jarrera honekin.

**Juan Kruz Galartza,
Muxikako alkatea**

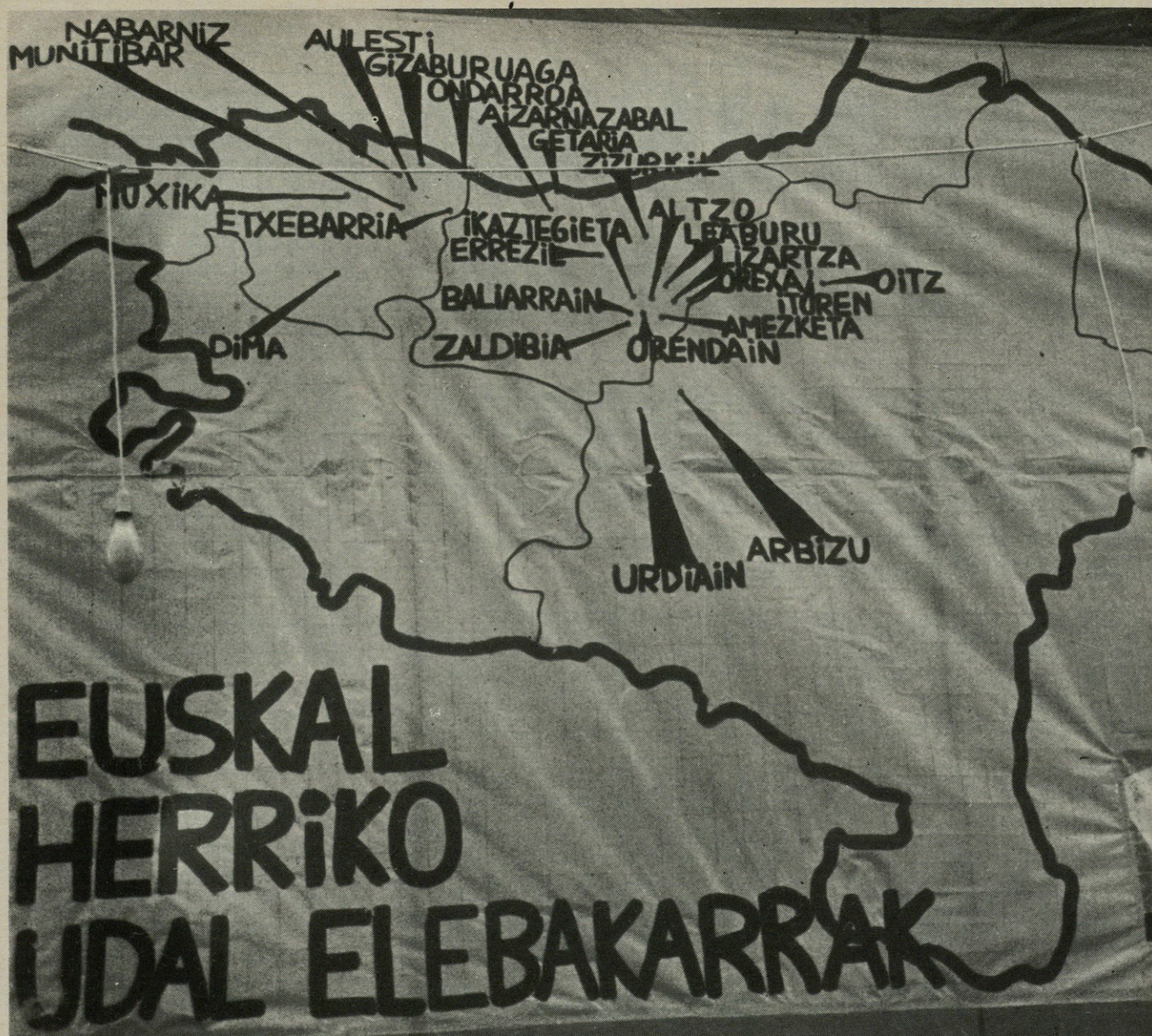
tzeko gai. Batzuk, izan ere, ez dira euskaraz hitzegin edota ulertzeko gauza, eta udal euskaldunetan lanean aritzeko izendatuak izan dira, Larrabetzuko kasu. Herri bizkaitar honetan idazkari erdaldunaren izendapena onartu egin du EAJko alkateak, eta berdin gertatu da Sondika, Lemoiz, Ispaster, Lasarte-Oria... guztietan EAJ nahiz EAko alkateek bere postuen jabe egin dituzte idazkari erdaldunak.

Zegama, Zerain eta Mutiloa herrietarako Gipuzkoako Diputazioak izendatu duen idazkaria bere lana euskaraz burutzeko gauza ez omen da, eta EAko alkateek bere onspena eman dute. Aretxabaletako gorpazioak idazkari izateko euskarazko frogaz ezinbestekotzat jo zuen hasieran, baina 10 hautagaietatik 4ek frogaz hori gainditu ez zutelarik, azkenean izendatua izan dena 4 horietarik bat izan da.

Beste udal batzuk, bederatzik hain zuzen ere, uko egin diete idazkari berrien izendapenei. Hauetarik zazpiek, Bizkaiko Ondarroa, Dima, Muxika —HBko alkateak—, Forua, Ereño eta Amoroto —alkate independenteak—, eta Gipuzkoako Legorretak —EEko alkatea—, Diputazioek izendaturiko idazkariak beren lana euskaraz egiteko gai ez direlako errefusatu dituzte, eta beste biek, Gipuzkoako Gaztelu-Leaburu eta Belaunzak —HB alkateak— alegia, nahiz eta idazkari euskaldunak izan izendapen hauek udal autonomia ukatzen dutelako. Diputazioek aukeraturiko idazkariak beren karguaren jabe egitea alkatearen egin beharra da, eta uko egiten badio, noski, bere erantzunkizuna. Hala ere, udal gehienetan —guztietan ez bada—, alderdi desberdinetako zinegotzien babesa dute alkateek.

Idazkari udaletxean nagusi

Afera honek ez luke duen oihartzunik edukiko idazkariak duten pisua izango ez balute, izan ere, idazkaria bait da udaletxe-ko funtzionariarik garrantzitsuenak, eta hierarkian lehena dena. Funtzionari gorpuztaren buru ez ezik koordinatzaile ere bada, eta udaletxeko erabaki guztiek, argia ikusi aurretik, bere eskuetatik pasa behar dute. Osoko bilkuren aktak hartu eta erredaktatzeko ardura berak du, eta gai garrantzitsuetan txostenik egin behar bada, idazka-

Nabarniz-ek ere elebakartasunari eutsi.— Batzuk idazkaria euskalduna izan dadin borrokatzen ari diren bitartean, Euskal Herriko 26 udalek bere lan guztia euskara hutsez egingo dutela erabaki dute, Euskal Herrian Euskaraz-en mozioari jarraiki. Udalak elebakar izatea, halabaina, konstituzio espainolaren aurka doa eta Gobernu Zibilak ez du, noski, halakorik onartu nahi. Aulestiko herria izan zen Gobernu Zibilaren debekua jaso zuen lehena, eta berriki, Nabarnizko udalaren erabakia auzitara eraman dute. Nabarnizek, hala ere, bere iharduerari eustea erabaki du, eta Bizkaiko Gobernadorea 'persona non grata' izendatu.

Aukeratuak izan diren idazkari asko ez dira beren lana euskaraz burutzeko gai

riak egin behar du. Udaletxeko kontu legal guztiak idazkariak bideratzen ditu, aholkularitza juridikoa bere erantzunkizuna delarik. Herri handietako idazkariak Zuzenbidean lizentziatuak behar dute izan, eta txikiak txikiak diplomatatuak —hiru urtetako Zubide ikasketak alegia—.

Herri txikienetan idazkariaren funtzioaren garrantzia areagotu egiten da, bera izaten baita udaletxearen eguneroko dinamika kontrolatzen duena, zinegotziak eta alkateak udaletxeko lanei dedikazio osoa

ezin diete eskeini eta. Herritarrek udaletxearekin dituzten harremanetan idazkaria da bitartekoa, eta uneen uneko erabakiak ere hartzen ditu noski. Herri txikietan idazkariak alkateak baino gehiago agintzen duela esan ohi da... Zalantzarik ez da, behintzat, udaletxean erabiliko den hizkuntza idazkariak erabiltzen duena izango dela hein handi batean.

I.MURUA

PASAIAKO HERRITIK DATOR NOTIZIA...

Malkoak eta irrifarreak nahastuko dira Pasaiaiko herrian iraileko bigarren igandean, etxekoen garaipenak baino itxasoaz bestaldekoen hondamenaz poztuko delarik bat baino

gehiago. Beste batzuk, egun honetan Kontxan izate hutsarekin beteko dute denboraldia, arraunlariak dioten bezala, Kontxan ihardutea gauza aparta bait da...

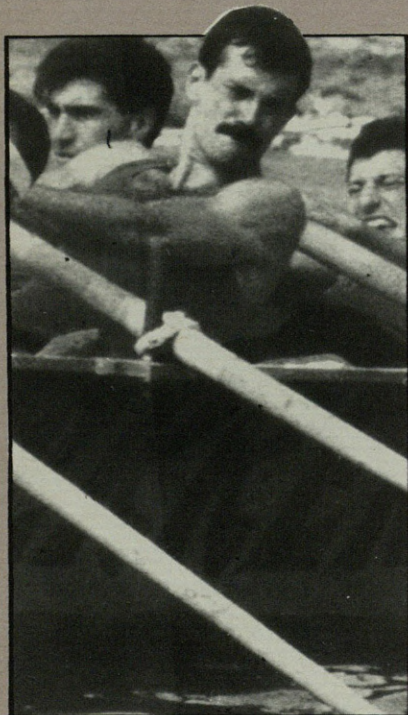
Irailean lortzen du arraun denboraldiak bere puntu gorena, Kontxako estropadak "Olinpiada txikia" bilakatu direlarik. Urrian entrenamenduak hasita, estropada honetan jartzen dituzte begiak bai arraunlari eta bai entrenatzaile orok, Kontxako garaipenak, edo bertan egote soilak, aurreko emaitza eskasen eza-bapena suposa dezakeelarik.

Orainarteko estropadetan izandako emai-

MIKEL UGARTEMENDIA:

«Sanpedrotarrak ateratzen dira faborito bezala»

Txirrindularitza profesionaletik Koxtapera ailatutako 25 urtetako gaztea dugu Mikel Ugartemendia, bost urtetan dagoeneko garaipen bikainak lortu dituelarik, bai arraunketa olinpikoan eta bai traineruaren esparruan. Aurtengo honetan bi alditan izan da espainiako txapeldun, bere hurrengo ametsa Kontxa irabaztea delarik.

ARGIA.— Nola esplikatuko zenuke txirrindularitzaetik arraunerako aldaketa?

MIKEL UGARTEMENDIA.— Gaur egun traineruan patroï bezala aritzen den Juan Mariren eskutik sartu nintzen ni arraun munduan. Ziklismoan ez nituen behar bezalako emaitzak lortzen, eta kirolik egin gabe egotea ezinezkoa suertatzen zaidanez hemen aurkitzen naiz.

A.— Bost urte hauetan lortutako emaitzak oso bikainak izan dira, nola ikusten duzu zuk hau?

M.U.— Aurtengoan bai laukoan eta bai zortzikoan Espainiako txapeldun suertatu gara, horiek talde osoaren garaipenak direlarik. Orain nere amets nagusietako bat mundial batetan edo olinpiada batetan iraztea litzateke, baina nahiko zaila ikusten

dut, honek lana uztea eskatzen bait du, eta hori ezinezkoa da.

A.— Lehengo urteko koadrila mantentzen duzue?

M.U.— Bat ez ezik gainontzekoak berdina gara. Horregatik aipatu dut lehen garaipenak talde osoaren garaipenak direla, eta ez nereak bakarrik; beste talde batetara joanez gero, behar bada ez nituzke lortuko.

A.— Aurtengo denboraldiari atxikituz, nola ikusten duzu bi pasaitarren arteko lehia?

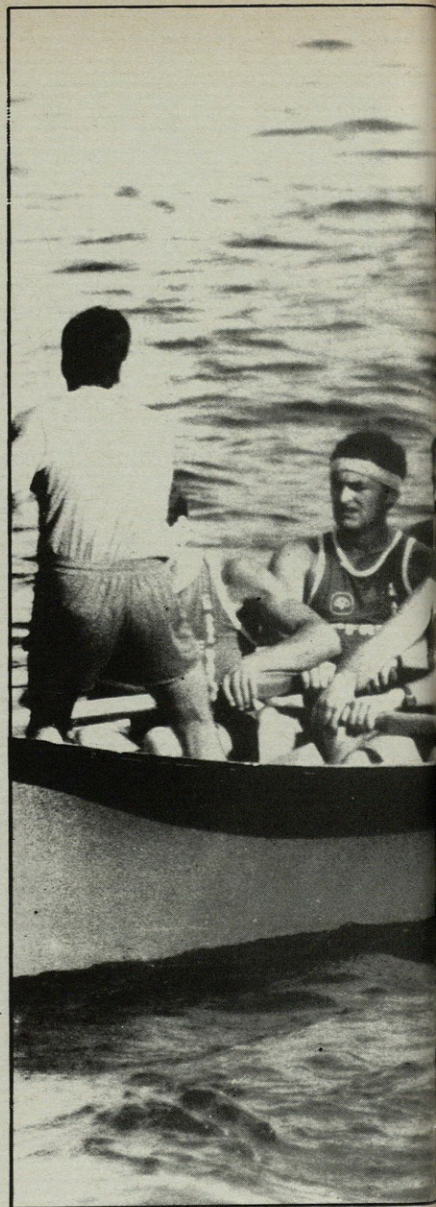
M.U.— Orain arte beraiek atera dira gehienetan garaile, bain nik Kontxako estropadarako ilusio handia daukat. Sanpedrotarrak ateratzen dira faborito bezala, hori oso positiboa izan daitekeelarik, horrek presio handiagoa suposatzen bait du; dena den lehen esan dizudan bezala guk esperantza handia daukagu estropada honetarako.

A.— Esan daiteke denboraldi osoa Kontxari begira prestatu duzuela?

M.U.— Arraunketa olinpikoko denboraldia bukatu ostean, guk deskantsu pixkat hartu beharra daukagu, gero gutxinaka gutxinaka goruntz joateko; gailurra Kontxan kokatzen dugularik.

A.— Zer nolako giroa somatzen da herrian?

M.U.— Egia esan behar baldin badizut nik, beste batzuk bezala, herriaz "paso" egiten dugu. egia ez diren zenbait gauzeekin giro eskasa sortu bait zen denboraldi hasieran, festa batzuk tartean zirelarik. Zaletasuna ez da pentsatzen den bezain ona, jende asko ez bait da konturatzen gu afizioz egiten dugula arraunean; askotan ahal duguna baino gehiago ematen dugularik. Dena den emaitzak bestelakoak balira, ez litzateke arazorik egongo.

tzak kontutan izanik, San Pedroko 'Libia' untzia litzateke faborito nagusia, bai Gipuzkoako eta bai Euskadiko txapelketetan berau suertatu bait da garaile. Baina urtero gertatzen den legez, Kontxara begira prestatu dute Sanjuandarrek denboraldia, arraunketa olinpikoaren esparruan emaitza bikaina lortu ostean, aipaturiko bandera ere eskuratzeko asmoz gogor arituko direlarik. Oraingoz behintzat inorrek zalantzan jartzen ez duena, pasaitarren nagusitasuna da, bi hauen artean egongo delarik garaipena.

Hirugarrena nor ote?

Bi traineru pasaitarren itzalean, traineru andana dabil hirugarren postua lortzeko lanetan, Santurtzi ez ezik gainontzeko guztiak gipuzkoarrak direlarik. Honek behin

**San Juan-San Pedro,
San Pedro-San Juan:
horra hor gako.**

eta berriro azpimarratzen digu, arraunak azken urte hauetan Bizkaian jasan duen beharakada, oraindik ere behin betirako normalkuntza urruti xamar dagoelarik. Gipuzkoarren artean, Zumaiako 'Telmo Deum' eta Hondarrabiako 'Ama Guadalupekoa' untziak izan dira emaitza bikainenak lortu dituztenak, bien artean egon daitekeelarik hirugarren postu honetarako borroka.

Lehenengo postua traineru pasaitar baitentzat izango dela ziurtatu badaiteke ere, zein izango den lehena eta ondorengo postuetan zein traineru sailkatuko diren zehaztea ez da batere gauza erraza. Orain artean jokaturako estropadei bagagozkie, San Pedro izan da garaipen nagusienak lortu dituenak, bi traineru pasaitarrak aurrez aurre aurkitu direnean, Orion ez ezik, 'Libia' un-

EULOGIO GENOBA:

«Kontxa beste mundial bat bezala da»

Bizitza erdia baino gehiago arraunaren munduan murgildurik diharduen donostiarra dugu Eulogio Genoba, 1982. urtean Alemanian jokaturako munduko txapelketan txapelduna suertatu zelarik taldekidea den Benito Elizalderekin. Aurtengo Kontxa irabazi ostean, 28 urtez, arrauna uzteko asmoa azaldu digu donostiarrak, nekatu xamarra bait dago.

ARGIA.— Donostiarra izaki nolatan ailatu zinen San Pedrorra?

EULOGIO GENOBA.— 1986. urtean Donostiako Arraun Lagunak taldean egonik banku mugikorrekiko arraunketa uztea erabaki genuenean, talde txikia izanik, sanpedrotarrekin elkartzea komenigarri ikusi genuen, guztien artean talde bikaina osatzen bait genuen. Hortik aurrera, Kontxa irabazi nahiak elkartu gaitu.

A.— Aurtengo denboraldiari dagokionez, faboritoak zaretela esan daiteke?

E.G.— Esan beharra dago denboraldia hasi aurretik komunikabide mailan San Juane-ko Erreka trainerua zela faborito nagusia; lehengo urteko denboraldia kontutan hartuz, guretzako ere beraiek zirelarik faborito nagusiak. Baina gero uretan ez da pronostikoa bete, gehienetan gu suertatu bait gara garaila.

A.— Ez al da hau lehengo urteko egoera bera?

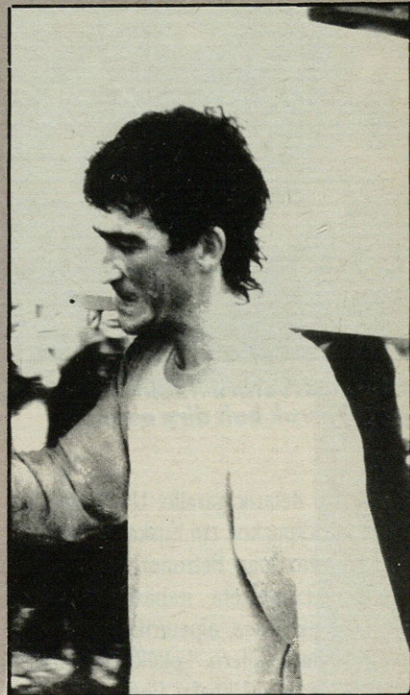
E.G.— Nahiz eta faborito gisara atera, garbi daukagu garrantzitsuena Kontxa irabaztea dela, eta ez soilik faboritoa izatea. Honez gain esan beharra dago, behar bada hobe dela faborito bezala atera beharrean bigarren maila batetan ateratzea.

A.— Beraz faborito bezala ateratzeak nolabaiteko bildurra ematen dizue?

E.G.— Bai, bildur hori ere hortxe dago. badakigu orain arte San Juan bigarren ibili dela, baina oraindik ere errespeto handia diegu.

A.— Aurtengoa izan daiteke zuentzako azken aukera?

E.G.— Lehengo urtean Kontxa irabazi eta arrauna uzteko asmoa genuen gehienok, hori horrela gertatu ez zenez, aurtengorako ekipo berdina mantendu dugularik. Aurten berriz, neri dagokidanez behintzat,

beste "mundial" bat irabazi eta arrauna uzteko asmoa daukat, urteko asko bait dira honetan.

A.— Donostiarra izaki, ilusio berezia daukazu Kontxa irabazteko?

E.G.— Egia esan behar badizut, hori berdin zait; garbi dagoena Kontxakoa estropadarik onena dela, arraunketa mailan gauzarik garrantzitsuena bilakatu delarik, baina ez Donostian jokatzen delako.

A.— Ez al dago herria bandera San Pedrorra joango denaren oso ziur?

E.G.— Herria euforiko xamar dagoela soma daiteke, baina sanjuandarrak ere ikurrina berea izango delakoan daude; beraz estropada jokatzea besterik ez da gertatzen, eta nik ezin dizut esan nor izango den garaila.

Datozen urteetara itxoin beharko dute bizkaitarrek, oraingo behintzat gipuzkoarrak bait dira nagusi.

tzia suertatu delarik garaile: Urumeako estropada eta Gipuzkoa eta Euskadiko txapelketak; hauezaz gain Petronor, Zumaia eta Espainiako txapelketa irabazi dituelarik. Sanjuandarrek ordea, aipaturiko Orioko estropadaz gain Astillero, Lekeitio-Ondarroa, Pasaiako ikurriña, Ulibarri Ganboa eta Zaurutzeko estropadak eskuratu dituzte. Baina sanjuandarrek dioten bezala, Kontxa irabaziz gero hor konpon gainontzekoak.

Fontan-Ikazeta

Bukatzeaz dagoen denboraldi honetako beste eztabaidagai nagusietako bat eskuz eginiko traineru beraien izaera izan da.

Bi pasaitarren itzalean traineru andana dihardu hirugarren postua lortzeko asmoz.

Araututako neurrien barruan, hots, 12 metroko luzera eta 200 kilotako gutxieneko pisua, bi dira orohar erabiliak izan diren traineru motak: Ikazeta oriotarrak eginkoak eta Fontan sanpedrotarrak buruturikoak.

Historia apur bat eginez, Ikazeta trainerugilea genuen hamarkada honen erdiralderaino traineru gehienek egile, hainbeste garaipen lortzen zituen herriko traineru bera zelarik adierazpenik bikainena. 1982. urte aldera berriz, Fontan pasaitarra hasi zen mundu honetan murgiltzen, urte honetan bertan Donostiako Ur-kirolak taldeari eginiko traineruaren ostean, etengabe ari delarik lanean.

Gaur egun, puntako taldeek ezarritako bidea jarraituz, Fontanengan jartzen dute arraun elkarte gehienek konfidantza, konfidantza honen zergatiak galdezka joan gaitzaizkionean, gurekin hitzegiteko asmo eza azaldu digularik pasaitarrak. Ikazeta oriotarra berriz, lur jota aurkitzen da Orioko taillerrean, azken hilabete hauetako gertakizunen ostean, lehendik zeuzkan zenbait eskakizun ere bertan behera gelditu zaizkiola aitortu digularik.

Sanjuandarrek diotenez: kontxa irabaziz gero hor konpon gainontzekoak

Egoera aipaturikoa izaki, Zumaia eta Oriok hartutako erabakiek eragin frango izan dezakete besteengan, Oriotarren hitzetan jakin ahal izan dugunez, mila metroko hiru segundu galtzen bait zituzten traineru berriarekin. Zumaierrei halako zerbait gertatu zaiela esan daiteke, traineru berria Zumaiaiko lonjan zintzilikatuta geratu delarik. Santurtziarrek ordea ez dute Ikazetarengan konfidantza galdu, jaso berri duten traineru berriarekin probatan dihardutelarik.

Kontuak kontu, dana prest dago denboraldiko trainerurik bikainena nor den hautatzeko, oso oker ez baldin bagaude behintzat, irailaren 10ean pasaitarren bat izango delarik ikurriña eskuratuko duena, besteen aitzakiak alperrikakoak izango direlarik.

I.GOIKOETXEA

ARGIA

txt

K O M I K I A 160. zenbakia

Denborapasa

HITZ GEZIDUNAK

GARAILEAK ERRESPONSA- BILTATE	↓	TXORI MOTA ALETAN BANATUAK	↓	GOZOA GRINA	↓	ZINTZO BOKAL ERREPIKATUA	↓	POLIZI DATUAK MOILE	↓	LURRAREN INGURUA AFRIKAKO HERRIA	↓	TOKA, NUEN
→		↓		↓		↓		↓		↓		↓
POZTU HERRI	→						ATE KIDEAK	→				
→						EHEA, GARBIGAIA HITZ MOTELA	→ ↓					
BIZK. ATERATA IKARA	→					↓		AZALEKO KASIK	→			
→			BAT HIRI KOREARRA	→	GARI ARBOLA MOTA	→		↓	ERBIOA SUARI DARIO	→		EKAIA
BARETUAK LAN ORDUA	→		↓		↓				↓	ZILARRA GALDEGAIA	→	↓
→				ZEGOEN KONTSONANTE BIKOITZAK	→			UKATZEKO POTASIOA	→	↓	BOKALA LEHENENGO PERTSONA	→
BOKALA KOLPEAK		HERRIAK LEHENENGOA	→	↓				↓		NIRI ZERO	→	↓
→		↓						GIPUZKOAKO IBAJA	→ ↓			

LETRA BATUKETA

Batuketa honetako letra bakoitzari zenbaki bat dagokio. Zein da batuketa honetako letra bakoitzaren balioa? Zergatik? Ondoko koadro honetan duzun zenbaki bakoitzaren azpian, ipin ezazu zure ustez hauetako bakoitzari dagokion letra. Zenbaki bati letrarik ez dagokionean • ikurra ipin iezaiozu. Koadroko zenbaki baten azpian letra bat azaltzen bada, har ezazu aurrez ematen dizugun laguntza bezala.

$$\begin{array}{r}
 BI \\
 + \\
 BI = \\
 \hline
 LAU
 \end{array}$$

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
				A					

EZETZ ASMA

1.- ZEIN NAZIOTAN DAGOEN TROYA.

- a) Grezian
- b) Turkian
- c) Egipton
- d) El Palmarren

2.- ZEIN URTETAN JAIO ZEN LOPATEGI BERTSOLARIA.

- a) 1.940an
- b) 1.934ean
- c) 1.925ean
- d) 1.961ean

3.- NON OSPATU ZEN "KILOMETROAK 82".

- a) Loiolan
- b) Hernanin
- c) Tolosan
- d) Maltzagan

4.- ZEIN DEN GARCIA DANBORENEAREN IZENA.

- a) Jon Mikel
- b) Alberto
- c) Roberto
- d) Ricardo

IRRI FARREZ

SUGEAK KOZKA

Bi irratiafizionatu Bardeak aldera abiatu dira beren furgonetan. Bide erdian bati pixagurea jartzen zaio:

— Aizak Mikel, geldi hadi mementu batetan har-kaitz horren aldamenean, pixa egin beharra daukat eta. -

Atera du Josetxok txori txikia, eta lasaitzen hasi orduko, harri artetik suge bat azaldu eta hozka egiten dio:

— Mikel! Mikel! Hator berehala! Hator berehala!

— Bainan zer gertatzen zaik?

— Suge batek pitilinean hozka egin zidak! Hotsegiok irratiz medikuren bati, bestela hil egingo nauk eta!

Dexente saiatura gero, Mikelek sendagile bat topatzen du:

— Laguntza! Laguntza mesedez! Nire lagunari suge batek hozka egin dio eta ez dakit zer egin behar den!

— Hozka egin dion lekuan ebaki txiki bat egin eta odola zupatu egin behar da —erantzuten dio irratiz bestaldetik medikuren batek—.

— Zer esan duzu?

— Hozka egin dion lekuan ebaki txiki bat egin eta zupatzeko!

Itzuli da istripua izandako adiskidearengana eta:

— Zer zioen medikuak, Mikel?

— Erremediorik ez duzula!

KOTXE ISTRIPUA

Joxemiel Zoroetxek hartu du kotxe berria garajetik eta bi kilometro egin orduko kristoren zartakoa eman dio:

— Kotxe berri-berria eta estrenatu baino lehen zisko eginda! Zer egin behar dut nik orain? —oihuka karretera erdian—.

Gelditu zaio beste kotxe bat eta gertatutakoa jakindakoan zera esaten dio:

— Kotxea ezingo duzula konpondu? Motel, motel... hori baino gauza errazagorik ez dago eta!

— Eta nola konpon daiteke ba?

— Begira, kotxea tuboskapetik hartu eta puztu, globoekin egiten duzun bezala, ikusiko duzu bost bat minutu pasa direnean nola hasten diren kolpe guztiak istripua izan aurretik zeuden beza-la gelditzen.

— Aizu.. Milesker eskaini didazun laguntzaren-gatik. Oraintxe hasiko naiz kotxea puztutzen.

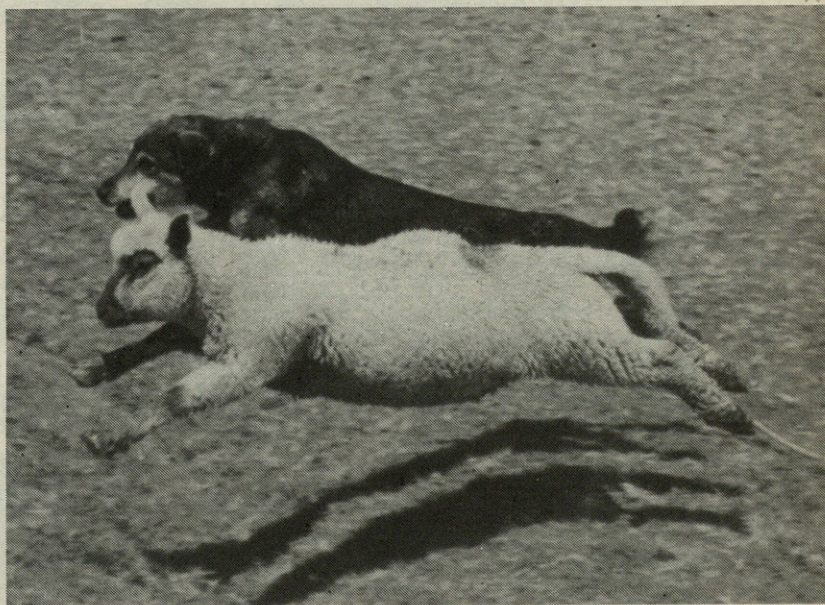
Puzten ari dela, ezagun bat gelditzen zaio:

— Baino Joxemiel.. Zer gertatu zaik? Eta zertan habil tuboskapien?

— Hau ta hau gertatu zait eta hemendik puzteko esan dit.

— Hortik puzteko? Hi erotuta hago! Nola puztu-ko duk horrela kotxea, leihoak zabalik baldin bazeudek!

A ZE FLASHA!

Oñatiko probaren bezperetan

Iraila honetako proba entseiatzen ari zelarik portunatu zi-tzaion Etxarriko artzainari: «*ardi-zakurra ala zakur-ardia, zein eraman beharko ote dut orain Oñatira?*». Itxuraz, lasterka be-hintzat, bizkorrago omen dabil "Xuri" izeneko ardia. Sorpresa aurtengo Oñatiko proban?

SOLUZIOAK

EZETZ ASMA: 1-B; 2-B; 3-B; 4-D.

LETRA KENKETA:

L = 1 ---- eramana delako

B = 7 ---- B - B = A edo 7 + 7 = 14.

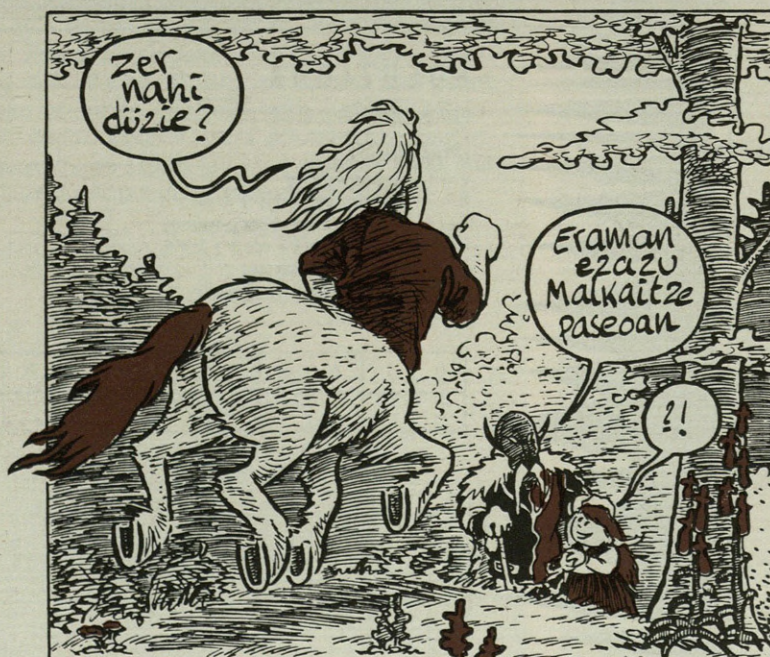
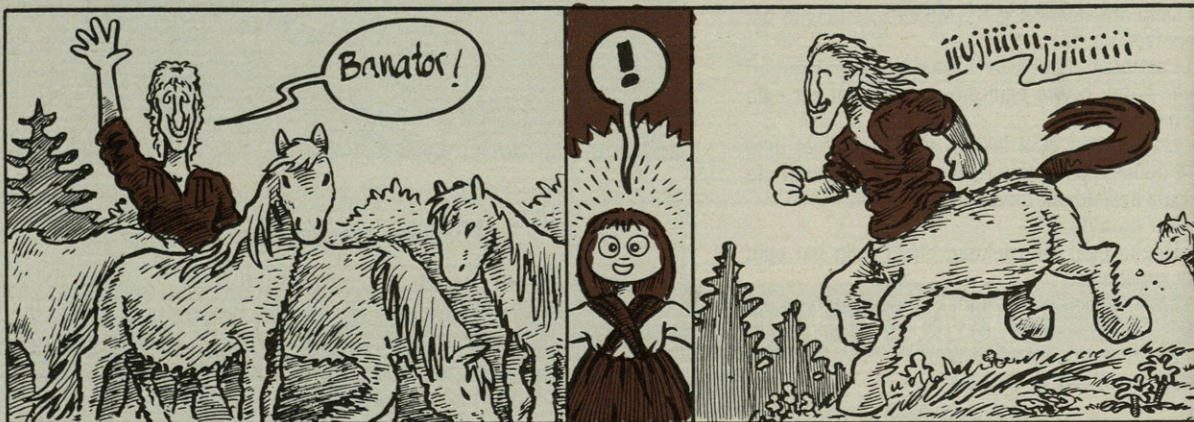
B ez da 2 zeren eta eramana sortu behar du.

I = 3 eta U = 6 ---- I + I = edo 3 + 3 = 6.

Eramanik ez du sortu behar eta horretarako gelditzen diren zenbakiekin aukera bakarra da.

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
L			I	A		U	B		

•	I	•	E	•	E	•	O	•	F	•	L	•
E	R	A	N	T	Z	U	N	K	I	Z	U	N
•	A	L	A	I	T	U	•	A	T	A	R	I
A	B	E	R	R	I	•	L	I	X	I	B	A
A	T	A	R	R	A	T	A	•	A	R	I	N
I	Z	U	•	I	•	O	G	I	•	E	R	•
•	L	A	S	A	I	T	U	A	K	•	A	G
N	E	K	E	•	Z	E	N	•	E	Z	•	A
•	A	•	U	D	A	L	A	K	•	E	N	I
U	K	A	L	D	I	A	K	•	O	R	I	A

Eta Zamaltzaïnek ha-
mabi ilargialdiak exa-
kutsi zizkion

Hau
Gavila
düzü, lehen-
dabiziko
ilargia

GUK
Iraila
deitzen
digu

Eta
hau
urria,
ezta?

Horixe!

Azaroan
ereiten
da
hazia...

... Lotazilan
ernatuko dena

Eta Urtebe-
rriarekin loturik,
urtarrila
ilargi beltza

Hau
ilunpea!

Gero, hotzak
eratsiko ditü
otsoak ibarralde-
ra otsailean

Beldur
naiz
zamaltzain!

(segitzeko)

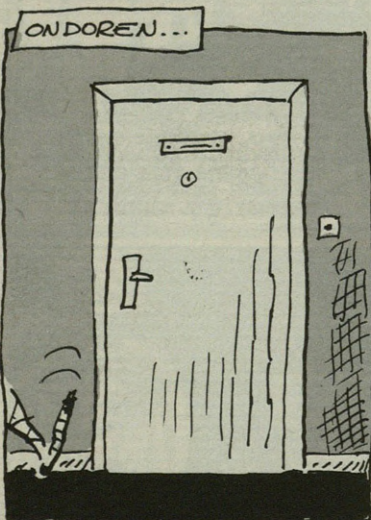

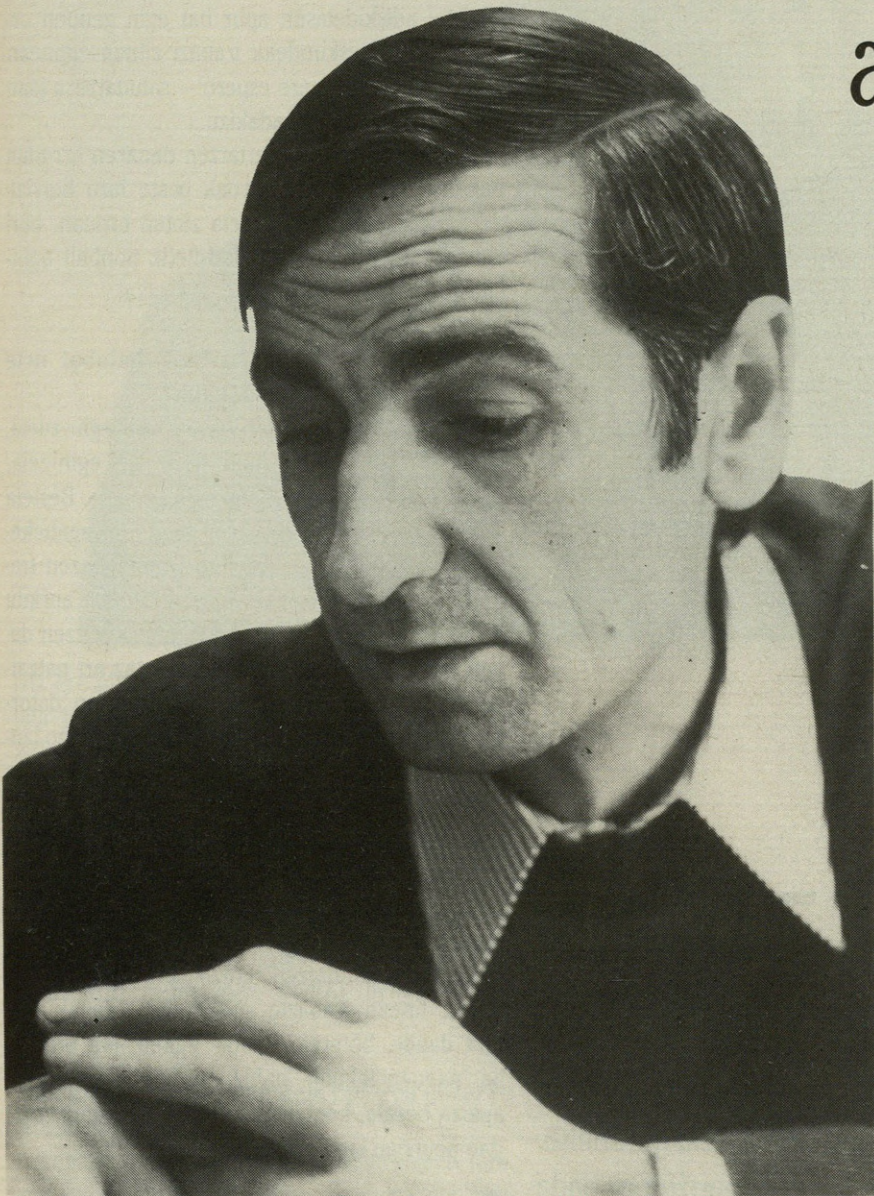
SUPERHERTZAINA

- Mñ + Morau -

PATXI LARRAINZAR:

«Nire jainkoa erlijio guztien aurka dator»

«Ni apaiza naiz, hemen ondoan jaiotakoa, orain ura kendu behar diguten herri batekoa, Riezukoa, Yerri (Deierri)-ko bailaran, Vianako printzeak esaten zuen bezala Euskal Herria jaiotzen leku berberekoa» dio Patxi Larrainzarrek harrotasunez. Iritzi sortzaile bera, gizarte honen kontzientziatzeko —berak dioen lez— lanean beti, egungo errealitateak sortu dituen jainko eta mito guztiak aspaldian suntsitu zituela aitatu digu.

Esaiguzu, labur bada ere, nor zaren zu.

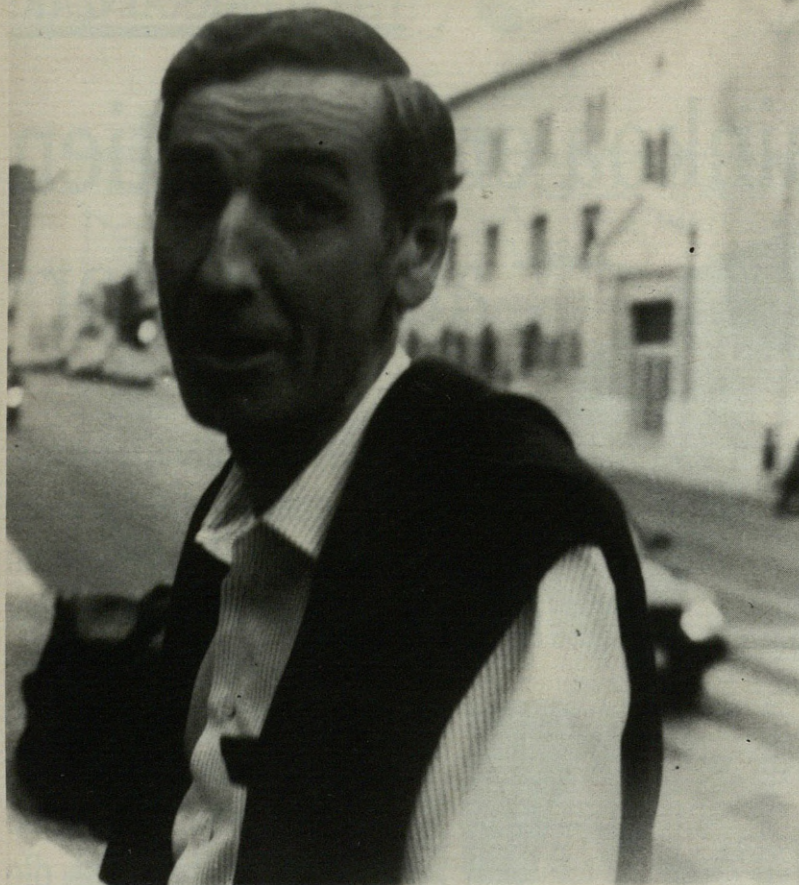
Jaio eta seminaria joan nintzen, Lizarrara, gero Amerikara, Chilen bost urte egin nituen, unibertsitate katolikoan, handik bueltan urdailetik oso gaixorik etorri nintzen; badakizu, jenio txarrak barrenak nahasten dizkit... Eta hala nabil ordudanik, hementxe, gauza haundirik egin gabe.

Egun batean 'El lebril blanco' antzerki taldeko zuzendaria topatu nuen entzierroan, eta hitzegitearen poderioz karlismoari buruzko obra bat idatz behar genuela otu zitzaigun, total, eta ez dakit zergatik, nik ez bait daukat karlistatik deus, 'lite-

—«**Beti**—
defendatzen dituzu
galdutako kausak,
azken finean irabazle
suertatuko direnak,
hor bait daude,
botereari 'pupa'
—egiten»—

ratur pinitoak' egiten hasi nintzen, 'Carlismo y música celestial' izeneko obra batekin, zeinak arrakasta handia izan zuen, momentu onean tokatu zelako edo. Gero, 'Navarra sola o con leche' egin nuen, Euskadi-Nafarroaren afera ukitzen nuelarik, eta Nafarroa osoan antzestu genuen, batipat Erribera aldean, falta gehien egiten zuen lekuan, gure euskaldun sustraiak aldarrikatuz eta... Ixildua izan zen, PSOEn aginduz uste dut, ze konturatu zenean obraren bidez Erriberako jendea kontzientziatzen ahal genuela, kieto!

79an edo, bestalde, sari bat irabazi nuen Opus

Deiri buruzko antzerki batekin, 'La conquista del cotarro', eta ez genuen antzesterik izan, aktoreetarik zenbait Opusen ikasten ari zela-ta, eta zera, Opusek, hemen, indar handirik ez badu ere finean beti izaten bait da oztopo.

Eta halaxe, azkenez, antzerkigintzan barneratu nintzen, batipat obra historikoak eta, zeren hain da erraza niretzat idaztea ezen azaleko obrak egiten bait ditut, oso gutxi landuak. Gasteizko 8. mendeurrenekoan kasu, bertako historia antzerkiratu nezan eskatu zidaten, 'Cooperativa de Noq' antzerki taldekoekin, eta bizpahiru aldiz antzestu genuen, 'La Llanada solitaria', eta jarraian, Iparragirreraren mendeurrenean beste zerbait ere egin nuen; gero artikulua ere egiten ditut, pare bat liburua ere egin dut, bat Iruñerriari buruzkoa, eta halaxe, hemen gabilta bada, ez gaituzte inon ere nahi eta aurrera...

Antzerki munduaz aritu zara; apaiz bezala berriz, nola bizi izan dituzu urteok?

Beno, Francoren azken urteetan, entzerrona batzuk egin genituen, zazpi aldiz pasatua naiz komisaldegitik, hiru alditan komentuan entzerratu naute, eta hori... Beldur latzak pasatua naiz.

Gogoan dut igandeetako sermoiak arras deigarriak izaten zirela, ze edozer gertatzen zelarik gu bait ginen hitzegiteko libreneak, inork ez zeza-

keen bestela deusik ere esan. Halere, astelehenak ezkutuan pasa ohi genituen igandekoaren ondoren polizia beti gainean izaten bait genuen.

Beno, noizbait gotzaitegian entzerratu ginen, hara joaten zen gotzaia gozoak eta laranjak hartuta porzierto, behin Arbeloa ere entzerratu zen gurekin, Urralburu ere aritu zen gurekin, gitarra joz eta; adiskidetasun apur bat egin genuen orduan eta hauteskundeak irabazi zituen egunean —ez zuten erotuta ere espero!— saldatzera joan gintzaizkion, gerora badakizu...

Nire eritziz hemen gertatzen denaren errudun bakarra PSOE da; Nafarroak beste hiru herrialdeekin bat egin behar zuela zioten orduan, hori idatzita dago, eta gero, Madriletik nonbait agindua etorri zitzaion, mozteko, eta kaka!

Nola dakusazu, sasoi hartatik hainbat urte pasa direla, nafar herria egun?

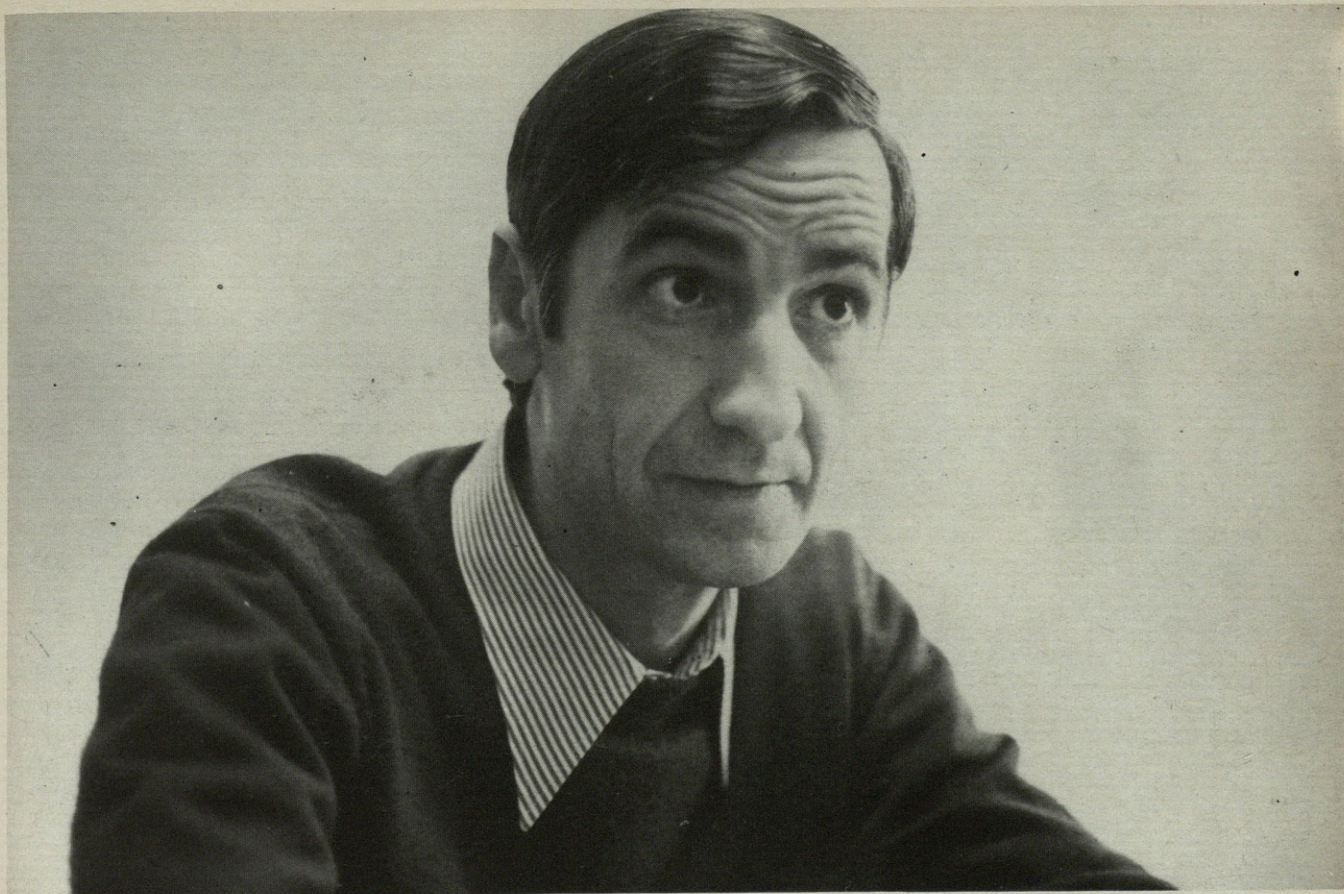
Nik pentsatzen nuen herriak aurrera egin zuela, kontzientzia mailan, esnatu, hezi, hazi egin zela, baina uste dut ilusio gehiegi egin genuela. Bestela izan da, yupien mundua hazi zaigu, lotsagabeke-ria osoz, iraingarriki, Adolfo Dominguezen trajeaz ditzoso dabilzanak, harri filosofala aurkitu dutelakoan; eta bestalde, herri xehea deitzen dugun honi, ezagutzen ditudan auzoetat ari natzaizu, antza denez kontsumismoa primeran dator- kio: telebista, kotxea, utopiak ahaztea... Auzo lan- gile honek adibidez, PSOEri ematen dio botoa oraindik ere, eta egundoko paroa dago, PPri ere askok, ze koño gertatzen da hemen?

Gauzak honela, eskeptiko hutsa egin nago, mota guztietako jainkoak erortzen ikusi ditut no- nahi, hori, uste nuen herria ongi esnatu zela... Be- gira, beti defendatzen dituzu galdutako kausak, azken finean irabazle suertatuko direnak, hor bait daude, botereari 'pupa' egiten, eta orduan, ba, nagoen lekutik, nahiz eszeptiko hutsa izan, apaiza bezala, kontzientzia piskat eragin dezake- dan neurrian lan egiten dut.

Eta kontzientzia eragile izan nahi duen apaiza izaki nola antzematen duzu eliza, eta beste instituzioak?

Begira zer diren gauzak: 83an, 'El diario suburba- no de Pamplona' idatzi nuelarik, gotzaiak deitu eta egundoko buila egin zidan eta hiru galdera: «Patxi, zu obseso sexuala al zara?»; «bai, gotzai jauna» erantzun nion, nor ez da ba obseso sexuala? Eta are gehiago gure giroan, txikitandik ziki- ratu gaituztelarik, eta hori inork ez dezake kon- pondu ja, tximino gazteen hormonak baliatuta ere. Bigarren galdera zera izan zen: «Elizaren aurkako obsesoa al zara?»; «bai, gotzai jauna» be-

— «Azken —
finean gizakia kaka
mutur bat besterik ez
da, eta gauzak
honela azken
instantzia goreneko
bat onartzen ez bada
nork debekatu neri
burgesa izan eta
behekoak
— zapaltzea » —

riz ere nik; ze pertsona buruduna ez dago muntaia honen aurka? Hirugarren galdera: «Instituzioen aurkako obsesoa al zara?», eta nor ez da?, eta halaxe aritu zitzaidan, ni berriz farre eta farre, eta azkenean, haserre batean zera galdetu zidan: «Nitaz farre egin behar al duzu?»; «zutaz?, nitaz egiten dut farre, nire 50 urtetan horrelakoak entzuteaz...» Orduan, seminarioko klaseak kendu zizkidan, «gazteengan eragin txarra izan neza-keelakoan, instituzioen kontra nengoelako...», etabar, etabar.

Nola uste duzu ulertzen dela boterea elizaren baitan?

Azkenean, botereak oro elkar besarkatzen dira, oro! elkar mantentzen dira, hor duzu aita sainduaren etorreraz egindako muntaia tzarra. Nork ordaindu ditu gastuak? Xuntak, gobernuak... Eta zergatik? Azken finean gizon hau baliogarri zailelako... Gizon atzerakoi hau, aktore hau, PSOeri primeran datorkio, hor ari da gainera eliza diruz mantentzen, ematen dizut eta ematen didazu tratupean, ezkontza sakratu bat baino ez da hori, aspaldi batetik datorrena, Constantinoren sasotik.

Ranner Alemaniako jesuita teologoak zioen bezala: «*Mitra inteligentziaren 'apaga-velas' a da*». Nik beti esan dut: «*Nor iristen da gizarte honetan goi postuetara? Erljio, estatu mailako edo beste*

— «Gizarte —
honetako
protagonista
bakarrak pobreak
dira, eta horien
defentsan ateratzen
den jainko batek
egon behar du, edo
bestela asmatu egin
beharko
— litzateke » —

dela: nor? Noizbait bere bizitza traditu dutenak, ipurdiak lamizkatu dituztenak, 'kazoa' jarri dutenak, saldu direnak... ze ikusten duzunean botereak sistema bera mantentzen duela, erretiratzen zara edo aurrera jarraitzen duzu makinaria berotzen, eta azkenez irentsi egiten zaitu, jan, eta nik holakorik ezagutzen dut franko.

Ze funtzio betetzen du Euskal Herrian elizak egun?

Ikusten duzu jende onik badagoela, bustitzen dena, hezitzen duena, mundu honetan inork egiten ez duen lan horretan ari dena, kontrakorrontean, elkartasuna aldarrikatuz; baina irudiaren mundu honetan, komunikazioaren mundu honetan, etengabeko bonbartzaketa honetan murgilduta gaudelarik hain da zaila analisi bat egitea, pentsatzea, ze botereak erraza bait du jendeak pentsa ez dezan saiatzeko delarik, eta begira zer esango dizudan: ziur nago nafar apaizgoaren artean, jatorretan ere, inor gutxi dagoela aurtan liburu bat irakurri duenik, latza da hori, latza!

Azkenean, sistema mantentzea geratzen da, eta hori denok egiten dugu, hain dira luzeak boterearen hatzaparrak! Gauzak egiten dira, baina nire eritziz, elizak, Nafarroan, boterea mantentzen du, konturatuta ala konturatu gabe, baina azkenez mantendu egiten du.

Zure eritziz apaizak eguneroko bizitzaren gorabeheretan leporaino sartu behar al du?

Hain dago hori eztabaidatua! Hain ditu bakoitzak bere jarrerak hartuta! Gaur egun ez daiteke zailtaz jokatu, egiten dugun guzti-guztia da politika.

Niretzat kristautasunaren inbentoak zerbait ona badu pobreen jainko bat izatea da, ze erlijio guztiek lagundu bait dute betidanik boterea, eta honen aurrean, nire jainkoa erlijio guztien aurka dator.

Zer gertatu da pobreen jainkoarekin? Constantinoren garaitik bahitua izan da, eliza boteretsu bilakatu da; eta Santiagon izan den gizon hau,

—«**Nire**—
eritziz hemen
gertatzen denaren
errudun bakarra
PSOE da; Nafarroak
beste hiru
herrialdeekin bat
egin behar zuela
zioten orduan, eta
—gero...»—

urrez eta purpuraz estalia, ez dakit zer-nolako gastu izugarriak eginez, gazteak artaldeko ardi mantoak izan daitezen dei eginez aritu da.

Begira, gizonak, ateo, agnostiko, edo beste dela, beti sinistu beharko du jainko batengan, absolutu batengan, ze gurea bezalako mundu arazotsu batean beti geratzen dira airean galdera zenbait: «Nor naiz? Zer egiten dut mundu kaka honetan, gau ilun honetan...?», baina nor joaten da egun elizara? Nor dago aita sainduarekin? Ze gazte mota? Goi burgesiakoa. Zein da aita saindu honek gustoko duen ideologia? Opus dei. Honen aurrean aukerak argi geratu behar du, ikusterik besterik ez dago, miseria, paroa... Politikarik ez egiteko? Elizak betidanik egin du, mila modutara, Frankofen garaietan, eta ondoren, ez diezaietela esan politikan ez direla sartzen.

Eta zu zerk mantentzen zaitu eliza honetan?

Sartrek esaten zuen: «Nietzscherekin hil dugu jainkoa. Eta orain zer? Ze nik oso gustokoa nuke umeak hiltzea, eta nork debekatuko dit?», ze ez badago hor gaineko zerbait, gizonok adostasunez onartzen duguna... Azken finean gizakia kaka mutur bat besterik ez da, eta gauzak honela azken instantzia goreneko bat onartzen ez bada nork debakatu neri burgesa izan eta behekoak zapaltzea?, edo umeak hiltzea Sartrek zioen bezala? ba hori, gizarte hau hain da hotza, non gizakia galdu egiten bait da absolutorik gabe. Baina zein absoluto? Hor dago Bibliak dioen «el señor que derriba a los poderosos y enaltece al humilde».

Gizarte honetako protagonista bakarrak po-break dira, eta horien defentsan ateratzen den jainko batek egon behar du, edo bestela asmatu egin beharko litzateke. Ze beste jainkoa gudan dugun absolutoa da, beste hark esan zuen bezala, «Jainkoak gizakia bere irudira egin zuen eta giza-kiak mendekatzeko bere irudira egin ditu jainkoak», batzurentzat dirua dena...

Baina halere, askotan planteatzen duzu zer egiten duzun elizan, ikusten duzu, Nafarroan bakkari, 110ek edo apaiz izateari utzi egin diotela, eta zertan dabilta orain?, sakelari begira, eta kitto!, diruari begira, asko erreko ziren; begira, jende askok kritikatzeko gaitu esanez eliza barruan egonez gero sistema indartu baino ez dugula egiten eta ateratzeko, eta eztabaida hori azken urteetan askotan izan dugu, baina ikusten duzu irteenez gero sistemak erabiltzen dituen bide horietarik landa geratzen zarela ez boz ez botorik duzula, esaten dizut ba gotzaia gu joan gaitetzen desiatzen dagoela, eta azken batean su hori mantentzen baduzu...

Zertan ari da edo zarete edo zer uste duzu egiten duela Euskal Herriko apaizen koordinadorak?

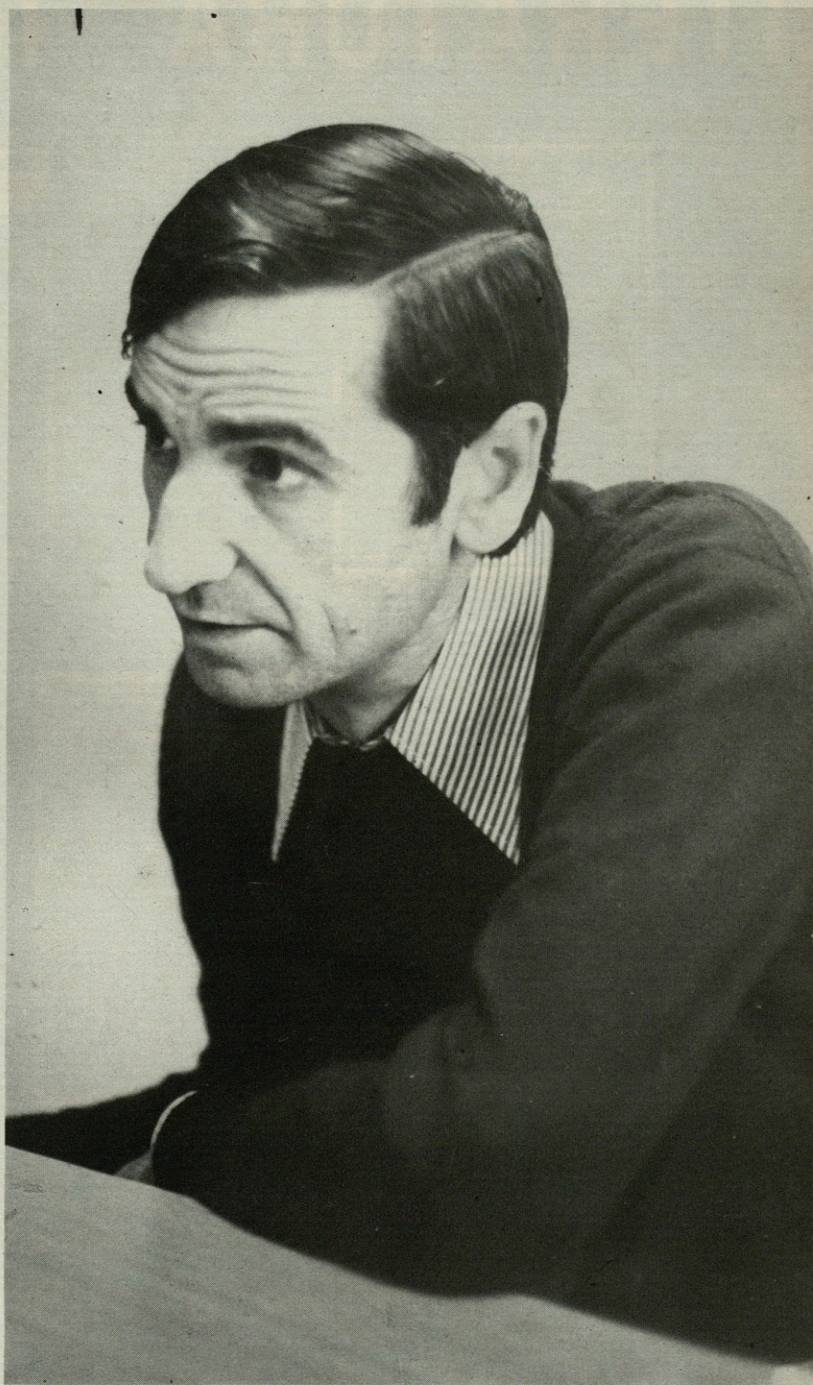
Gauza gutxi egin daiteke eta gutxi egiten da, beti ari dira autoakusatzen gauza bera: «Ze letxes ari gara egiten?», gutxienez euskararen gaiari gehiagoko eskaini beharko litzaioke, egoera askoren aurrean bestalde prestuago erantzun, matxakatzaren etengabea, baina bestalde esaten dugu: «Ezagutzen zaituzte: koordinadorako ero horiek, Herria-eliza aldizkariko ero horiek, betikoak», eta hori, akaso zabaltasunean irabazten duzuna sakontasunean eta eraginean galdu egiten duzu, ze egiten diren komunikatuak ikusita nik ez nuke gehiagorik egingo adibidez, ze hilabetero ari bazara matxakatzaren, errealtate bat, eta beste bat, eta beste bat, ez zaituzte seriotan hartzen; lehen-goan esan zidaten niri, «Patxi hori amargatu bat baino ez da, amargatu bat», klaro, ez dago batere gaizki 200 apaiz zera honetan bildu eta lanean aritzea, baina hor behin eta berriz ez dakit, eta gero zera, zahartzen ari garela, ni esaterako oso zaharra sentitzen naiz, orain gainera gehiago ezagutzen dudalarik errealtatea, gizakia, esaten duzu, «baina, baina zer da hau?», idealak ere lasaitzen doaz, eta apaizgoa gero eta zaharragoa da, eta atzetik datozen gazteak usadio zaharrei eusten diete, solteroak, boteretsuak, herriaren zuzpertzaila izan beharrean betikoari eusten diote, eta gero zera, hedatzen ari direnak komunitate karismatikoak dira, lurra ukitzen ez dutenak, egungo arazoei aurre egin nahi ez dietenak...

Zer eritzi duzu demokrazia honetaz? Partidu politikoez? Jokatzaren duten paperaz?

Kamelo bat dela, engainu bat, esaten dute prozesu handi bat dela, ez dela hobeagorik asmatu, eta bada ba, historia osoan gizona ez dela gai izan askatasuna eta berdintasuna uztartzeko, hori tragedia handi bat da, eta hor dabilta utopiaren aurkakoak, dena frakasatu duela esanez, hainbat eta hainbat Hungria eta Austriatik ihes egiten ari dela, Txinako Tiananmengo gertakizunak ere hor daude, eta gero Savater bezalako etika irakaslea txaketeroa defendatzen ateratzen zaizu, eta gainera burla eginez utopikoari, berak hain ongi menderatzen duen zinismo hori baliatuz, dena behera etorri dela argudiatuz.

Nora goaz euskaldunak?

Gauzak egun gaizki ikusten dira, halere mugimendua bada eta horrexegatik badago esperantza eta azken finean historia bera mendekatzen da, eurek hemengo bizitza itotzen saia daitezke,

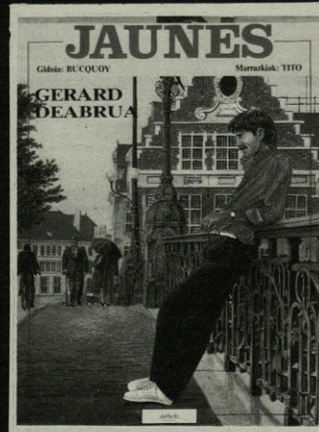

— «Azkenean, botereak oro elkar besarkatzen dira, oro! Hor duzu guzti honen adierazgarri aita sainduaren etorreraz egindako muntaia tzarra» —

gero historia irabazleek idazten dutela, beno, baina natura bera mendekatzen da; ba al dago herri-rik gurea bezain mugiturik? Ez da posible, eta azken urteotan jaitsi egin da, eta boterea asko lortzen ari da, jendea nekarazten, pesimismoa sartzen, hain erraza izanik bestea, hauek lau herrialdeen lotura onartu izan balute bere garaian, tentsio guzti hauen oinarri dena, baina beno, segi dezagun elefantearen azala urratzen, halere garai bateko helburuak desagertzen ari dira, boterea iluntzen ari da.

J.J.PETRIKORENA

KOMIKIA : LITERATURA IRUDITAN

Abenturak jarraitzen du ...
... sar zaitez abenturan !

Antxeta
Argitaletxea

POSTAZ MANATU ETA ESKURATU

ANTXETAK zerbitzu berri bat martxan ematen du:
korrespondantziatzko salmentarena.

Nola egin ? Errexa da:

- beheko fitxa bete ta moztu,
- ANTJETARA bidal: 14 Panneau karrika
64100 BACONA
- 2zpa3 aste berantago liburuak etxean jasoko dituzu
- Zer abantaila du sistema honek ?
- merkeago ordainduko duzu (% 10)
- liburuak etxean bertan hartuko dituzu
- erregulariki ANTJETAREN argitalpenen berri bidaliko dizugu

Hori guzti bestelako engalamendurik gabe !

ESKAERA (garraio gastuak kitorik, dohainik)

HAIZEAREN BIDAIRIAK . T1 . "Neska bat untzian".....	40 lib/800 p.
HAIZEAREN BIDAIRIAK . T2 . "Untzi kartzela".....	40 lib/800 p.
JAUNES . T1 . "Errealitatearen mugetan".....	40 lib/800p.
JAUNES . T2 . "Gerard Deabrua".....	40 lib/800 p.
CORTO . "ETHIOPIKOAK".....	43 lib/850 p.

GUZTIRA.....

zenbat ale	ordain beharrekoa

(ORDAINKETA MOLDEA (aukera ezazu)

- Fitxa honekin batera txeki bat igortzen dut ANTJETAREN izenean *
- libera/pezetakoa
- ANTXETA argitaletxearen kondura * pezetatoko diru ixurketa egitea
agintzen diot neure bankuari:
- nire bankua/aurrezki kutxa:
 - sukurtsala:
 - nire kontu zenbakia:

- SINADURA:

IZENA*..... DEITURA*.....
HELBIDEA*.....
HERRIA*.....
PROBINTZIA*.....

(* biziki banditua bete otzi)

ERRANAK ERRAN

«HERTZAINAK» EN
AZKEN SINGLEA

“Ez gara fidelak tankera batekin, kantarekin eta ez taldearekin zerikusirik duen musika egiten dugu. «Aitormena» poperoa da hitz horiekin ateratzen zaizulako. (...) Punk, punk-rock eta guzti horren ajea larregi luza-tzen ari da.

«Hertzainak».
(«Eguna», 89-10-24).

ETB-KO
ERREPIKAGAILUAK

“Ni bizi naizen herrian bitik behin joaten zaigu ETB-leko errepi-kagailuaren seinalea. Tresneriak kale egiten duenean, beste batek egon beharko luke alboan matxuratutakoaren lana bere gain hartzeko prest, baina ordezko hori ETBko bigarren kanalearen seinalea zabaltzeko erabiltzen da.

J.J. Iribar.
(«Egin», 89-10-24).

KULTURA HERRIKOIA
ETA ELITISTA

“Kultura herrikoia eta kulturoaren arteko zatiketa nahiko arriskutsua iruditzen zait. Hau da, kultura, elite eta intelektualekin identifikatzea peligrrosoa da. Niretzat, herria oso kultoa izan daiteke eta intelektualak oso astoak.

Amaia Lasa.
(«Eguna», 89-10-24).

OPERA
EZ DA BURGESA

“Urte luzez, jende aditu-
rentzat dela eta, opera elitista ze-la esan ohi da, gorte eta errege-
ren aurrean aurkeztzen bait zen.
Gaur, ordea, oso bestelakoa da.
(...) ABAO berak 2.700 kide ditu:
industrialak, merkataria, giza
klase guztietako pertsonak. (...) Operaren etorkizuna ezin hobea da.

Iñaki Iruista.
(«Hemen», 89-10-25).

BORDELEN BILTZARTU IRAGAN OSTIRALEZ

SEASKA ETA FRANTSSES HEZKUNTZA
1990. ERAKO KOMENIOA LOTZERAT

Seaskaren aburuz, «Hezketa Nazionaleko Ministeritzak eta Seaskak euskal kulturaren eta euskararen aurrerapiderako elkarrekin lan egitea onartzen dute» perpausaz zabaldu beharko litzateke 1990. urtetik aurrera Iparraldeko Ikastolen irakaskuntza erregulatuko lukeen Komenioaren testua.

Abuztuko azken ostiralez Bordelen batzartu ziren hiri horretako erretorea (Christian Lucas) eta bere laguntzaileak Seaskako ordezkariekin (Jean Louis Maitia buru zela), frantses administrazio-ko Hezkuntza Ministeritzarekin komenio baten lehen oinarriak ezartzearen.

Estraineko bilera honen ostean Seaskako lehendakariak aditzera eman zuenez, badirudi hitzarmenak nahiko bizkor garatu ahal-ko direla oraingoz hartutako martxak bere horretan jarraitzen ba-du behintzat, eta baliteke irailaren azkenerako hainbat kontu lo-tuak geratzea.

Komenio horrek honoko oinarritzko lau pasarte hartuko lituzke aintzakotzat: Seaskaren pedagogia bereziaren onespina; irakas-leen kontratu estatutoaren zehaztapena; bitartekoen ziurtapena; eta azkenik, komenioaren segimendua egiteko batzorde bikoitz baten eraketa. Hala ere, oraingoz kolokan geratuko dira Seaskak ikasturtea amaitu ahal izateko zamatuta beharko dituen diru kon-tuak.

«KE ARTEKO EGUNAK» luzemetraia Donostiako Zine-maldiko Sail Nagusirako hautatua izan da Estatu espainoleko bes-te 20ren artean. Horrela, sail honetan euskarazko filme bat ikusi ahal-ko den lehen aldia izanen da. Zuzendaria: Antton Ezeiza. Gi-doigilea: Koldo Izagirre. Aktoreak: Pedro Armendariz, Elene Liza-rralde, Iro Landaluze. Musika: Michel Portal.

GORKA ARRESE

TXUTXUMUTXUKA

«GANBARA» ETA «AZALA
JAPAN-EN ARGITARA

□ Japan-go disketxe batek bi euskal musika talderen hiru com-pact-disk kaleratuko ditu: Ganba-ra-ren «Harat-honat» eta «Ba-nan-bana» diskoak eta Azala-ren «Marrutxi» Masterrak beren eskutan dituzte dagoeneko, bes-te 17 compact gehiagoz osatuko den Europako musika tradizio-na-laren bilduma baten barruan udazkena aldean plazaratzeko asmoz. Ekoizpen hau Japan mailan zabalduko den arren, Euskal Herrira ere helduko dira hainbat ale.

SASTREREN OBRA BAT
TAULARA BEDEREN1-EK

□ Celayaren «Erreleboa» egin eta gero, Bederen-1 produktorak Antonio Malonda zuzendari ber-berarekin ekin dio beste obra ba-ten moldaketari: Alfonso Sastre antzerkigilearen «Gillermo Tell-ek begiak triste ditu», urria-ren azken aldera estreinatzekoa. Une hauetan idazlea eta antzerki taldea berridazketa ukitu batzu egiten ari dira, berez Suizan ko-katzen den istorioa Gernika in-gurura aldatuko omen dute eta. Itzulpenaren kontu Juan Garziak egingo du.

«PAMIELA» ALDIZKARIA
BERRIRO AGERTUKO

□ Urte pare bateko lehortea-ren ostean, Pamiela aldizkaria zerbaki berri batekin dator hila-bete honetan: 13. zerbaki 'fatidi-koa'. Formatoz berrikuntzak ukanen ditu, eta orotariko mate-rialaren artean Wim Wenders-i eskainiko diote mami zentrala, honek literatura, musika eta zi-nemarekin izan dituen esperien-tziak agertuz. Gaztelera nagusi, baina euskarak ere izanen du le-kua Txema Larrea, Kappo, Pello Lizarralde, Koldo Izagirre eta beste zenbaiten luma medio. Da-torren urtean 14. zenbakia gar-tzelako literaturaz.

DONOSTIAKO «MUSIKA HAMABOSTALDIA» AMAITZEAR ETA BILBOKO «OPERA DENBORALDIA» HASTEAREN DAGOELARIK

Erakunde publikoek musika klasikoa eta operaren alde egin dute apostu

Uda partean kultur ikuskizunak ugaritzen direlarik, musika klasiko, opera eta mota horretako musika entzuteko aukerak ere gero eta gehiago dira. Badirudi entzulegoaren aldetik halako gorakada izan duela, eta baita instituzio publikoen apostua bide beretik zuzendu dela.

Gorakada nabaria omen da, ez hemen bakarrik, Europan ere musika klasikoari nahiz operari eman zaion bultzada izugarria izan bait da.

Herrialde hauetan bultzada gobernamentu eta instituzioen esku egon den bitartean, hemen orain gutxi arte gehienetan erakunde pribatu-

tuek antolatu dituzte gisa honetako ekitaldiak. Erakunde publikoen laguntzak subentzio mailan funtzionatu izan dute. Hala ere badirudi orain honelako zenbait ekitaldi bere gain hartzeko erabakirik badela: Bilboko «Opera Denboraldia» aurten arte ABAO erakunde pribatuak antolatu izan badu, datorren urtetik aurrera Eusko Jaurlaritzak aurrekontua bete eta ABAOkoek antolatuko duten sei hilabeteko iraupeneko *Euskadiko opera* izango da.

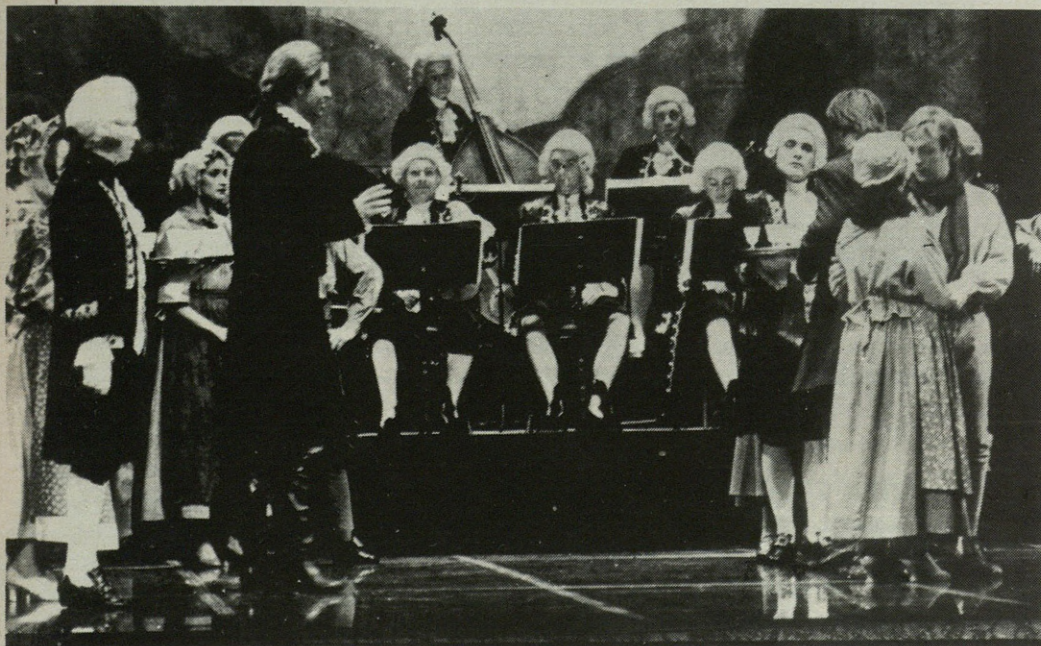
Donostiako «Musika hamabostaldia»ri dagokionez, subentzioak Gipuzkoako Foru Aldundia, Donostiako Udale-

txea eta Eusko Jaurlaritzaren aldetik bikoiztu egin dira, bakoitzak 40 milioi eman dituztelarik. Aurrekontua betetzeko beste 40ak abono eta sarreraren bitartez lortu dira. Aurrekontu ikaragarri honekin, hamabostaldi bikaina antolatu da, non entzulegoaren erantzuna erabatekoa izan den. Aipagarria da interprete gazteen sailak izan duen arrakasta, bai eta izan diren 51 ekitaldietatik 37tan euskal elementuak egon direla interprete, musikari eta abarretan. Bai opera eta musika klasikoa, kontenporaneo barne, herriratzeko edo entzulegoa zabaltzeko ahalegin eta urratsak ematen ari dira.

ELITISMOA ETA KULTURA HERRIKOIA

Herriratzeko eta zabaltzeko horretan eman diren urratsek badute mugarik. Batetik, musika mota hau historikoki beti izan da minoritarioa, elitista. Bestalde, gaur egun antolatzen diren ekitaldi gehienak entzulego konkretua dute: 'goi mailako' kultura eskeini izan duten antzokiek, bai eta sarreraren diru balioak bere muga ezartzen diote musika mota hauei.

Bere garrantzia badu entzulegoaren musika kulturak ere. Francisco Larrakoetxe ABAOko partaidearen ustez, «sarrerak edozeinen esku daude; hain zuzen geuk abonatu epeka ordaintzeko

Klasizismoa da diru publikoz sustatzen den musikaren ezaugarria.

Balleta eta errusiar koroak izan ohi dira musikaldietako ekitaldirik arrakastatsuenak.

ATREBENTZIA EZ BADA

Eta musikari gazteak zer?

OPERA denboraldi, zarzuela, musika klasikoa, musika kontenporaneo... bai hiri nagusietan eta bai turismo-ko herri gehienetan, aurtengo udan hamaika aukera izan da musika mota hau entzuteko. Badirudi azken bolada hauetan musika klasikoak halako zabaltasuna biziuela entzulegoaren aldetik; bestalde nabaria da, musika hau zabaltzeko edo herriratzeko saiakerak badirela, aukerak behintzat hortxe daude. Baina honek ere badu bere itzala; kontzertu mota hauek non eta zein prezioztan eskeintzen diren ikusirik argi dago entzulegoarengan mugatze bat suposatzen duela. Sarritan ere musikaldi hauetan berrikuntza gutxi izaten da, urtero antzeko egitarauaren jira-biran ibili ohi dira, ospe edo izen handikoak ez dira inoiz falta. Arrazoiz kexatzen dira mota honetako konpositore berriak, lanak burutu eta kaxoi hondoan amaitzen dutela, inoiz estreinatzeke aukerarik gabe, esaten dutenean.

Bestetik, noski onuragarri eta beharrezko dela musika mota honi instituzio publikoen aldetik ematen zaion tratamendua, baina neurriak beti gonbaraketa dakar. Gaur egun entzulego masiboa eta indarra duen musika, rock-a eta bere bariante guztiak (deitu musika modernoa) non ahaztu dituzte instituzio publikoek? Zenbat aukera daude musika klasiko kontzertuetara joan ohi den jende kopurua ziur asko bikoiztu nahiz hirukoiztuko lukeen kalitatezko rock hamabostaldi bat antolatzeke? Orain artekoa entitate pribatu nahiz gazte taldeen eskutik datorrigu izan den apurra. Kultur herrikoia ez dio diru gehiegi kentzen administrazioari.

Argi dago instituzio publikoen apostua zein eliteri zuzendua dagoen. Eskaera, beharra kalean dago; erantzuna? Ohizkoa den legez, arrastorik ez.

LOREA AGIRRE

aukera eskaintzen diegu. Entzulegoa mugatzen duena gizaratean dagoen operarekiko ezagutza falta da». Jose Antonio Etxenike, Donostiako Musika Hamabostaldiaren zuzendariak dionez, «orohar musika mota hau gustagarri zaion jendea etortzen zaigu; gero badago publiko soziala deituko nukeena, zeina musikagatik baino ekitaldi sozial bat delako etortzen dena».

Aitortu behar musika mota honek eta konkretuki uda honetan izan diren ekitaldiek izugarrizko harrera ona izan dutela publikoaren aldetik, betiere publiko hau erlatibizatzerik baldin badago ere. Honekin lotuta subentzio eta laguntzen bidea markatua dago, eta ez da zehazki kultur herrikoira hurbiltzen.

EGITARAUETAN BERRIKUNTZAK

Badirudi urtero nolabait musika klasiko egitarauak 'errepikatu' egiten direla; klasikoaren barnean musika kontenporaneoari ematen zaion esparrua minimoa izaten da; apostua beti autore konsagratuen alde egiten da, zaila zaigu konposatzaile be-

rrien lanak entzun ahal izango direla pentsatzea. Francisco Larrakoetxek dionez, «figura eta obra garrantzitsuak, famatuak ekartzea ezinbestekoa da. Gure kasuan, enpresa pribatu bat garenez, antzokia bete beharra dugu eta hau lortzea ezinezkoa da autore berri edo ezezagunekin».

Donostian lehen aipatu bezala interprete gazteei aukera eman zaie lehen aldiz. Bestalde arreta berezia eskaini zaio bertako musika jendeari eta Jose Antonio Etxenikeren hitzetan, «Estatu mailan gutxi izango dira bertako musikariei horrenbesteko lekua eman eta hain maila altua mantentzen duten musikaldiak».

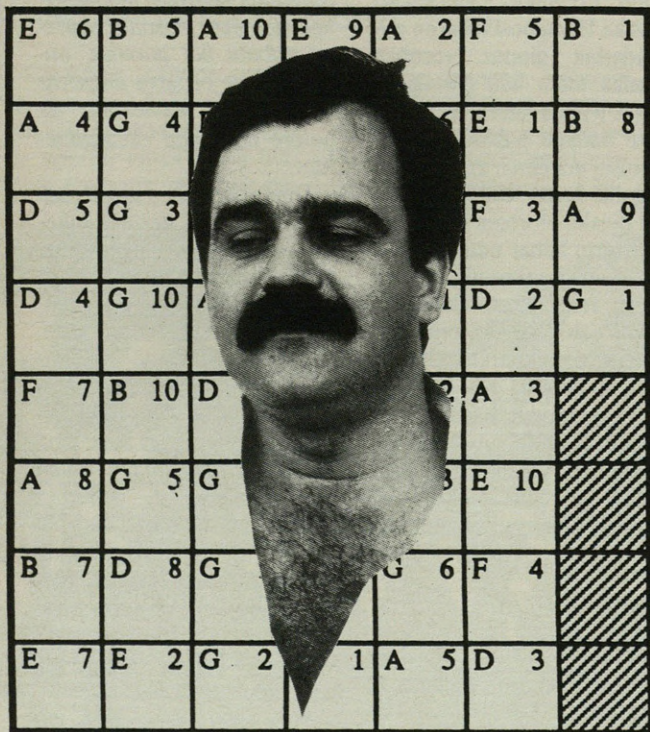
Gero eta ugariago dira bai opera eta bai musika klasiko-ko ikastaro eta klaseak; gero eta jende berri gehiago prestatzen da maila honetan. Francisco Larrakoetxeren ustez, «horrexegaitik aukerak gehitu egin behar dira eta hau instituzioen lana da. Ahal den esfortzurik haundiena egin behar da alor honetan».

L.A.

JOXEAN ELOSEGI ETA LUIS MANTEROLA DENBORAPASA EGILEEK
«ENBIDO» IZENEKO ALDIZKARIAREN 3. ZENBAKIA KALERATU BERRI

Enbido: «Gurutzegramak egiterakoan mugatuak gaude euskaldunon kultur inguruaren erreferentzi faltaz»

Iragan urtearen amaiera aldean eman zen argitara «Enbido» aldizkariaren lehendabiziko zenbakia: hitz-gurutzatutak eta denborapasak euskaraz. Oraintsu atera berri da hirugarrena, eta urtea amatu baino lehen pare bat gehiago izango ditugu eskuragai.

Joxean Elosegi honez gero kuadrikulatua du burua.

Gaur egun ezagutzen ditugun tankerako denbora pasarako gurutzegramak 1913. ur-

tean sortu omen ziren, berantago bilakatu baldin baziren ere jenderen artean ezagun, segi-

dan beren hedadura oso bizkorra gertatuko zelarik mundu osoan barrena.

Euskarazkoei dagokienez, Gerrate Zibila sasoiaren ondoreneko euskaldunen gartzelalditan hitz-gurutzatuen jokoak sortzen omen zituzten Koldo Mitxelena, Felipe Lizaso eta enparauek bezalakoek, eta hain zuzen Lizasok oraindik ere Deia egunkarirako halakorik moldatzen jarraitzen du. Besteak beste, Aizul, Habe, Hemen eta ARGIA argitalpenetan topatu ahal dituzu orain, zenbaterainoko harrera izaten duten jakiteko moduan oraingoz ez gauden arren. Mereziko luke, bai, inkesta moduko azterketaren bat egitea.

Baina beharbada jende askok jakingo ez duena zera da, iaizdanik euskarazko denborapasa eta hitz-gurutzatuen aldizkari bat badela liburutenda eta kioskoetan eskuragai: «Enbido», Elkar argitaldaria ren eskutik agertu zena eta hilabete honetako zenbakiarekin hirugarrenera heldu, 3.000 aletako tiradaz.

36 orrialdetan barrena denetarikoko jokoak topatuko dituzu «Enbidon», Joxean Elosegi eta Luis Manterola irundarrek sortuak eta Antton Olariagaren irudiz apainduak. Bertan, hogeit bat joko desberdinez goza dezakezu astialditan, gurutzegramak, hitz gezidunak, kontrapasak, hieroglifikoak eta gehiago tartean aurkituko dituzula (hala soluzioak nola aldizkarian zehar erabilitako hitzen zerrenda lagungarri bat barne).

EUSKARAZKO DENBORAPASETAN KONBENTZIOA EZARRI

Urteak dira Elosegi eta Manterola hitz-gurutzatutako jokoak sortzen hasi zirela, lehenik Egin egunkariko orrialdetan eta baita gero ARGIA ere. Ordudunik dator «Enbido» deiturara, Irun inguruko mendi baten izena baliatu bait zuen bikoteak, eta geroztik denborapasa jokozale guztientzat *enbidoa* erronka eta «burukomin» bilakatu da. Egun, asteakari honetako TXT denborapasetako orrialdeetan kolaboratzeaz gainera, Hemen-erako ere astero prestatzen dituzte, eta baliteke laster batean Habe-n eta Egin-en ere hastea.

Egin duten lanaren nolakoan erreparatuz gero, esan liteke Enbido-rekin euskarazko hitz-gurutzatuen jokoen munduan konbentzio edo orden modukoa ezarria geratu dela neurri handi batean: euskara batuaren erabilera, hitzen definizioen eta egituren tajukera, eta antzeko ezaugarriak finkatuxe bait dauzkagu hemendik aurrera, betiere hobekuntzak denborarekin helduko diren arren.

«Hasieran», diosku Joxeanek, «afizioz bezala hasita, bai jendeak ondo pasatzeko bai gero- nek ondo pasatzeko egiten genituen, eta baita orain ere, nahiz eta alde pedagogikoa ere eduki dezaketen»; eta segidan txanda hartzen dio Luisek, «ondo pasatzeko, bai, baina lan ere bihurtu zaigu honez gero (nahiz eta ez ogibide, noski)».

Luis Manterolak ez zuen bakarrik atera nahi izan.

«Hasi, hasi ez dakit noiz hasi nintzen ni gurutzegramak publikatzen. Gero, Enbido aldizkaria ateratzea duela urte bete edo pentsatu genuen. Elkar argitaletxeak deitu zigun aipatuz ea liburu bat edo egingo ote genukeen. Eta guk aldizkariarena proiektu hura berritu eta proposatu genien».

NOLA EGITEN DA GURUTZEGRAMA BAT?

Hasiera batetan gurutzegramak egiten hasi ziren soilik, jendearen hitz-geizidunetarako (autodefinidoak) joeraz jabetu ziren arte. Ondorengoan izango dira gero bestelako joko moeta guztiak: hungriarren tankerakoa, letra herriak, erretrau izkutuak eta abarrak.

Baina, nola egiten da, nola konposatzen da gurutzegramak? «Lauki bat eraikitzen da eta hitzak ipini, normalean iz-

kinatik, baina beste edozein lekutik has daiteke. Beltzuneak asmatu eta egokitu. Eta dena ongi gurutzatuta utzi. Zein da arazoa? Bada, euskarak praktikamente 21-22 letra ditu, baina gero badira erabiltzen ez ditugunak, letra zenbaitek ekartzen dituen arazoak (R hizkia ez dela hitz hasieran posible, eta aldiz hitz barnean asko darrabiltzagu)... Euskararen barne antolakuntza, silaben egitura-keta eta guzti hori oso irregularrak da... Tira, badirela arazo batzu, baina hizkuntza bakoitzari bereak eta desberdinak tokatuko zaizkio, eta bakoitzak bere ezaugarrien arabera gauza batzu egin ahaliko ditu eta beste batzu ez».

Hori bai, hain sinplea dirudien kontua ez da hala ere hain erraza izanen, egileek adierazi diguten bezala, «sarritan gertatzen bait zaigu, guri moldatzen asko kostatzen zaigun joko bat

gero erraza gertatzea lapitza hartu eta betetzen, eta alderantziz ere bai, noski. Orduan, ba, bai, moldatzen zailtasunak badira, baina ez dakiguna da betetzen dituenak zernolako konplikazioak topatzen dituen. Horregatik eskatzen dugu aldizkarian idatz diezaguten horren berri jasotzeko, ez bakarrik zailtasunen inguruan, baita gustokoenei buruz eritziak nahiz edozer».

Halarik ere, gutxiak jakingo du, hitzak laukian gurutzaturik moldatzea bezain konplexua suertatu ohi dela ezarritako hitz horiei definizioak ipintzea. «Sinonimoen eta antonimoen bitartez egin liteke, hiztegitik hartutako definizio laburtu batez, erretrau zatiak baliatuz, edota asmatuak... Azken hauek izaten dira gehienetan jokoari saltsa eta umorea ematen diotenak, baina katxondeoak ere bere neurria behar, umorearen erregistroak kontrolagaitzak nahiz harrapagaitzak gerta baitaitezke, eta umoreak eramangarria behar du izan».

MUGAK: HIZKUNTZA ETA KULTUR ERREFERENTZIAK

Euskarazko hitz-gurutzatu jokoan egileak aurki ditzakeen mugarik nagusienetarikoa bitan bana genitzake: hizkuntza alde batetik, eta erreferentzia kulturala bestetik, biak elkar loturik datozelarik.

Lexikoa, esaterako: zenbat hitz dakizkigu?, zenbat hitz erabiltzen ditugu?, ezagutzen ditugunek benetan zer adierazten duten ba ote dakigu?... Euskalkien arazoa, adibidez: zenbatekoa da gure ezagutza?, formak bereizteko gaitasuna noraino heltzen da?, gogoratzen al ditugu?, zein erizpideren arabera mailakatu, sailkatu eta definitu hitzak euskalkien arabera?...

Bestalde, «kultur inguruaren erreferentzia falta zaigu, euskaldungoak duen hizkuntz jakintasun eta konpetentziaren erreferentzia. Esate baterako, hitz baten definizioa eman duzu, baina ez dakizu nahikoa erreferentzia den hitza asmatzeko. Gaineratu diezaiokegu horri, ahozko hizkuntzan duela 100 urte elementu ludikoa presentetagoa zegoela orain baino: hitz jokoak egiten ziren, asmakizunak sortzen, esarak... Nik uste tradizio hori moztu egin dela nolabait, eta errepikatu, ez dela errepikatuko, baizik eta beste forma berri batzu sortu. Eta agian sortzen ari dira. Euskararen egoera diglosikoak espainolizazioa eragin du Hegoaldekoan ahozko hizkuntzan, eta euskara batuetak eta standarizazioak kontradizioak eragiten dizkigu. Tira, kontradizio hauek agian oso mesedegarri gertatuko zaizkigu».

GORKA ARRESE

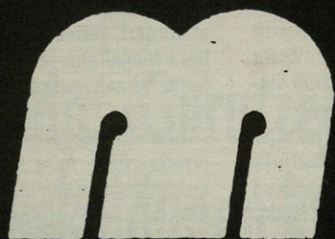
Ezetz asma kuadrila honetatik nortzuk diren Joxean eta Luis? («Enbido 3. zenbakitik hartutako irudia: A. Olariaga).

Ba al zenekien...

- Euskaraz, silaba batetan gehienez bi kontsonante egon daitekeela, eta beti dagoela bokale bat? AE, AO, EI, EU diptongorik ez dagoela? Zaila dela D, M, N eta P letraz hasitako hitzik topatzea?
- Gurutzegramak bat ona edo eskasa den adierazteko, kuadro huts eta beltzuneen arteko kopuruaren proportzio koefizienteaz neurtzen dela, betiere definizioen kalitatearen nolako kontutan hartuta?
- Galegozko eta katalanerazko gurutzegramak aldizkaririk ez dela ezagutzen?
- Argitalpen dotoreenak ingelesak direla?; italiarrak joko, txiste, logika ipuin eta marrazkiak denak elkar nahasian argitaratzeko zaleak direla?; arjentinarrek barra-barra dagoela?; turkoz oso zailak direla?; espainolek eta frantsesek antza dutela?; Europa ekialdekoak kalitate maila onekoak direla, baina presentazioz pobre samarrak?
- «Enbido» aldizkariak lehiaketa sonatu bat dakarrela?
- Aurten beste bi «Enbido» gehiago aterako direla, 5. zenbakira iritsiz?

**kirolzaleen
zerbitzutan**

miner

donostia

☎ 271050 eta 270447

**ZINKUNEGI
O P T I K A**

HERNANI, 4 - 20004 DONOSTIA - Telf. 42 06 24

**HAR EZAZU
ASTERO
ZURE ETXEAN
BETE
TXARTELA
LEHENBAIT
LEHEN**

NIK ERE HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT

IZEN-DEITURAK.....
HELBIDEA.....
HERRIA..... D.P.....
HERRIALDEA..... TLF.....

KOBRAKETARAKO DATUAK

BANKU/AURREZKI KUTXA.....
SUKURTSALA.....
KONTUAREN ZENBAKIA.....

ARGIA, Mundaiz Bidea 8. 20.012 Donostia

HONEZ GERO TXAPELKETA HASTEKO DENA PREST;
AZPILLAGA ETA AMURIZA, AUSENTZIA POSIBLEAK

Txapelketako epaimahaia herrialdeka erabaki hasiera bateko istiluak konpondu eta gero

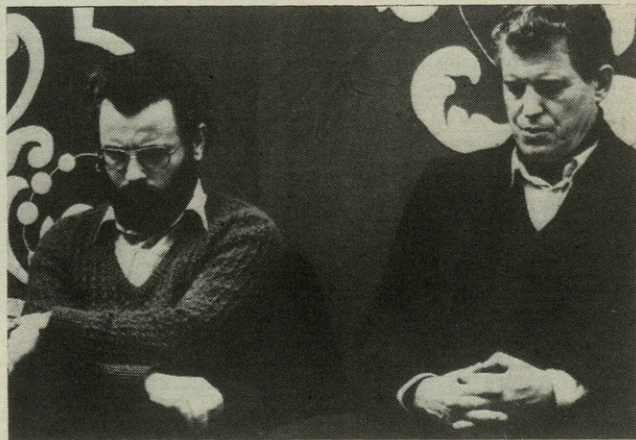
Bertsolari mundua aztoratu samar dabil. Azpillaga eta Amurizak ez omen dute parte hartuko eta Lopategiren ordua iritsi ote den aipatzen da. Halarik ere, gazteak ez dira alfer ari, sorpresarik emateko entseiatzen dihardutela. Urrian ekingo zaie kanporaketei, abenduan jokatzeko finalera bidean.

Herrialde bakoitzeko txapelketak edo kanporaketak burutu ondoren, sailkatze-koak falta zirenak besteekin batera 40 laguneko taldea osatu dute dagoeneko. Araba-Bizkaiako txapelketatik, hau da, 1987. go urteaz gerotik, Elgetzo, Areitio, Ajuria, H. Lopategi, M. Enbeita eta Altxaleik hartu zutela eskubidea parte hartzeko. Esan behar J. Azpillaga ere sailkatua zegoela baina gazteei utzi

nahi izan ziola lekua; horregaitik J. Arriolak hartu du bere lekukoa.

Iaz amaitu zen Gipuzkoako kanporaketa ikusirik, J.M. Izeta 'Anatx', Loidisaletxe II, Lertxundi, Zendoia, Soroza-bal, Elortza eta Igartzabalek aurrera egin zuten, nabarmen utziz gazteak indarrean datozela eta nagusitzeko adorez gainera.

Iparralde-Nafarroako bertsolari indarra honako orde-

KANPORAKETAK HERNANIN HASIKO URRIAN

karitzarekin egongo da osaturik: Alkat, Arozena, Mendi-buru, Arzallus, Ezponda, Xalbador II eta J.M. Argiñarena —Eire kanpoan geratu eta gero—.

Esan behar, aurreko txapelketaren arabera honako bertsolariak eserlekua ziurtaturik dutela aldeztu aurretik: S. Lizaso, J. Lopategi, X. Amuriza, A. Egaña, J. Sarasua, I. Murua, J. Enbeita, Peñagari-kano, Mendizabal, Otamendi, Mañukorta, Olalde, Euskitze, Lazkano, Larrañaga, Gorrotxategi, Telleria eta Narbairak. Baina gogoan eduki behar duguna zera da, Amurizaren ahots gaisotasuna dela medio kolokan dagoela bere partehartzea azkenen ordura arte behintzat, eta Azpillagak honez gero aditzera eman duela bere erretiroa, gazteei txanda uzteko sasoia dela deliberatu ondoren.

Azkenlaurdenak: finalera iritsi ziren bertsolariak kenduaz beste 32ak zortziko lau talde osatuko dituzte. Talde bakoitzak bi saio egingo ditu, karteldegia honela banatuta egongo delarik: urriaren 22an Hernanin; urriaren 29an Hendaia; azaroaren 5ean Laudion; eta azaroaren 12an Lesakan. Erantsi behar goizez talde batek eta arratsaldeztaz besteak beteko dutela egun osoko saioa.

Finalerdia: azken laurdenetatik 10 bertsolari pasako dira aurrera. Honela azken txapelketarako azken 6 bertsolari sartuko dira jokoan. Hau dela eta, bi talde osatuko dira honako herrietan ospatuko direlarik: azaroaren 25ean Azpeitian eta aben-

Pronostikoak egiten ari da jadanik jendea. Hona hemen faboritoak eta hasi apostuka.

duaren 3an Gernikan. Egun osoz bi taldek abestuko dute, batzuk goizez eta besteak arratsaldez.

Finala: abenduaren 17an, Donostiako Belodromoan. Esan behar Sebastian Lizasok eta Jon Lopategik ziurtaturik

dutela parte hartzeko eskubidea, azkenengo txapelketan txapeldun eta ondoko izanagatik.

ATREBENTZIA EZ BADA

Gazteak gogotik datozela!

EZ gara hasiko une honetan txapelketa beharrezkoa den ala ez eztabaidatzen. Hala ere, bertsolari baten maila txapelketa batean ikusten al da? Txapelketa batean ez al da nabarmenduko plaza gizona dena? Zeren bertsolari bati gerta dakioke egun txar bat izan eta atzean geratzea. Uztapideri gertatu zitzaion behin txapelketa batean bostgarren geratzea. Esan nahi duguna zera da, bertsolari bat ona izan daiteke txapelketan atzean geratu arren.

Bestalde, adinean aurrera doazen bertsolariek atzean geratzeko beldur direla dirudi. Gazteei lekua utzi behar zaien aitzakia jartzen dute. Baina beldur pixka bat ere tartean badagoela uste dugu. Gainera, aurtengoan, gazteak inoiz baino indartsuago datozela dirudi: Sarasua, Egaña, Mendizabal... ezusteko bat baino gehiago emateko prest daude. Eta jendeak ere zerbait espero duela somatzen da. Bestela, nola uler daiteke, uda partean, Sorozabal egiten ari den saio pila? Nahiko adierazgarria iruditzen zaigu.

Pronostikotan sarturik gaudenez gero, Jon Lopategi ere hor dago. Urteak aurrera eta txapelketarik eskuratu gabe ez dugu uste erretiratzetik espero duenik. Aurtengoan esperantzak jarrita dituela iruditzen zaigu, eta bizkaiatarrek txantxetako ez den zerbaiten atzetik ba omen dabiltza.

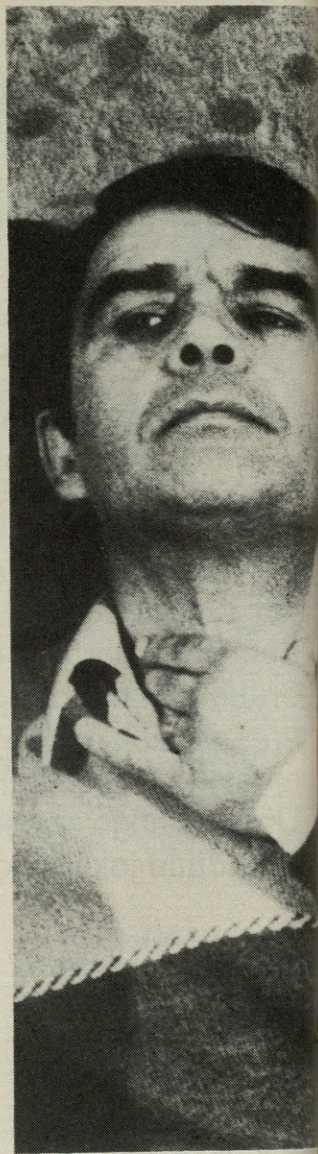
Ikusten duzuen bezala, hasi aurretik denentzat daude aukerak, txapelketak aurrera egin ahala aukera horiek murrizten joango baldin badira ere. Gure ustez, gazteekin argi ibili beharko da aurtengoan: gerra ematera datoz. Estuasun bat baino gehiago pasaraziko diote gutxien espero duenari.

INAXIO USARRALDE

EPAIMAHAIA OSATZEKO ZENBAIT ISTILU

Bakoitzaren nahia betetzen zaila izan ohi da mundu honetan. Txapelketako epaimahaiaren kontu honekin, horrelako zerbait gertatu da. Izan ere, maila honetan bakoitzak bereari eusten bait dio. Aurreko txapelketetan pertsona batzuk hautatzen ziren epaimahaia osa zezaten. Oraingoan, ordea, bertsolarien moduan, epaimahaiko partaideak ere herrialdeka hartu behar direnako proposamena aurkeztu zen. Hots, proportzionalki, Gipuzkoatik, Bizkaia-Arabitik eta Nafarroa-Iparraldetik. Proposamena gertatu ohi den bezala batzu ados eta beste batzuk, berriz, ez. Azkenean bilera batzuren ondoren gehiengo baten adostasunera heltzea lortu da. Eta honela, aurtengo txapelketaren epaimahaia herrialdeka eratuko da.

Ezadostasunak bizkaitarren aldetik gertatu omen dira, edo gaizki ulertu batzu izan zirelako tartean, edota erabakiak hartzeko unean batzar batetako erabakiak gustoko suertatu ez zirelako, agi denez. Gogoan dauzkagu oraindik Joxe Mari Aranal-

Lopategiren txanda heldu ote?

dek uztailen «Deia» egunkarian idatzitako pare bat artikulua gai honen gainean, han eta hemen esamesetarako bide ematen ailegatu zirenak. Baina polemikarik pizteko asmorik gabe, Euskal Herriko Bertsolarien Elkarteak argituko omen ditu epaimahaia moldatzeko orduan portuntatu ziren kontuok, prentsaurreko baten bitartez txapelketaren aurkezpen ofiziala egiteko tenorea heltzen deanean. Ordura arte gordeko ditugu, beraz, epaimahaikideen izenak ere.

INAKI AGIRRESAROBÉ

«ARRAZOIA ETA BORTXA»REN EGILEA

Ronald D. Laing antisikiatra hil da

Ronald D. Laing hil da abuztuaren 23an Saint Tropez-en 61 urte zituelarik. Eskoziar sikiatra ezaguna bihotzekoak jota hil zen arratsaldeko seirak aldera. Antisikiatria-ren azken 'eroa'.

R.D. Laing:

«Eskizofrenikoak gehiago daukate ikasteko barne-munduz sikiatren baitan hauek beren gaisoengan baino».

Franco Basaglia (1980) eta David Cooper (1986) hil ondoren, antisikiatria deitua izan zen mugimendu filosofiko-sikiatriko-soziologikoak bere gurasoetako bat galdu du Ronald D. Laing eskoziarrari bihotzekoak ematerakoan.

1927. urtean Glasgow-en jaiotakoak armada britainiarrean sikiatra bezala zerbitzatu ondoren lortu zuen doktoradutza. Eskizofreniari buruzko lanei ekingo zion Glasgow-en aurrena eta Londonen gero, David Cooper eta Esterson doktoreak ezagutuz.

R.D. Laing berehala egingo duen hipotesia da eskizofreniak ez duela ezer esan nahi bere horretan, bere testuinguruan aztertu behar dela. «Eskizofrenia ezin argi daiteke sikiatriaren egungo metodoekin eta sikopatologia klinikoekin». Metododo fenomenologiko-esistentziala defendatu zuen gizakiaren benetazko mamia ezagutzeko. Erotasuna ulertzeko bere iturburura jo beharra zegoe-la argudiatu zuen: familiara eta gizartera.

1960. urtean 'Ni zatitua' argitaratu ondoren 1964.ean 'Arrazoi eta Bortxa' plazaratu zuen buru gaisotasuna gizarte ez-normal batekiko erreaziotzat aurkeztuz eta erotea gartzela eta gizarte gorputzetik kanporatzeko modu bezala disenmaskaratzuz.

Garai horretan ireki zituen Esterson, Co-

per eta beste batzuekin 'households' (babe-etxe, sendie-etxe) 'eroetxe' alternati-boak. Horiari ezagunena, Kingsley Hall, 1970.a bitartean ihardun zen 119 pertsona zeinetarik hamabi besterik ez ziren izan hospitaleratuak.

1967.ean Askatasunaren dialektika nazioarteko kongresua antolatu zuten Londonen. Cooper, Laing, Marcuse, Gregory Bateson... 68a gainean dago. Hierarkia eta egitura guztiak jartzen dituzte zalantzan. 'Politika eta familia' argitaratuko du hurrengo urtean.

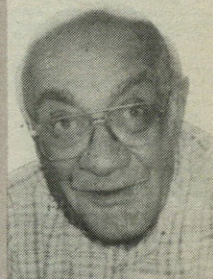
Esan dezagun David Cooper-ek asmatutako antisikiatria hitza ez zuela bat ere maite Laing-ek. Are gutxiago kontzeptu horren mutur muturreko erabilera, hau da, erotasunik ez dela, gizartearen aurrean eroak beti arrazoi duela eta asilo guztiak suntsitu behar direla baieztatzea.

Foucault, Deleuze, Guattari, Lacan... eta beste mardoska handi batek zor dio Laing eskoziarrari, baina gehien, erotasunean murgildurik erotetxeetan gizartetik baztertuak izan direnek, Laing, Cooper eta orohar antisikiatriari esker ikusi dituzte birmoldaketak beren 'gartzela'tan.

J.M. HERITZ

MAMARDACHVILI, GEORGIAAREN FILOSOFO-POLITIKOA

Merab Mamardachvili filosofo georgiarra bere herriko mugimenduko buru politiko ezagunetako bat bilakatu da azken hilabeteotan. Bere klaseetara intelektual kontestatarior mordo biltzen da. 'Ekintza filosofikoa politikoa da bere horretan eta nik ezin aldegin diot jendeak duen nire beharrari. Gure arazorik nagusia iraultza egitea da SESBetik atera gabe'.

BERTRAND TAVERNIER HASERRE VENEZIAKO ZINEMALDIAREKIN

Irailaren lauean hasiko den Beneziko Zinemaldirako bere Bizitza ez besterik filma ez dutela aukeratu —edota atzera bota dutela— eta oso haserre omen dago Bertrand Tavernier zinegile frantsesa. Horren ordez Alain Resnais-en 'Etxera aldegin nahi dut' filma hautatu dute Frantzia ordezkatzeko. Nonbait eskaini diote Venezia Notte sailean aurkeztea baina ez du nahi izan.

WOODSTOCK... HOGEI URTE BERANDUAGO

Abuztuaren 20a bitartean ospatu da Woodstock-eko jaialdi famatuaren 20. urteurrena. Orduan 400.000 lagun lotan jartzea lortu omen zuen Melanie kantariak oraingoan esna mantendu omen ditu 10.000 lagun. Iganderako antolatutako zenbait ospakizun bertan behera utzi behar izan zituzten... jenderik ez zela eta. Bezperako bi kontzertutan ez zen 400 lagunetik gora izan.

LOCARNO-KO ZINEMALDIAN PRESTON STURGES OROITU

Suiza italiarreko Locarnok bere zinemaldia ospatu du egunotan. Bertan, Preston Sturges zinegile amerikarrak egindako zikloa izan da aipagarriena. 1941 eta 1949 urteak bitartean hamar komedia errodatu zituen honek urteak pasa zituen Hollywood-en besteentzat gidoiak prestatzen. Locarnok bere filmografia osoa ikusteko aukera izan du.

Zur eta lur

● Iruñea aldean eta Bilbon 'La Lectrice' filma frantsesa. Neska gazte batek liburu irakurle profesionala bilakatzea erabakitzen du. Miou-Miouekin. Kritika eginen diogu baina oso ona.

● Iruñeko Golem-ean Europako beste pelikula bat : 'Bagdad Café'. Komedia. Percy Adlonek zuzendua, Alemanian aktorea hoberenarentzat saritua.

ZINE-ZALE ADI

Zure zine-kritikak ere ongi etorriak dira. Baina edozein Zine-Festibaletako pelikula sarituen kritikak onartuko ditugu soilik, hamar bat lerrotako kritika izan beharko dute. Kritika horiek fitxa teknikoarekin batera iritsi beharko zaizkigu. Helbide honetara ARGIA. Zinema-kritika. Ibañez de Bilbao, 3-7. 48001 BILBO. Eskerrak aldez aurretik.

Zinema

Jatorrizko titulua: Skin Deep. **Zuzendaria:** Blake Edwards.
Produkzioa: Tony Adams. **Aktoreak:** John Ritter, Vincent Gardenia. 1989. Komikoa.

'UNA CANA AL AIRE' EDO PRESERBATIBOA AMERIKETAKO ERARA

Idazle sonatu bat bizi da amets amerikano batetan bezala. Hotel partikularra, hiru ateetako kotxe luzea, txanpaina, gizarte goi-mailako parranda guztietan parte hartzen duelarik. Jet-gizarte honetako desiorik handiena bereganatzen du, orduko telebistako modan dagoen aurkezle batekin oheratzea, alegia. Batez ere bi bizio dauzka: emakumeak eta alkola. Bi bizio hauek amildegira jaurtikiko dutelarik, horrela bere literatur produkzioari muzin eginez eta gozamenari lehentasun guztiak eskeiniz. Baina psikoanalistaren eta tabernako ugazabaren laguntzaz zurrutari uko egin behar diola ulertzen du. Orduan akabo bizioak, akabo pailazokeriak eta aurrera ospea eta osteria monogamia.

Gizarte lpar Amerikanoaren irudi komikoak, 80garren urteen berrikuntzaz: preserbatiboa. Preserbatiboa barregai gisa erabili arren, finean preserbagailua lpar Ameriketako abertzalekerian integratzen dute, pelikulako flashak lekuko, preserbatibo fluorezen-teak, koloretsuak baina bukaeran banderako koloreez horniturik, eta azken azkenean ez da preserbatu beharrik monogamian sartzeagatik. Preserbatu zertaz? Bizioez. Zer babesteko? Ameriketako moralkeria: lana eta produkzioa.

Barre egiteko egokia, halere Edwards-ek filma hoberik egin du.

Lehiaketak

● BIDEOA.

Arrasateko AED elkarteak bideo lehiaketa bat antolatzen du, besteak beste.

Gaia: Arrasateko baserri auzoak.
Baldintzak: filmeen iraupenak 10 eta 15 minutu artekoak eta testuak euskeraz.

Sariak: 75 eta 25.000 pzta bitartekoak.

Helbidea: AED. Lehiaketa. Pablo Uranga kalea 4, behe. Arrasate.

Epea: 1989ko Urriaren 31.

● DIAPOSITIBA.

Gipuzkoako Kutxaren bultzadaz Azpeitiako Juan Antxieta kultur etxeak diapositiba sariak apailatzen ditu.

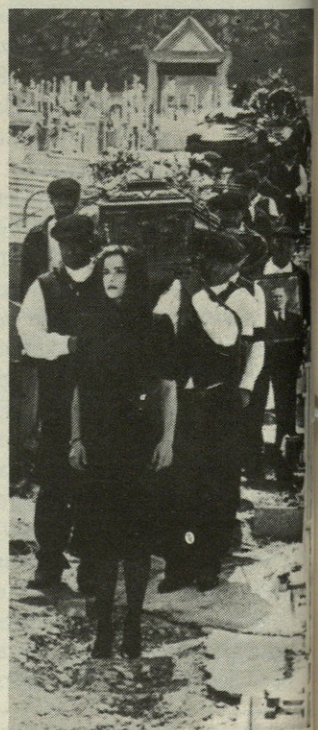
Gaia: Izadia.

Baldintzak: 10 kolorezko diapositiba, jatorrizkoak eta 24 bider 36 mm.tan.

Sariak: 25 eta 3.000 pzta bitartekoak.

Helbidea: Antxieta etxea. Sebastian donaren enparantza 3. Azpeitia.

Epea: 1989ko Irailaren 30.

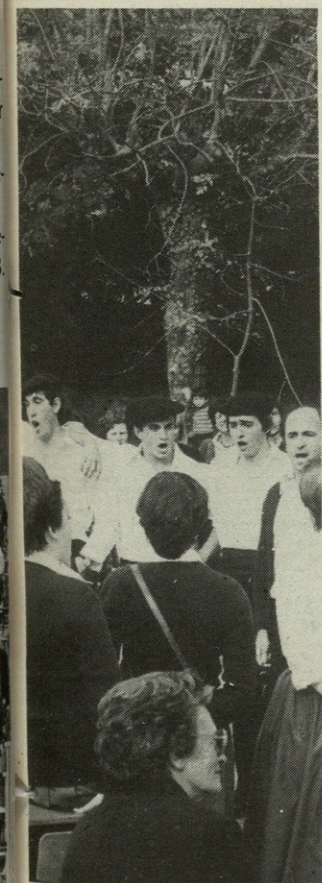

ERMIÑE

Antzerkia**Antzeskizunak**

● Irailak 3, igandez, Arrankudiagan kale antzerkia "Kukubiltxo" taldearen eskutik. "Tarzania Olinpik Elefantalea" muntaia eguerdiko 12,30etan hain zuzen.

● "Kanpotarrak maisu", "Goaz" taldearen azken lana, larunbat honetan, hilak 2, ikusgai izango dugu Hondarribiko Ama Guadalupeko ikastetxean gaueko 10etan.

● Datorren asteartean, irailak 5, "Sebastopoleko Titiriteroak" taldeak "Titiritero Tailerra" zabalduko dute Azkoien, arratsaldeko 8,45etan.

Artea**FLORES KAPEROTXIPI,
LILURA BUKOLIKOA**

Muxu gorri eta sudur *luzexkako* euskaldun zintzoak, hainbat orma egutegitako pertsonai onberak, baserritar sendo, arrantzale trinko edota larre mistikaz puzturiko paisai bare eta paketsu. Hauxe genituzke, besteak beste, Maurizio Flores Kaperotxipiren koadroetako ezabagaitzazko ñabardura. Koadroak, zeinak bistartzen zaizkigun Santz-enea erakusgela zarautzarran, hilaren 17a arte hain zuzen. *Kaperuren* lanez osaturiko antolojiak eman digu horren sakabanaturik dagoen obrak gozatzeko parada (Hego Ameriketatik barrena dabilen nahikoa mihisa faltan somatzen badugu ere). Klasikotasunaz jositako estiloa dugu protagonista, liris-moa eta bukolikotasuna darizkionari. Idealizazioaren armaz, eta pintzelaren trebetasunaz zarautzar honek familiarteko edota nekazal giroko marko lasaira garamatza. Beharbada egun desagertzeko bidean dugun mundua.

Gaztarroan jada artista, herriaren urruntasuna ezagule, kazetari, idazle, gaur egun bai estiloz bai mamiz agian "gaindituta", baina finean, bizirik dirauen gure artearen berma eta abiapuntua. Euskal gizatasunari buruzko erreflexio baten testigantza Zarautzaldean.

P. IHINTZELA

Lehiaketak

● Santurtziko udalak Antzerki Laburrari Buruzko VI. Literatur Saiakera deialdi zabala kaleratu du. Idazlanak saiakera argitaragabea eta gutxi gora behera orduerdiko iraupena behar du izan, taularatzeko beharrezko diren akotazio eta argibideekin. Makinaz idatziriko bi kopia bidali behar dira. Santurtziko udal-tertxera zuzendua, irailaren 18tik 23ra bitartean igorrita, 80.000 pezetako bost sari banatuko direlarik.

Dantza**Txapelketa**

● Bikoteen dantzari txapelketa. Norgehiegoka, Lizartzako plazan jokatu da irailaren 10ean, igandez, nahi duten bikote guztiek parte har dezaketelarik, bakoitzak 14 urte bitarteraino izanez, guztira 12 bikote izango direlarik. Dantzariak Euskal Herriko ohizko jatziaz beharko dute dantzatu; bikote bakoitzari aldezturik aurretiko zozketaren arauaz, Fandango eta Arin-Arin bana txistuz joko zaiolarik. Sariak honako hauek izango ditugu: 5.000 pezeta, txapela, zapia eta trofeoa lehenarentzat; 4.000 pezeta bigarrenarentzat eta 3.000 pezeta hirugarren bikotearentzat. Sari hauek gain, jantzi dotoreena duen bikoteak trofeo bat erdies-terko aukera izango du.

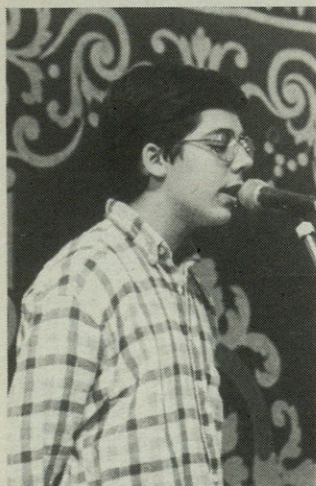

Plaza saioak

● Bizkor ibiliz gero, saio bikaina Sorabilan entzungai larunbat honetan, hilak 2. Hain zuzen ere, jai batzordearen eskutik, eta Arrietak gaiak jarrita, Lopategi, Lazkao-Txiki, Sorozabal eta Telleria kantari gaueko 10,30etan.

Igande honetan, irailak 3, Arraiatz herri nafarran, honako laukote hau plazan: Argiñarena, Fagoaga anaiak eta Elizagoien. Ordua zehaztugabea oraingoz.

Antton Ibarguren

I

Berri mingotsak kolpatu gaitu
gu guztiak gaur bederen
atseden eta pakearentzat
ez baita unerik hemen
Pakistanera gailurren bila
joan ta lortu ondoren
hezurak bertan utziak dituk
gure Antton Ibarguren.

II

Sinets ezinak ormatu digu
gure odola zainetan
bihotzak ezin mugiarazi
be (h) ar kemena giharretan
ahots pitzatuz bertsoak doaz
hegon lekura penetan
gaur lagungoa bildua baiduk
kantuz hire ohoretan.

III

Ez jakin lorez inguratuko
ote den gure arantza
ezin jakin hau ez ote dugun
gizadiaren bengantza
txina alderuntz amildu hintzen
elurteak jota antza
milesker hiri bazkatzearren
herri honen esperantza.

IV

Ez dakiguna hau ote dugun
hastapen edo amaia
bizi gailurren mugetan hezi
denak badu zertan saia
eta entzun zak Antton maitea
Joritz Oiar eta Amaia
babestea duk gure ardura
helburua eta nahia.

Xalbardin

AURKEZPEN GISA

Irakurle!, lerro hauek geureak ez ezik, zeureak ere bilakatu nahi genituzke. Nola? Zuk dituzun eritziak gure eritziekin truka ditzakegu, edota, bertso mundu honetan zuk dakizkizun edo bizi izan dituzun xeblekrekiak, pasadizoak,... konta iezaizkiguzu; guk geureak kontatuko ditugu eta.

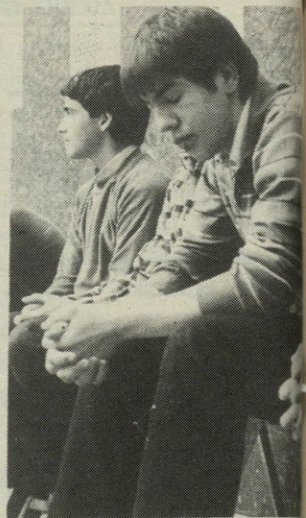
Guk uste zer esan eta zer konta badagoela, beraz animatu eta idatzi, onerako izango da denontzat eta!.

"Bota Punttuba"

Bertso-paper lehiaketak

● Hendaiaiko "Eraiki" elkarteak, Gure Irratiak eta "Herriko etxea" antolatuta, II. Iparragirre Bertso-Paper Lehiaketa iragaritzen zaigu, zeinean edonork har dezakeen parte. Bertsoek inon argitaragabeak izan behar, gai librea eta gutxienez 8 eta gehienez 12 bertsoetakoak izan behar duten bertso sortak nahi adina bidal daitezke. Irailak azkena bete baino lehen helbide honetara igorri behar, hain zuzen: Bill bertso-paper lehiaketa, B.P. 80, 64700 Hendaia. Sari banaketa (3, 2 eta mila bateko libera hirukote irabazlearentzat) urriaren 29an plazaratuko da Beltzenia frontoi hendaia-rran, Txapelketa Nagusiko final laurdenak jokatzeko egun berrean.

Plaza saioak

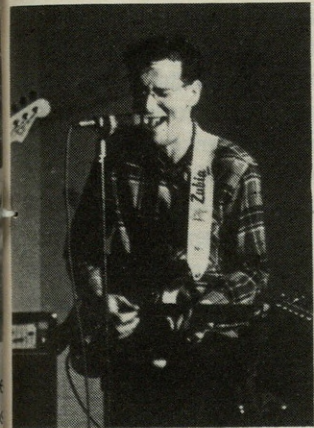
Gorrotxategi, Sorozabal, Telleria eta Sarasua hilaren 8an, ostiralez, bertso ihardunean izango ditugu Lizartzan gaueko 10,30etatik aurrera.

Ordiziako Herri antzokian Argi-Berri elkartearen eskutik eta Joxean Ormazabalek botatutako gaiak kantatuz, honako bertsolariok bertsoa gaueko 10,30etan: Jon enbeita, Jon Lopategi, Andoni Egaña, Sebastian Lizaso, Imanol Lazkano eta Anjel M. Peñarikano.

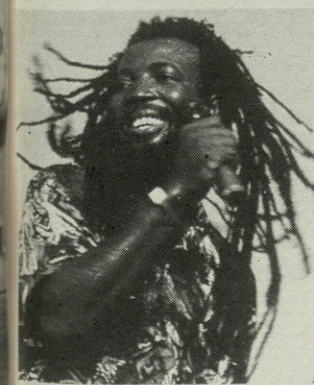
Kontzertuak

● Larunbat honetan Portugaleten arituko da "Oskorri", Dr. Areilza parkean. Hilaren 9an beste saioa eskainiko dute Lesakako f. ontoian, gaueko 10etan.

● Bermeoko parkean rock jaialdi bikaina prestatu dute ostiralerako. "Jotakie", "M-ak" eta "Hertzainak" izango ditugu beren azken lanak eskaintzeko asmoz gaueko 10,30tan hasita.

● Arteako plazan "Yazza" taldea izango da hilaren 8an, ostiralez, gaueko 11etatik aurrera.

● Anje Duhaldek kantaldia eskainiko du hilaren 9an, larunbatez, Ezterenzubiko plazan gaueko 10etan hasita.

● "Ganbara" folk taldea Gatiakan izango dugu ostiralean, hilak 8; kantaldia bertako plazan burutuko dute eguraldiak lagun tzen badu, eta bestela frontoian.

Musika

HERTZAINAK
PLASTIKO TXIKIAZ

Luzaro ezer grabatu gabe egon ondoren, laugarren LPrako kantak prestatzen ari da Hertzainak taldea. Honen aurretik ordea grabaziotara sartu nahi izan dute eta hiru kantaz osatutako maxisinglea kaleratu berri dute. Oraingoan estudioak ezartzen duen urruntasuna gainditzeko saiatu dira eta inoiz baino rock'n'roll freskoagoa egin dute plastikoa.

'Aitormena' kantak betetzen du A aldea eta harrigarria suerta daiteke, Hertzainak-en estiloarekin zerikusi haundirik ez bait du. Kanta leuna egin dute, pop estilora hurbilduz eta emaitza egokia lortu dute, hitzari oso ondo bait datorkio egin duten musika, gitarren ohizko estridentziak alde batetara utziaz. B aldea aldiz 'Gaizki pentsatzen' kantarekin hasten da eta izugarritzko martxa dauka; uda parteko berotan saltsa nagusi da eta honek badu horren agerpenik. Kontrastea nagusi da maxian eta amaitzeko kanta gogorra aukeratu dute, 'Miren Modelo B', taldearen lehen maketan agertutako kanta. Rock'n'rolla hardcore ikutuekin, gaurkotasunik galdutako ez duena.

Aipagarria da hitzetan orain artekoa esan beiarrean gero eta pertsonalagoak direla, bizirik daudenaren adierazgarri. Hitza da Hertzainak-en abiapuntua eta honi musika egokituz estilo ezberdinak lantzen dituzte, fidelotasuna alde batetara utziz. Euskal rock taldeen azken grabaziotan zabaltasunerako joera igar daiteke eta eskertzekoa da hori, orainarteko moldeak apurtzeko garaia bait da. Hertzainak-en laugarren LPa kanta berriz eta freskotasunez bete iragartzen da; zain gaude.

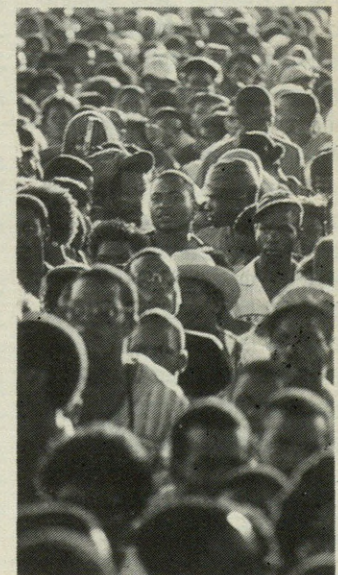
Kontzertuak

● Hilaren 8an, Gorlizen, "La dama se esconde" talde donostiarra arituko da, gaueko 10,30etatik aurrera.

● Lizartzako jaien eskutik, irailaren 8rako dantzaldia antolatu dute "Minxoriak" taldearekin, gauerditik aurrera. Hurrengo bi egunetan berriz, "Akelarre"koen txanda, larunbatean gaueko 12etatik aurrera eta igandean 8ak aldera.

● Sorabilako herri jaien barne, trikitixa saioa antolatu dute iganderako, hilak 3. Gau partean hasi eta goizalderarte bazterrak alaitzen izango ditugu Kepa, Zabaleta eta Motriku trikitilariak, Irailaren 3an.

Mendi ibilaldiak

Astia

Festak

● **Idiazabal:** Pont d'Espagne-Ref-Wallon-Gran Fachera egingo dute irteeraldia Idiazabalgongo mendizaleek irailaren 9 eta 10ean.

● **Aitzgorri:** Beasaingo mendizaleek Iranzu-Urba bira egingo dute irailaren 10ean.

● **Murrukixo:** Kurtzeberri eguna ospatuko dute Aretxabale-tako mendigoizaleek irailaren 10ean.

● **Goikogane-Mendiko Lagunak:** Nerbioi Garaiko mendizale elkarte osatzen duten bi talde hauek Urdanotakora egingo dute ibilaldia irailaren 10ean.

● **Sakana:** Aiako arkaitzetara egingo dute ibilaldia Sakanako mendizaleek irailaren 10ean.

● **Edurtza:** Gasteizko mendigoizale hauek Ubixetara egingo dute ibilaldia irailaren 10ean.

● **Iratxo:** Irurtzungo mendizaleek Aiako arkaitzetara egingo dute ibilaldia irailaren 10ean.

IRUMUGARRIETA

Euskal Herriko mendietan zehar egin daitezken ibilbideak ez dira gutxi, ez eta makalak. Lehenengo honetan Irumugarrieta aldera joko dugu. Aralar mendizerran aurkitzen da, hain zuzen Nafarroa eta Gipuzkoa arteko mugan goititzen da Irumugarrieta piramidea; bere izenak dioen bezala, mendi hau hiru lur komunalen elkargunean kokatzen da, Araitz (Nafarroa), Larraun eta Amezketeta (Gipuzkoa). Intzakotorrea eta Elkomuts izenez ere ezaguna da mendi hau. Gipuzkoa aldera larre zabalak dira nagusi eta Nafarroa aldean berriz bagadi ederrak.

Bere mendebaldeko eta hegoaldeko maldak Igaratza (1200) eta Unagako (1179) karaitzezko Higaduraren eraginez sortutako erliebe nahasiko larreetara jeisten dira. Aralarren ohizko den legez, lainoa edozein momentutan sartzen da eta galtzeko arriskua suertatu ere bai hainbatetan. Ipar-ekialdeko isurialdea berriz, bertikal ki amiltzen da Araitz (Betelu) aranera 1200metroko altueratik, Malloen anfiteatroaren erdian. Erdizirkulu formako harresi harri-garri honek zenbait herri erabat menditar, Intza adibidetzat, du bere hegaletan.

Hego-ekialdean Arritzagako sakana amezketaruntz jaisten da, Arritzagako kobrezko meategiei (800) bidea irekiz. Meategi hauek XVIII. mendearen hasieran hasi ziren esploratzen, 300 bat langilek 3 kilometro inguruko galeria baten sakonean lan egin zutelarik; oraindik ere han dira kobre garraiorako makineria eta tresnak.

Aralar mendizerrako punturik altuena dugu Irumugarrieta 1427 metrokin. Bertara ibilbidea Amezketatik nahiz Gaintzatik egin daitezke, nola ez nafarro aldetik ere. Amezketatik irten (215) Anduitzera zuzenduko gara ordu batetako bidea eta gero; Arritzagaraino ere ordu bete eskas ibili beharko dugu, iadanik 811 metrotan gaude. Ondoren Pardelutz (1130) igaroz eta ekialdera joaz Aldaon tontorrera iritsi (1420) eta azken 20 minutuak ibili eta gero Irumugarrietako gailurrera iritsiko gara. Gehiago ibili nahi izanez gero polita litzateke Malloetako gailurrerian zehar trabesia egitea Irumugarrieta eta Artubi artean. Hiru ordutako martxa dugu hau, non 1200 metro inguruko desnibela gainditzen den; ez da nekatua larreetan zehar lasai, patxadaz joateko modukoa; hori bai kontuz lainoarekin, ez bait zara lehena izanen bertan galdutakoa!

Bikoteen dantzari txapelketa

Txapelketa, Lizartzako plazan jokatu da irailaren 10ean, nahi duten bikote guztiak parte har dezaketelarik, bakoitzak 14 urte bitarteraino izanez, guztira 12 bikote izango direlarik. Dantzariak Euskal Herriko ohizko jaskiaz beharko dute dantzatu; bikote bakoitzari aldezturik zozketaren arauaz, Fandango eta Arin-Arin bana txistuz joko zaio larrik. Sariak honako hauek izango dira: 5.000 pezeta, txapela zapia eta trofeoa lehenarenentzat; 4.000 pezeta bigarrenarenentzat eta 3.000 pezeta hirugarrenaren bikotearentzat. Sari hauez gain jantzi dotoreena duen bikotearen trofeo bat emango zaio.

Elikadura

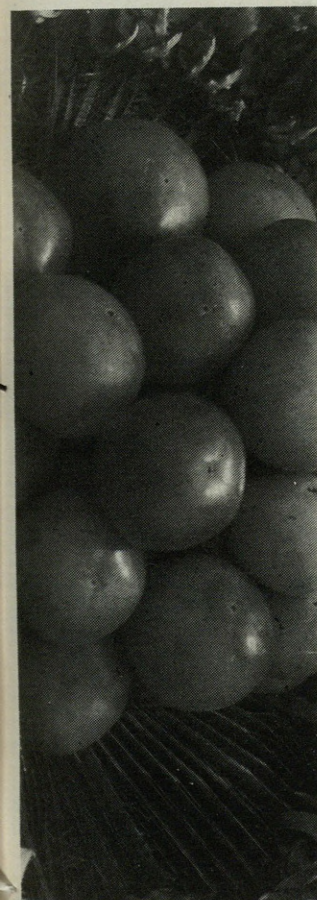
O sasuna

Osasunaren
ardura

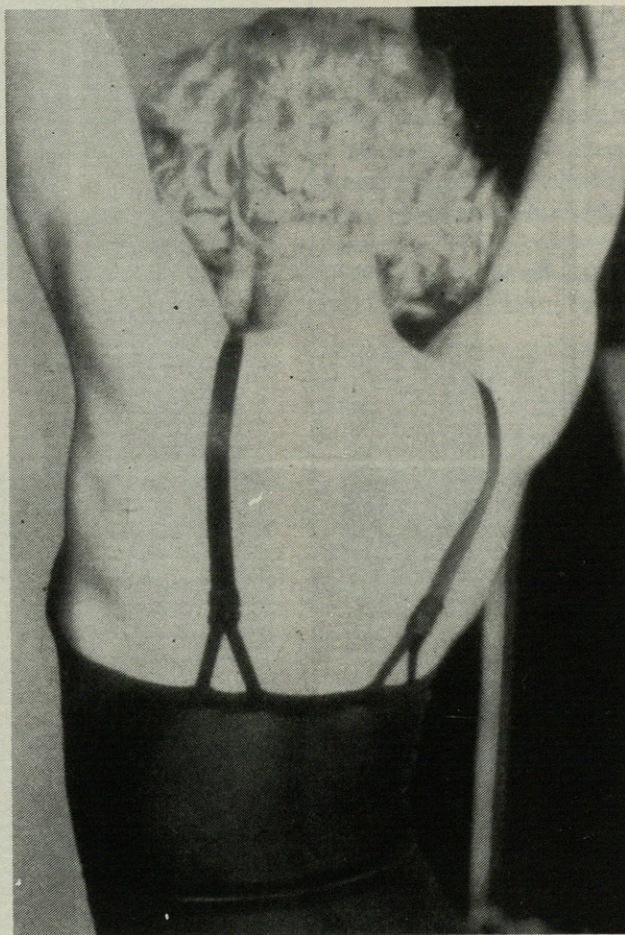
TOMATE SALTSAK

Joan zen asteen tomatearen ezaugarriren batzu eman genituen. Tomatea mila erataria jan eta prestatu dezakegu, saltsan, gordinik, egosirik, entsaladan... Hona hemen saltsaren batzu:

Tomate saltsa gordina. Nahasgaiak: Hiru lau tomate handi, golden s agar bat, kipula erdi, erdi mailako azenario bat, maiorana, gatza eta olio. Oso erreza eta batik bat plater hotzak laguntzeko.

Tomatea eta jogur saltsa. Nahasgaiak: jogur kikara edo taza bat, tomate saltsa kikara erdi, bi goilarakada limoi ur, ondo garbitu eta txikitutako limoi azal goilarakadaxo bat, Cayena piperrautsa norberaren gustora. Entsaladak laguntzeko primerakoa.

BIZKARRA
ARGIBIDEREN BATZU

Gaur egungo gizartearen abiadurak gero eta estres handiagoko egoerataro garama. Ondorioak ere ez dira edozelakoak, gizartearen abiadura berebetean kazkartzen zaizkigu gorputz eta buroak. Txoko honetan, apur-apurka, gure gorputzaren erabilera eta ohitura desegokiak ondorioetarik batzu ikusiko ditugu. Ez da gure asmoa arazo hauei sakontasuneko erantzunik ematea, baina bai argibide txikiren bat eskenintzea, beraiekiko kezkaren bat agertzen duenak, informazio abiapunturen bat izan dezan. Lekua dela eta zatika ikusiko ditugu.

Bizkarrarekin ekingo diogu. Noizbait bederen, gehienok sentitu izan dugu minen bat bizkarrean, edo gutxienez eragozpenen bat. Ganoraz zutik egoten ez dakigu, ezta ere jarrita, eta gero arazoren bat edukiz gero edo paso egin, edo erremedio artifizialen bat bilatzen dugu. Erremedioa ez da zaila, baina borondate eta ohitura apur bat, gure bizkarrezurra eusten duten giharreak gogortu, eta batik bat, bizkarrari dagokion benetako postura eman. Datoren hiruzpalau aleetan emango ditugu gure bizkarra sasoitsu mantentzeko araren batzu.

Norbere odolaren
transfusioa:
seguruagorik ezer
ez.

Odol transfusioa, hartzen diren neurri guztien gainetik, ez da arriskurik gabeko iharduera medikoa. Arrisku horiek bi taldeetan bana daitezke oro har: odola eta berarekin doan plasma transfusioari berari lotuak daudenak eta eritasun kutsagarrien transmisioaren posibilitatea bestetik. Ez da ahaztu behar edozein transfusio transplante bat dela eta, beraz, hartzailearengan errefus-arazoak sor ditzakeela, leukozito, plasma edo plaketetako antigermen aurkako immunitazioak, sukerra, erreazio alergikoak, etab. Eritasunen transmisioari dagokionez hepatitis mota dsberdinak aipatu behar dira, zitomegalobirusaren eritasuna, eta agian guztietan beldurgarriena HIES edo giza immunoekasiaren birusarena.

Gauza jakina da eritasun biko hauen diagnostikorako teknikak aurreratu diren neurrian, transfusio bidez eritasunok transmititzeko arriskua ia desagertu direla kasu batzuetan, baina beste batzuetan segurtasuna ez da oraindik lortu, hepatitis ez A ez B-ren kasuan gertatzen den bezala. Begibistakoa da, pellokeria bat esango dugula dirudien arren, odol transfusiorik onena lehenik paziente berari atera diogun odolaz egin dela, nahiz eta egoera hau aldeztu aurretik programatutako kirurgiaren kasuan soilik izan aplikagarria. Dena den, zentzu honetan egin daitekeen ahalegin indartu eta sustatua izan behar luke, transfusioarekin lotua dagoen iatrogenia gutxitzeko bide nagusi (eta kasik bakarra) delako.

XABIER AGIRRE

Botoia sakatu aurretik

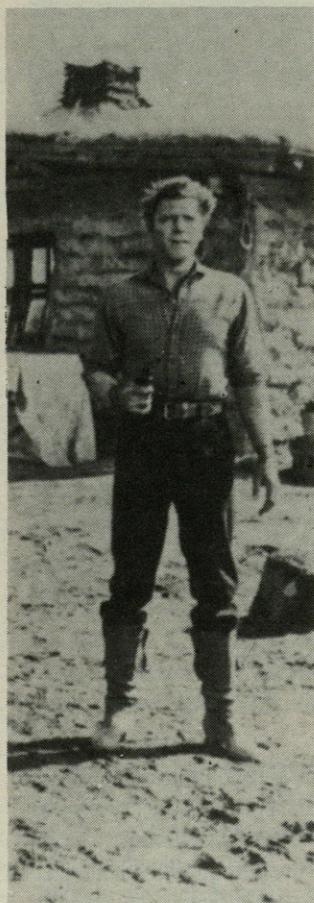
ABENTURAZKO ASTEA

● Hurrengo astean izango ditugun pelikulak, abenturazkoak edo entretenigarriak dira batez ere. Honela, igandean, **"Palioko neska"** izango dugu. Diana Dixonek telebistako txapelketa batean dirutza mordoa irabazi du eta Italiara abiatzen da oporrak pasatzera. Zuzendaria: Luigi Zampa. Antzezleak: Diana Dors, Vittorio Gassman eta Franca Valeri.

● Asteazkeneko zine pantailan, **"Fanny"**. Marinel gazte bat bidaia luze bat egitera joan da, bere emaztegaiaren haurdunaldiaz ezer jakin gabe. Neskaren amak, lotsez beterik, alaba gizon zahar eta alargun batekin ezkondu du. Zuzendaria: Joshua Logan. Antzezleak: Leslie Carron, Maurice Chevalier eta Charles Boyer.

● Ostiraleko ETBren urrezko filemetan, **"Morgue Kaleko Ma-muak"**. Pariseko neskak hilik suertatzen ari dira banan-bana. Bounard inspektoreak Paul Dupin dokotorea, psikologo gazte bat, jotzen du erruduntzat. Zuzendaria: Roy del Ruth. Antzezleak: Karl Malden, Claude Dauphin eta Patricia Medina.

● Larunbateko zinean, **"Sioux, azken borroka"**. Grant Presideneteak Howard generalari, 'Nez Perce' taldea bere ohizko lurraldetik, ifar-mendebaldeko erreserba batetara eramateko agintzen dio. Baina Chief Joseph ez du bere arbasoen lurra utziko. Zuzendaria: Richard T. Hefron. Antzezleak: James Whitmore, Sam Elliot eta Ned Romero.

Telebista-Irratia

● ETBn barne produkzioa gehiegi zaintzen ez bada ere, Arantxa Urretabizkaia ETBren serie baterako gidoia prestatzen ari da eta ondorengo errodaia, muntaketa eta gainontzeko lanak amaitu ondoren, ETBren ikusleok gure produkzioa den serie bat ikusteko aukera izanen dugu Euskal Telebistan.

● Orain arte zinea Farenheit programaren barroan joan bada ere, hemendik aurrera eta ordurdiko saio batean, Rosa Zúfiak zineari buruzko programa bat eskeiniko dugu.

B. ARTOLA

Ikusi Baietz!

● Euskal Telebistak aste honetan eskeiniko dizkigun saio berezietan, nabaria da udazkenaren itzulera. Alde batetik, ikuslego ugari bilduko duen programa berezia emango da, igandeko 11.55tan. Donostiatik, zuzenean eta Kontxatik ikusi ezin duenarentzat, traineru estropadak. Eguerdian ospatuko den ekitaldi hau, Donostiako ikurrina jasotzeko balioko duen finalerako neurketa bat izango da.

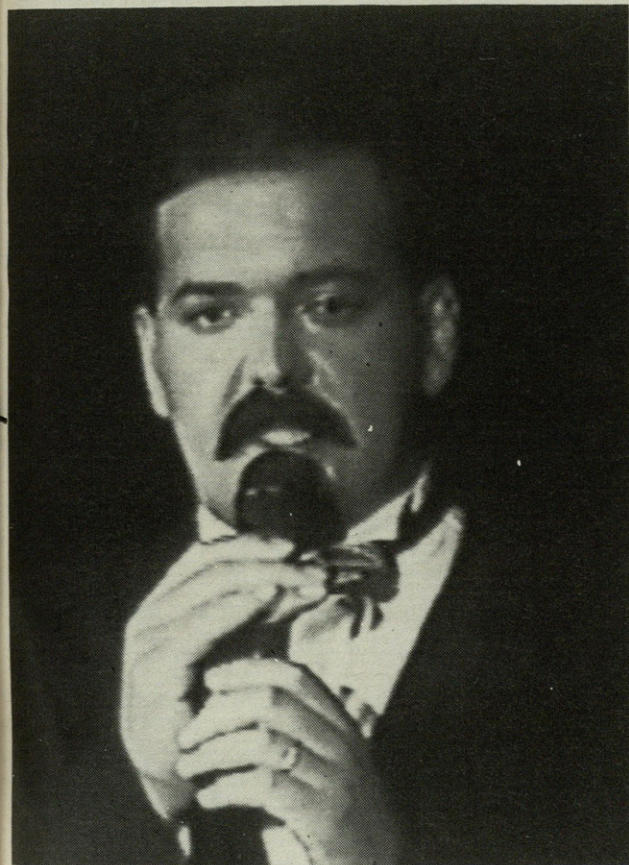
Bestalde, kirolez jositako larunbat arratsalde-gauean kirol ezberdinak ikusgai izanen dira pantailan. 17.10etan, Flushing Meadows txapelketako tenis partido bat dugu, New Yorketik zuzenean. Horren ondoren eta udazken kutsuan, Real Madrid eta Barcelona-ren arteko saski-baloio partido bikaina. Azkenik, 19.55tan, futbol partido bat daukagu, Castellon eta Real Madriden arteko norgehiagoka.

Airean
erantzun _____

Telebista-Irratia

J. BELOKI, IRRATI ETA TELEBISTA ARTEAN JOAN-ETORRIAN

Julian Beloki, 11 urte euskal kazetaritzan dabilen irrati gizona da, baina uda honetan ETBn lanean aritu da, esperientzia berri bezala. Ikasketak burutzen ari zela, kolaboratzaile modura sartu zen irratan eta zenbait urte egin ondoren, 1982an Euskadi Irratia sortu zenean, bertan ihardun da zazpi urte luzez.

ARGIA.— Hainbat urte irratan eman eta gero, nolatan ETBn?

J.BELOKI.— Beno, noizbait frogatu behar zela eta, eskeini egin zidaten eta ez nintzen ukatu, esperientzia berriak izatea beti da aberatsgarria. 11 saio aurkezteko kontratua zen eta gehienak irratiko nire opor

garaian tokatu zaizkit gainera.

A.— Ze ezberdintasun dago medio baten eta bestearen artean?

J.B.— Lana egiteko moduan ezberdintasuna nabaria da. Telebistan denbora laburreko gauza bat egiteko, denbora piloa behar da eta irratan alderantziz, gauza piloa egiteko ia

ez dago denborarik. Horrez gain, ezberdintasun handiena, batean ahotsa bakarrik agertzen dela da eta bestean aldiz, ahotsa eta irudia. Nik ia ez nuen irudia azaltzeko esperientziarik eta aldaketa handia suertatu zait, nahiko mugatua aurkitu naiz.

A.— Baina nola moldatu haiz TBn, zer gustatzen zaik gehiago?

J.B.— Ni telebistara parakaidista baten anztera etorri naiz. Eta ez diat uste oso aterrizaje fina izan denik. Esperientzia hau bukatzen den bezain azkar, irratira bueltatuko naiz. Irratian jarraituko diat, hortan ez dago dudarik.

A.— Baina zer esan nahi du horrek, ez haizela gehiago TBra bueltatuko?

J.B.— Bueno ez. Gertatu dena da, ni orain aurkezle soil bat izan naizela eta ez nuela beste inolako ardurarik, nire erantzunkizuna oso laburra izan da. Egia esan nire esperientzia ez da oso ona izan eta bueltatzekotan beste modu batetara izan beharko litzateke. Neurri egokiago batean eta beste ardura batekin bueltatuko nintzateke.

A.— Baina ez da kezgarria, irratikoak izatea ia denetan ETBra pasatzen direnak eta ez alderantziz?

J.B.— Normala da honelako pasoa egotea, oso hurbil bait daude bi medioak. Baina joaten den bezalaxe, etorri egin beharko litzateke, Joan-etorria izan beharko litzateke. Aukerak egotea ona da, baina joan eta etorri eta joan eta etorri egin beharko litzateke.

B. ARTOLA

Ikusitakoak ikusita

Ea udara behingoz bukatzen den

Uda ez da sasoirik onena telebistarentzat eta ETBn ere hau egia dela frogatzeko, telebista eta filmekin bete dute Abuztua. Detektibeak eta bestelakoak ibili zaizkigu bueltaka pantailan eta ikuslegoak ziurrenik pelikula berriagoak eskertuko lituzke. Nagusia izan den mota honetako grabazioez gain, kirol emanaldiak ere eskeini eta zorionez, ETBkoek garbi azaldu dute, estropak ondo asko ematen badakitela. Zaletuek estropak lasai ikusteko aukera ederra izan dute eta izango ere. Baina futbol mailan gauzak ez dira berdin joan. Futbolzaleak gustora egongo dira, ETB eta beste telebista auronomikoez futbol ligarekin lortu duten akordioa dela eta, baloia behintzat ziurtatua dago. Baina Euskal Telebistakoak oraindik eta urrunago joan dira eta udan ligarik ez badago ere, futbolak ikuslego handia biltzen duela eta, orain dela 20 urteko partiduka botatzen ibili zaizkigu, audientzia manentzetekotan edo.

Baina ez dira kirol saioak bakarrik ikuslegoa erakartzeko gai direnak eta Euskal baino Telebista lehenago den medio honek, ezin du lehen kanala informatiboetara mugatu soilik. Udazkena eta ondoren negua, bertan ditugu eta ea eguzki aldetik datorren menepekotasuna. apurtzeko gaitasunik dagoen.

XABIER BENITO

JOSU LANDA

Izenburua: Antropologoa hirian. Bilbon.

Egilea: Joxemartin Apalategi Begiristain.

Argitaratzailea: Kriselu. Antropologiaren Euskal Bilduma saila.

Liburu sail honen sortzailea eta zuzendaria den J.M. Apalategi egindako aportazioa duzue «Antropologoa hirian. Bilbon» deritzon hau. 1986 urteko udazkenean Joxemartin Apalategi Bilboko Alde Zaharrera joan zen bizitzera. Berehala bihurtu zuen bizilekua aztergai. Urrutiko herrialde bati aplikatuko litzaiokeen metodologia erabiltzen du hemen ere: etnologiazko kuadernoak idatzi. Egilea kalera doa, ikusi eta entzuten duena zehatz-mehatz kuaderno batean apuntatuz. Guztiz ikuspegi erabiltzen du ikusitakoaren deskripzioak egiteko orduan: kokapenak, koloreak, tamainak... Den-dena idazten duela dirudi, idazten pasiatzen baino askoz denbora gehiago eman zukeela irudi. Deskripzioa ohar ugari horien ondoren, egileak ibilaldi bakoitzeko konklusioak agertzen ditu. Gehienetan datuetan ez da aski oinarririk aurkitzen proposatzen diren gogoetak ondorioztatzeko, baina esan beharra dago hainbeste datu hotzen artean eskertzekoa dela tartean erreflexio moduko batzu irakurtzea. Dena dela, erreflexio sail hori ez da batere sistematikoki egina, eta Apalategiaren ikuspegi antropologikora isladen pilaketa bidez baino ez

gara hurbiltzen. Liburu honek zortzi egunetako oharra ematen ditu, eta agintzen zaigunez saioak izango du segidarik.

Joxemartin, bere buruaz eta lanaz ari denean, aski zuzena eta sasimodestarik gabea denez, hobe bere zenbait hitz irakurtzea bere obrari ematen dion balioa zein den jakiteko: «liburuak gauza hauek azaltzen dizkie euskaldunei: euskal antropologia hiritarraren hasiera; egungo, iadanik hasita, euskal hiri nagusiari buruzko nire etnologiazko ikerkuntzaren lehen emaitzak; eta hipotesia bat». Eta hipotesia horren zorrotasun eta zuzentasunak txunditurik utzi gaitu: «hipotesia honek zera diosku: etorkizunean euskal kulturaren zorua Bilbo hirian ikusten dudala».

APALATEGI BEGIRISTAIN. JOXEMARTIN

ANTROPOLOGOA HIRIAN
BILBON

13

ANTROPOLOGIAREN EUSKAL BILDUMA
BARANDIARAN JOXEMEL (AEB 8/91)

Izenburua: Euskal Hizkuntza eta Literatura. UBI.

Egilea: Elgoibarko Euskara Mintegia.

Argitaratzailea: Elkar.

Elgoibarko Euskara Mintegia BBBrako testu-liburuak egiten hasi zen duela urte batzu, Euskal Hizkuntza eta Literatura ikasgairako. BBBko hiru ikastarotarako liburu bana egin on-

doren, oraingoan UBIrako bu-
rutu dute. Pentsa liteke zikloa
amaituta legokeela, baina espe-
ro dezagun ezetz, erakutsitako
ikuspegi ekilibratuagatik eta er-
dietsitako testu-liburu kalitatez-
koengatik merezi bait du saio-
ak jarrai dezan. Beren lorpen
haundiena hauxe da gure us-
tez: eduki akademikoak modu
osotuan ikutzeaz gain, kultu-
razko nahiz literaturazko osa-

gaiak interesgarri izan daitezen
iritsi dute. Esfortzu merituzko
horren bidez, liburu biziak egin
dutelakoan gaude, gaur egun
go literatura eta hizkuntza bizi-
tik gertueraziz.

Izenburua: Christau Doctrin
Berri-Ecarlea.

Egilea: Fray Juan Antonio
Ubillos.

Argitaratzailea:
Euskaltzaindia.

XVIII. mendeko idazle haund
dietakoa datorkigu boskarre
nez plazara. Larramendik sor
tutako eskola edo 'eragina' re
menpe aritu zen euskal idaz
le-andanako nagusienetakoa
Aurtengo maiatzean bete de
Ubillosen heriotzaren II. men
deurrena, eta idazlearen jaiote
rria izan zen Billabonako Uda
lak aukerari eutsi egin dio, an
tolatutako omenaldiaren bak
rruan liburu hau ere argitara
tzea erabakiz. Patxi Altunak h
tzaurrean dioskunez, Euskal-
tzaindiak asmo horren berria
izan zuenean eskabidea luzatu
omen zion aipatu Udalari, hots
«ager zedila, bai, antzineko tes

FRAY JUAN ANTONIO UBILLOS

CHRISTAU
DOCTRIN
BERRI - ECARLEA

1785

tua zen-zenean eta hitzik ez le-
trarik aldatu gabe, baina aldi
berean sarrera gisako solasez
jantzia, han idazlearen berri
irakurleari emanez eta liburu
behar zuen oharrez eta argita-
sunez aberastuz ikerlariaren
eta irakurle soilaren labore-
tan». Halaxe bada, Patxi Altu-

Puntako argitalpenak

(«Hontza» liburutegiak emandako datuak)

LITERATURA

- 1.— «Obabakoak», Bernardo Atxaga. Erein.
- 2.— «Karla», Anjel Lertxundi. Erein.
- 3.— «Zugarramurdiko Kontesa», Iñaki Bernaola. Elkar.
- 4.— «Iraileko ipuin eta poemak», Pako Aristi. Elkar.
- 5.— «Intzentsua lurrean bezala», Felipe Juaristi. Baroja.

OROTARIKOAK

- 1.— «Bakarka» metodoa, talde lanean. Eusko Jaurlaritza.
- 2.— «Susa. Itzalpeko ahotsak», 23-24 zenbakia. Susa.
- 3.— «Euskal Herriko zuhaitzak», García Bona. Kriselu.
- 4.— «Jakin. Iraultza Frantsesa», 51 zenbakia. Jakin.
- 5.— «Hiztegia 2000», talde lanean. Elkar.

nak hoge bat orrialdeko hitzaurrea erantsi dio faksimil argitalpen honi, argibidez josiak, argitalpen desberdinen arteko gorabeherak aipatuz, oharpen filologikoak eginez eta akatsak izan litezkeenak zerrendatuz.

Zaharra da faksimil argitalpenak ala argitalpen kritikoak behar ote diren auzia. Bistan da Altuna bigarrenen aldekoa dela erabat —eta ez zaio arrazoi puska bat falta—, oraingoan sarrera mamitsua idaztera mugatu behar izan badu ere. Hala eta guztiz ere, areago ere joan da, erabaki ausarta hartuz: *gaurko usarioen arabera alfer eta trabagarri ziren ehunka komedia bidetik kendu, liburu hau irakurtzerakoan lasaigo eta erosoa goib il zedin irakurlea*. Erabaki eztabaidagarri horren ondorioa ez pentsa, dena den, atzera bihurtzina denik, irakurleari arraz erraza izango bait zaio faksimilean erauzitako komak utzitako hutsuneen bidez antzematea eta baileu-dien irakurtzea.

Gogora dezagun, azkenik, lauretik Ubillosek berak egin-dako argitalpenaz gain, liburuak beste hiru gehiago ere izan dituela, azkena «Hordago»-rena (faksimila hau ere), duela hamar bat urte egina. Dena dela, bi faksimil garaikide hauek testu desberdinak hartu ei dituzte jatorrizko gisa. Oraingoan eskuratu arazi zaiguna Azkue Liburutegian dagoenetik kopiatua dago. Ez dadila aukerarik falta, beraz, Ubillo-sen prosa kulto, estilizatu eta baterazalea dastatzeko.

Eskolaurrea eta hasiera-ziklorako argitaratu ohi den material mordoaren barruan, hona hemen «Xanti eta Anerekin jolasean» izeneko hau. Helburu komertzialei begira seguru aski, koaderno hauek «Xanti eta Ane» izeneko beste liburu batzutan dute oinarri, nahiz eta egileek berek diotenez, «ariketa guztiak «Xanti eta Ane» bilduma irakurri gabe egin daitezke, baina liburuska horiek aurrez erabili baditu eragingarriagoak izango dira ariketa hauek». Garbi dago, ezta?

Koaderno hauetan proposatzen diren ariketak seko erakargarriak dira, are denborapasa kutsukoak ariketa hutsak baino, eta horrexegatik behar-bada tranpa komertzialean erori eta liburu nahiz koaderno guztiak erosi beharko ditu 4-7 urte bitarteko umeekin aritu behar duten orok, irakasle nahiz guraso. Hori ere abantaila bati du bilduma honek: eskolan ezezik, etxean egiteko modukoak direla, guraso bati baino gehiagori eskolarik gabeko hutsarteak nola demontre para buruhausteak konpontzen lagunduko diotela.

Izenburua: Xanti eta Anerekin jolasean.

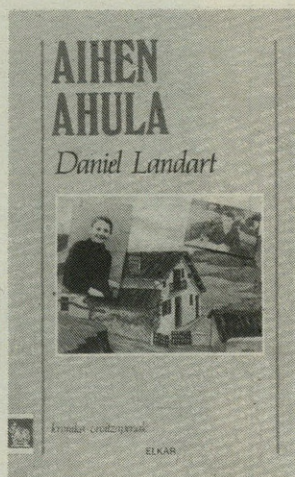
Egilea: Horacio Elena eta Isabel Martí.

Argitaratzailea: Elkar.

Kronika-oroitzapenak Saila.

Daniel Landart-en «Aihen ahula» berriz ere argitaratzeko asmotan zirela jakin genu-

nean errotik poztu egin ginen. Izan ere, Landart beti ere irakurtzeko atsegina izan bada ere, liburu hau idatzi dituenen artean atsegina dela esatera ausartuko ginateke. Bere haurtzaroko kronika egiten du Danieliek liburu honetan: sorleku-kontuak, ikastetxeak, erlijio hastapenak, herriko gorabeherak, eta gisa guztietako istorioak kondatzen dizkigu estilo fresko eta arinaz. Oroitzapen liburua da, ez nobela; elementu narratiboak ez zaizkio falta,

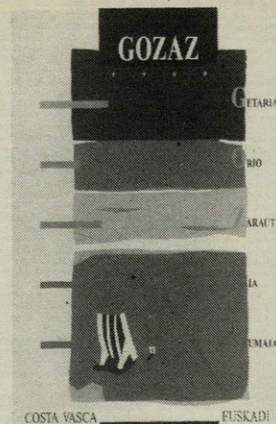

eta gogoeta urrunarekin batera umore fin batek lortzen du irakurlearekiko hurbiltasuna. Besteren batek estruktura minimoa gaineratuta nobela burutuko luke material berarekin. Guk dagoen-dagoenean maite dugu «Aihen ahula».

Lehenbiziko aldiz 1978an argitaratu zen, eta geroztik 1982an nozitu zuen bigarren argitalpena. Oraingo hirugarren hau beraz, nabaria zen hutsunea birbetetzera etorri da.

Aldizkariaren izena: Gozaz.

Ezaugarriak: Orio, Getaria, Zarautz, Aia eta Zumaia-ko Udalek argitaratua, 1989ko Uda.

Hiriburu turistikoa den Donostiak konkurrentzia latza suposatzen die turismotik ere sos galantak atera nahi dituzten inguruko herriei. Zertzelada horretan daude aldizkari hau bultzatu duten udalerriak. Horretaz aspaldian jabeturik Zarautzen Turismo Bulegoa sortu zuten, eta azken aldian Donostia-koa baino proportzionaliki azkarrago eta zuhurrago jokatzen jakin duelakoan gaude. «Gozaz» izenburuz Turismo Bulego horrek eragin duen aldizkari-katalogo hau horren adierazgarritzat jo genezake. Diseinu aldetik, Donostiako imajinak faltan duen modernotasuna dario. Turismo ekipamenduei buruzko informazioarekin batera, herrian herriko idazle eta taldeen kolaborazioak tar-tekatzen dira, ezinbesteko diru-iturria den publizitatea duintasunez agertuz baina gehiegizko protagonismoa eman gabe.

Kosta Eskualdearen apologia eginez hasten da aldizkaria, segituan hondartzak, gastronomia, jatetxeak, jaiak, museoak, parkeak etabarren berri emanez. Ondoren herriz herri ibilaldi laburra eta irudiz josia eskaintzen da, agenda moduko batekin bukatzeko azkenik.

Ez dakigu zenbat hizkuntza-tan argitaratu duten, baina guri eskurarazi zaiguna euskara hutssez dago. Euskararekiko begirune aldetik ere, beste hiriburu eta herrietako turismo-eragileek badute zer ikasi.

Izenburua: Xanti eta Anerekin jolasean.

Egileak: Horacio Elena eta Isabel Martí.

Euskaratzailea: Joxean Ormazabal.

Argitaratzailea: Timun Mas eta Elkar.

Mozorroen azken dantza

Kapritxosoentzat gorde bide dituzte Kultura Departamenduak gure ingurune ez hain urrunetan eta baita aberriotan ere. Norbere kutxien poderioz ibiltzeko aukera behintzat ematen dute presupostu murriztuz. Gure Lete, kantaria; haien Miró zinegilea. Gisa horretan Gasteizko Gobernuan maisu izan dira urte ez hain luzeotan. ETB, HABE, Orkesta... sakonekoari helezina izkutatze-ko mozorroak gertatu dira urte gutxi pasata. Euskal prentsarekin halaber disimulo gutxieneko mozorro dantza antolatu ohi dute aspalditik: Telebista prentsa faltaren aitzaki bezala, prentsa instituzionalaren lur azpiko saioa, berri agentzia fantasma, «Hemen»/«Eguna» aldizkari aldianauskalokoak, CIESen ikerketak. Zomorro-zomorro mozorro izkutatutua nahi izan dute gaiak sortzen zien erremina eta errotik ekiteko ezina.

Iaz deliberatu zuten CIESi egunkariari buruzko ikerketa eskatzea. Bertan jakingo zen zer motatako egunkaria nahi den benetan. Duela sei hilabete jaso zituzten Gasteizén emaitzak. Ez dugu haien berririk izan, baina ohituta gaude. Adierazgarria hauxe aldiz: datu horien erabilpenik ez egitea beren probetxurako. Aurretik erabakita zuten proiektuarekin ez ziren bat etorriko nonbait. Tiroa oraingoan ere ustel irten zaielakoan gaude, eta hala behar zuen, ikerketa ongi egitekotan. Zarrara Kultura Sailburuordearen hitzak «Arrasate Press»erako: «Gure zalantza, zuek ('Arrasate Press') sortarazitakoa, hauxe da: bigarren egunkaria izateko, merezi al du egunkari euskalduna sortzeak, ez al da hobe eskualdeko proiektuak, zuena bezalakoak bultzatzea?». La-kuatarrei mozorroak jantzi bihurtu zaizkie antza.

JOSU LANDA

Uda pasa da

ASTEROKOARI errepaso ematera gatoz hemendik aurrera sail berria izango duzun kronika honen birtartez, betiere euskal kulturaren inguruko gaiak ditugula mintzagai, hala azken egunotako kontuen albistegi komentatu gisan batzutan —katu beltzaren bostgarren hanka izkutuaren bila—, nola eritzi artikulu moduan bestetan —eztabaida zein gogoetarako zenbait apunte eskaintzeko asmoz—.

Udak bere azkena laster egingo duela-rik, hilabete pare horretan iragandakoetaz estreinatuko gara hasiera emateko, urtaro honetan mamitsuenak izan ohi diren unibertsitate esparruko eta ikus-entzutekoen alorreko ekitaldiek zer eskaini duten aztertzearen. Baina gai guztiok jorratu ahal izateko panorama txukuntzen hasi, eta izenburu bakar baten pean solastatzeko orduan, batek ez daki nola adierazi udako nahaste-borrasearen nolakoa: *Hura pasada!* amorraziozkoaz, *Udari pasada* (edo errepasoa) aseptikoaz, edota *Uda pasa da...* eta ekiogun berriro lanari patxadaz.

UNIBERTSITATE mundua oporraldiak hartu eta ikas turtea eten egiten duen arren, uda sasoiak profitezten jarraitzen du ikas berezien antolatze-ko, ohizkoak diren gaiak perspektiba eta tankera desberdinez aurkeztuz. Baina udaldien joan-etorri etengabea, badirudi kontuek ez dutela itxuraz aldatzeko antzik hartzen, ordu-riaren orratzek berdin jiratzen segi dezaten ardura setatien irauten bait dute erlojorok, beti bezalatsu.

Alegia, erlojeroek ez dutela UPV-EHU kuerda ematen besterik pentsatzen. Baina UPVk betiko bere horretan darrai, tronpatuta, Euskadi Tropikalera datozen turistak bezeroentzat pitxiz jositako eskapate bat tiranta atontzen, euskal unibertsitateak berrak harko lukeen nortasuna ezartzeko erabaki politiko serioari bizkar emanez eta erantzunkizunei heldu nahi ezean. Bienbitartean, UEU bide nekezari aurre egiten saiatzen da etorkizuneko Euskal Unibertsitate-ira iristeko maldan gora, denontzat ezagunak diren ahulezi eta eskazi unibertsitari-

begibistan geratzen direla batzutan, eta borondatea adinako azertuak borobiltzen bestetan. Egungo oztopo eta kontraesantatik ikasten ari da UEU.

Ostera, arriskua areagotzen doa UEUri administrazio publikoetatik babesik ukatzen duela adierazi zaionetik, UPVn norabide aldaketarik izango ez dela argi geratu bait da horrela. Eta hortaz, UEUrentzako aipatutako karamelo moduko babes hori, *Euskal Unibertsitatearentzat* udako eguzki handiak eragindako espejismoa baino ez da bilakatuko. Erlojuaren orratzek berdin jiratzten jarraituko dute datorren urtean ere, denborak aurrera dagien bitartean.

ANTZERKIA eta musikak osatzen dute oporraldiaren kultur egitarauaren zatirik nagusiena: jazzaldiak (Getxo, Donostia, Gasteiz, Hendaia...), musika klasikoa (herrietan barenakoa, Musikaste, Donostiako Musika Hamabostaldia, Bilboko Opera...), festetako rock jaialdiak, Festibales de Navarra dirak eta, ezin ahanzi, uda parteko teatro denboraldia.

Nahikoa da aipatutako zerrenda horretan erreparatu eta horietako eskaintzak zertan izan diren gogoratzea, euskarazko kulturaren gaur egungo produkzioak zenbateko lekua bete duen jabetzeko. Hutsaren erdia. Eta trukean: kanpotarrak maisu. Inportazio kulturala da betiko joera, *don't worry, be happy!* lema toki orotan hedatua den eta gero.

Ezin uka moldatu diren egitarau horietan kalitate handiko ekitaldirik izan ez denik, ez eta zenbaiten ikus-entzutean merezi izan ez duenik. Baina, euskal kulturaren mixieriazko presentziak gainera, susmoa daukagu kanpotik ekarritako egitarau gehientsuenak ez ote diren antzinako moldeetan fosilizatu: iragan mendeetako musika (klasikoa), jazz eta Madriletik ailegaturako komedia zarrapastrosa.

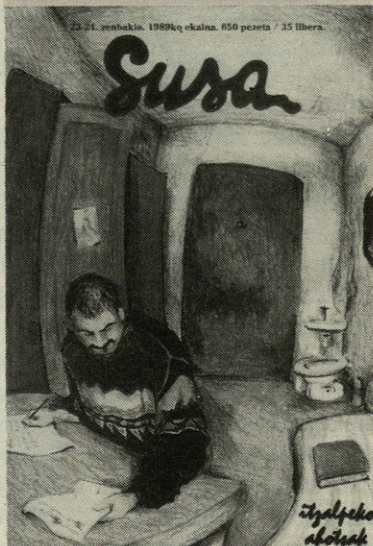
Zerbaitekin pozik izateko arrazoirik izan baldin badugu, alde batetik, indarrean da goen kale antzerkiari eta «Zumalakarregi» pastoralaren hiru taularaketei esker —Hegoaldera ere hirigutu dena—, eta bestetik, «Ke arteko egunak» filmea Donostiako Zinemaldiko Sail Nagusirako hautatua izanagatik —lehen aldia sail honetan filme bat euskaraz pantailaratuko dela—. Baina, tira, uda pasa da eta...

GORKA ARRESE

ESKA EZAZU

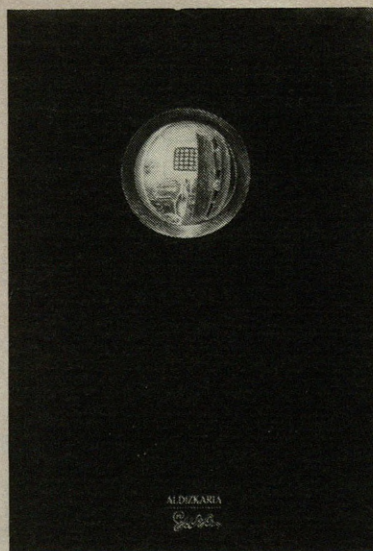
Susa

LIBURUDENDETAN

itzalpeko
ahotsak

gartzelako
literatura

“Ezin bukatuzko nobela”

Iparraldean ikastolen ikasturte berria hastera doa, alde baikor, dudakor, pozgarri eta nekeziekin... Une hauetan elkar hizketak daude Seaska eta Hezkuntzako ministeritzak Bordelen duen errektorearekin. Iragan ekainean, berriketarien bidez Jospin ministroak eta berantago Iparraldeko hautetsiek Joxe Barne ministroak parte enian zutenean ama eta lehen mailako ikastoletako irakasleak Gobernuak kontratatuko zituela 3 urteko lan kontratu batzuen bidez, Iparraldeko euskal mugimendu osoa poztzen zen ikusiz kultur munduaren mugimendu bateratuak blokadurak nolaz-bait hautsi zituela.

Ordutik honera halere dudak ezin ditugu baztertu Gobernuaren neurriak aplikapenetan sartu arte. Neurri praktikoaren dokumentoa izanen da Hezkuntzako ministeritza eta Seaskaren arteko ko-

menioa, agorrilak 24an eta irailak 12an hori osoki proiektatzeko bi partaideak konprometitu direlarik. Lehen bilkura pasatua da. Bordele eta Baionaren artean adostasunak nabari daude lau puntutan:

— Ikastolen eredu pedagogikoa oinarri hartzea.

— Irakasleen lan kontratu indibidualak komenioarekin uztartzea.

— Irakasleen formakuntza jarraikia bi partaideen konzertazioaren esku uztea.

— Konzertazio talde burubidun baten bideratzea komenioak aipatzen dituen arlo guztietan neurriak proposatzeko.

Baina Bordeleko Lucas errektorea Ministeritza al da? Elgarrekin egin lana al dian beste Parisek ez al du botako? Irailak 12an buka dezakegun komenio proiektua Parisek inprimatu nahiko ez duen nobela bat baizik ez al da izango? Gaur egun ezin neurtuzko errealitatea dugu hori Seaskakoek.

Kapitulu hau amaituta ere asko geldituko da konpondu gaberik. Hezkuntzako ministeritzan bigarren mailako ziklo osoari etsiak daude. Kanboko Bernat Etxepare ikastola bere 120 ikasleekin orain arte bezala segitu beharko da hazten Estadoaren laguntzarik gabe. Gainera ikastoletako ikasleak beren bigarren mailako ikasketetako kontroletan, dela lehen edo bigarren zikloko etsaminetan, ez dira beste ikastoletako ikasleekin parekatuak: adibidez, ikasketa bukaeraren baloratzeko ez zaie urteko kontrola jarraikia kontutan hartzen, bestek baino asignatura gehiagotan behar dituzte ere frogak pasatu.

Askotan aipatzen dugun eta denek ezagutzen duten arlo ekonomikoaren ere zailtasun izugarriak daude ikasturteko lehen 4 hilabeteetan Iparraldeko ikastolentzat. Jakina da geroari buruz kon-

ponbide partzial batera joatea deliberratu den Gobernu frantsesak, 1989rako ez duela aldatu lehenago eskuratzea genituen urteko diru laguntza publikoak, horiek geldituz diru presupuestoaren %25ak. Iparraldeko hautetsien izenean Hazparneko auzapezak publikoki dei egin zuen ekainean Joxe ministroari arlo horretan aldaketa beharrezkoa zela eta komenioaren aplikapen hasiera arteko lotura ekonomikoki asumitu behar zuela Estadoak; baina irudi luke Parisen elkorrak direla nagusi.

1989-90eko ikasturtea halere hats baikor batekin hastera goaz, ikastoletatik ditugun informazioak konfirmatzen badiren bederen, ama ikastoletan %15 batez haurren kopurua goratuko delako.

Hori hala bada... asma dezagun hurrengo kapituloa...

JEAN LOUIS MAITIA
(Seaska-ko arduraduna)

190
Sukurtsal

164
Kooperatiba
Elkartu

20.000
Lanpostua

230.000
Milioiko Aurrezkia

Euskadiko
Kutxa

CAJA LABORAL POPULAR
LAN KIDE AURREZKIA

Aldean eraman alde guztietara

- Gipuzkoako Kutxako Txartela aldean eraman egunera egoteko. Diru-arazorik ez izateko. Kutxako zerbitzu guztiak eskura izateko modu automatikoan. Ordu-arazorik gabe. Edozein dendatan ordaintzeko modua izateko, dirua aldean eramaten ibili gabe. Eroso-eroso. GK Txartela duzu praktikoena. Oraindik gabe bazaude, eskuratu azkar. Gipuzkoako Kutxako GK Txartela aldean eraman alde guztietara.